

**T.C.
ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
SPOR YÖNETİCİLİĞİ ANA BİLİM DALI**

**ELİT GÜREŞÇİLERDE SPORA ÖZGÜ TAKINTILI
DAVRANIŞLARIN İNCELENMESİ**

Doktora Tezi

Mert ÇALOĞLU

Danışman
Prof. Dr. Soner ÇANKAYA

SAMSUN
2023

TEZ KABUL VE ONAYI

Mert ÇALOĞLU tarafından, Prof. Dr. Soner ÇANKAYA danışmanlığında hazırlanan “ELİT GÜREŞÇİLERDE SPORA ÖZGÜ TAKINTILI DAVRANIŞLARIN İNCELENMESİ” başlıklı bu çalışma, jürimiz tarafından tarihinde yapılan sınav sonucunda oy birliği ile başarılı bulunarak Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

Unvanı Adı Soyadı Üniversitesi Ana Bilim/Ana Sanat Dalı	Sonuç
Başkan (Danışman) Prof. Dr. Soner ÇANKAYA Ondokuz Mayıs Üniversitesi Spor Yöneticiliği Ana Bilim Dalı	☒ Kabul ☐ Ret
Üye Doç. Dr. Yaşar BARUT Ondokuz Mayıs Üniversitesi Çocuk Gelişimi Ana Bilim Dalı	☒ Kabul ☐ Ret
Üye Doç. Dr. Seda SABAH Amasya Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Ana Bilim Dalı	☒ Kabul ☐ Ret
Üye Doç. Dr. Burak Cevahirioğlu Ordu Üniversitesi Spor Yöneticiliği Ana Bilim Dalı	☒ Kabul ☐ Ret
Üye Dr. Öğretim Üyesi Mehmet Derelioğlu Avrasya Üniversitesi Spor Yöneticiliği Ana Bilim Dalı	☒ Kabul ☐ Ret

Bu tez, Enstitü Yönetim Kurulunca belirlenen ve yukarıda adları yazılı jüri üyeleri tarafından uygun görülmüştür.

Prof. Dr. Ahmet TABAK
Enstitü Müdürü

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK BEYANI

Hazırladığım Doktora tezinin bütün aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara riayet ettiğimi, çalışmada doğrudan veya dolaylı olarak kullandığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin Kaynaklar'da gösterilenlerden oluştuğunu, her unsurun enstitü yazım kılavuzuna uygun yazıldığını ve TÜBİTAK Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Yönetmeliği'nin 3. bölüm 9. maddesinde belirtilen durumlara aykırı davranılmadığını taahhüt ve beyan ederim.

Etik Kurul Gerekli mi?

Evet ☒ (Gerekli ise ekler kısmına ekleyiniz)

Hayır ☐

20/06/2023
Mert ÇALOĞLU

TEZ ÇALIŞMASI ÖZGÜNLÜK RAPORU BEYANI

Tez Başlığı: ELİT GÜREŞÇİLERDE SPORA ÖZGÜ TAKINTILI DAVRANIŞLARIN İNCELENMESİ

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışması için şahsım tarafından 22/06/2023 tarihinde intihal tespit programından alınmış olan özgünlük raporu sonucunda;

Benzerlik oranı : % 14

Tek kaynak oranı : % 2 çıkmıştır.

03/07/2023
Prof. Dr. Soner ÇANKAYA

ÖZET

ELİT GÜREŞÇİLERDE SPORA ÖZGÜ TAKINTILI DAVRANIŞLARIN İNCELENMESİ

Mert ÇALOĞLU

Ondokuz Mayıs Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Spor Yöneticiliği Ana Bilim Dalı

Doktora, Haziran/2023

Danışman: Prof. Dr. Soner ÇANKAYA

Bu çalışmanın amacı 1- Spora Özgü Takıntılı Davranış ölçeği geliştirmek, 2- elit güreşçilerin spora özgü takıntılı davranış düzeylerini bazı sosyo-demografik özellikler açısından incelemektir. Çalışmada nicel araştırmaya yönelik genel tarama modeli uygulanmıştır. Araştırmamız 2 aşamadan oluşmakta olup 1. aşamanın evrenini, Türkiye'de profesyonel spor yapan sporcular, 2. aşamanın evrenini elit seviyede ki güreşçiler oluşturmaktadır. Araştırma, sporcu ve güreşçilerden oluşan çalışma grubu ile dört aşamada yürütülmüştür (pilot çalışma n= 160, açımlayıcı faktör analizi (AFA)n= 588, doğrulayıcı faktör analizi(DFA)n= 588, ve son aşamada elit seviyedeki güreşçilerin spora özgü takıntılı davranışları ile diğer özelliklerin ilişkileri incelenmiştir.n= 1190). Ölçeğin soru maddelerini oluşturmak için ilgili literatür taranmıştır. Ölçek soru maddeleri için uzman görüşü alınmış ve geribildirimlere göre soru maddeleri revize edilmiştir. Ardından araştırmanın pilot çalışması gerçekleştirilmiştir. Pilot çalışmanın sonuçları ve tekrar uzman görüşlerin alınması sonucunda ölçek uygulamaya hazır hale getirilmiştir. Daha sonra yapı geçerliliği için AFA ve DFA uygulanmıştır. Örneklem büyüklüğünün uygunluğu açısından KMO (0,790) testi ve verilerin çok değişkenli normal dağılım gösterip göstermediğini ise Bartlett küresellik testi ile belirlenmiştir. Açımlayıcı faktör analizi sonuçlarına göre, 22 madde ve 5 faktörlü (Davranış ve Hareket, Din, Şans, Kıyafet ve Süre) bir yapı bulunmuştur. Ayrıca ölçeğin toplam açıklanan varyans değeri %55,63 olarak hesaplanmıştır. Doğrulayıcı faktör analizinde elde edilen bulgulara ise, χ^2/df : 3,40, GFI: 0,90, CFI 0,96, NFI 0,91, RFI 0,95 ve PGFI 0,88 uyum değerleri tespit edilmiştir. Bunun yanında yakınsak geçerliliği için AVE ve CR değerlerinin kabul edilebilir olduğu sonucuna varılmıştır. Cronbach alfa güvenirlik katsayıları incelendiğinde ise, Davranış ve Hareket faktör 0,86, Dini faktör 0,74, Şans faktör 0,83, Kıyafet faktör 0,65, Süre faktör 0,60 ve spora özgü takıntılı davranış ölçeği 0,86 olarak hesaplanmıştır. Daha sonra ölçek elit güreşçilere uygulanmış ve demografik bilgiler ışığında istatistik yapılmıştır. Araştırmanın istatistiksel analizlerinde SPSS 21.V. ve LISREL 8,7 istatistik paket programı kullanılmıştır. Sonuç olarak, “Spora özgü takıntılı davranış ölçeği” kullanılabilir bir yapıya sahip olduğu ve elit güreşçilerin yaş ve spor yaşı değişkenlerinde anlamlı farklılıklarla karşılaştığı genel olarak da elit güreşçilerin takıntılı bir tutum içinde oldukları belirlenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Elit güreş, Spor, Takıntılı davranış,

ABSTRACT

THE RESEARCH OF ELITE WRESTLER'S OBSESSIVE BEHAVIOURS ABOUT SPORTS

Mert ÇALOĞLU

Ondokuz Mayıs University

Institute of Graduate Studies

Department of Sports Management

Ph.D., June/2023

Supervisor: Prof. Dr. Soner ÇANKAYA

The aims of this study were 1- to develop a scale for assessing sports-specific obsessive behaviors, 2- to examine the levels of obsessive behavior of elite wrestlers in terms of some demographics. In the study, a general screening model for quantitative research was applied. Our research consists of 2 stages. While the universe of the 1st stage consists of athletes who do professional sports in Turkey, 2. The universe of stage consists of wrestlers at the elite level. (The research was carried out in four stages with a working group consisting of 160, explanatory factor analysis (EFA) $n=588$, confirmatory factor analysis (CFA) $n=588$, and in the final stage, the relationship between sports-specific obsessive behaviors of elite wrestlers and other traits was analysed. $n=1190$). The relevant literature was searched to create the questions items in the scale. Expert opinion was obtained for the scale question items and the question items were revised again according to their feedback. Later, a pilot study of the research was carried out. As a result of the results of the pilot study and the expert opinions again, the scale was made ready for implementation. Then, EFA and CFA were applied for construct validity. The suitability of the sample size was determined by the KMO (0.790) test and whether the data showed a multivariate normal distribution was determined by the Bartlett sphericity test. According to the results of explanatory factor analysis, a structure with 22 items and 5 factors (Behavior and Movement, Religion, Luck, Dress and Duration) was found. In addition, the total announced variance value of the scale was calculated as 55.63%. In the findings obtained in the confirmatory factor analysis, χ^2/df : 3.40, GFI: 0.90, CFI 0.96, NFI 0.91, RFI 0.95 and PGFI 0.88 compliance values were determined. In addition, it was concluded that AVE and CR values were acceptable for convergent validity. When Cronbach's alpha reliability coefficients were examined, Behavior and Movement factor was calculated as 0.86, Religious factor as 0.74, Chance factor as 0.83, Clothing factor as 0.65, Duration factor as 0.60 and as sports-specific obsessive behavior scale as 0.86. Then, the scale was applied to elite wrestlers and statistics were made in the light of their demographic information. In the statistical analysis of this study, SPSS 21.V. and LISREL 8.8 statistical package program were used. As a result, the " Sport-specific obsessive behavior scale " was found to have a usable structure, and it was understood that there were significant differences in the age and sports age variables of elite wrestlers, and in general, elite wrestlers were found to have an obsessive attitude.

Keywords: Elite wrestler, Sport, Obsessive behaviours

6 Şubat 2023 felaketinde hayatını kaybedenlere...

ÖN SÖZ VE TEŞEKKÜR

Doktora tezi sürecimin her aşamasında emeğini, fikirlerini ve katkılarını esirgemeyen, engin bilgi ve tecrübelerini paylaşan ve her konuda yol gösteren tez danışmanım, değerli hocam Prof. Dr. Soner ÇANKAYA' ya, kıymetli hocalarım Doç. Dr. Seda SABAH, Doç. Dr. Yaşar BARUT, Doç. Dr. Üyesi Burcak CEVAHİRCİOĞLU, Dr. Öğr. Üyesi Mehmet DERELİOĞLU ve Dr. Hacı Ali ÇAKICI' ya sonsuz saygılarımı sunarım.

Çalışmamın istatistiksel analiz sürecinde yardımlarını esirgemeyen bilgi ve önerileriyle yol gösteren değerli hocam Doç. Dr. Samet ABACI' ya teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmamın yürütülmesinde bana destek olan Türk güreşine ve pehlivan kardeşlerime, sabır ve anlayışıyla desteklerini hiç esirgemeyen ve hayatıma anlam katan yol arkadaşım, sevgili eşim Mine ŞEN ÇALOĞLU, kızım Mira ÇALOĞLU ve oğlum Kağan ÇALOĞLU ve hayatımın her anında yanımda olan, bana inanan, yol gösteren ve hiçbir zaman haklarını ödeyemeyeceğim anneme, babama ve kardeşlerime sonsuz teşekkür ediyorum. Kısacası bu süreçte hayatlarımızın kesiştiği herkese teşekkür eder ve en içten sevgilerimi sunarım...

Mert ÇALOĞLU

İÇİNDEKİLER

TEZ KABUL VE ONAYI.....	i
BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK BEYANI	ii
TEZ ÇALIŞMASI ÖZGÜNLÜK RAPORU BEYANI	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT	iv
ÖN SÖZ VE TEŞEKKÜR.....	vi
SİMGELER VE KISALTMALAR	ix
ŞEKİLLER DİZİNİ	x
TABLolar DİZİNİ	xi
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu	3
1.2. Problem Cümlesi	3
1.3. Alt Problemler	4
1.4. Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	4
1.5. Araştırmanın Varsayımlar	5
1.6. Araştırmanın Sınırlılıkları	5
1.7. Tanımlar	5
2. GENEL BİLGİLER.....	6
2.1. Spor	6
2.1.1. Sporun Faydaları.....	7
2.1.2. Spor Dalları.....	8
2.1.2.1. Bireysel sporlar	8
2.1.2.2. Takım Sporları	8
2.2. Güreş	9
2.2.1. Uluslararası Güreş ve Stilleri.....	11
2.2.1.1. Serbest Güreş Stili.....	11
2.2.1.2. Grekoromen Stil Güreş	11
2.2.2. Ulusal Güreş	12
2.2.2.1. Aba Güreşi	12
2.2.2.2. Şalvar Güreşi.....	12
2.2.2.3. Kuşak Güreşi.....	13
2.2.2.4. Karakucak Güreşi.....	13
2.2.2.5. Yağlı Güreş	14
2.3. Obsesif Kompulsif Bozukluk	16
2.3.1. Obsesyon.....	20
2.3.1.1. Obsesyon Türleri	22
2.3.2. Kompulsiyon.....	24

2.3.2.1. Kompulsiyon Türleri.....	27
2.3.3. Obsesif Kompulsif Bozukluğun Bilişsel Modelleri.....	28
2.3.3.1. Salkovskis'in Abartılmış Sorumluluk Modeli	29
2.3.3.2. Rachman 'In Girici Düşüncelerin Hatalı Yorumlanması Modeli	30
2.3.3.3. Clark'ın Bilişsel Kontrol Modeli	31
2.3.3.4. Obsesif-Kompulsif Bozuklukta Obsesif İnançların Rolü	31
3. MATERYAL VE YÖNTEM	33
3.1. Araştırmanın Modeli	33
3.2. Kuramsal Temel	33
3.3. Evren ve Örneklem.....	33
3.4. Veri Toplama Araçları.....	34
3.4.1. Kişisel Bilgi Formu.....	34
3.4.2. Spora Özgü Takıntılı Davranış Ölçeği	34
3.5. Verilerin Analizi.....	37
4. BULGULAR.....	39
4.1. Spora Özgü Takıntılı Davranış Ölçeğinin Geliştirilmesi Aşamaları.....	39
4.1.1. Spora Özgü Takıntılı Davranış Ölçeği Pilot Çalışması	39
4.1.2. Büyük Örneklem Grubuna Esas Uygulama.....	40
4.1.2.1. Madde Analiz Sonuçları.....	40
4.1.2.2. Açıklayıcı Faktör Analiz Sonuçları.....	41
4.1.2.2. Doğrulayıcı Faktör Analiz Sonuçları	45
4.1.2.3. Güvenirlilik Analiz Sonuçları	48
4.2. Elit Güreşçilerin Spora Özgü Takıntılı Davranış Düzeyleri.....	50
5. TARTIŞMA.....	59
6. SONUÇ VE ÖNERİLER	66
6.1. Sonuç	66
6.2. Öneriler.....	66
KAYNAKLAR	68
EK 1 Etik Kurul Kararı	76
EK 2 Spora Özgü Takıntılı Davranış Ölçeği	77
ÖZ GEÇMİŞ.....	79

SİMGELER VE KISALTMALAR

AFA	: Açımlayıcı Faktör Analizi
DFA	: Doğrulayıcı Faktör Analizi
CFI	: Karşılaştırmalı Uyum İndeksi
GFI	: Uyum İyiği Değeri
IFI	: Marjinal Artış Uyum İndeksi
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname
KMO	: Kaiser Meyer Olkin
N	: Birey Sayısı
NFI	: Normalleştirilmiş Uyum İndeksi
OKB	: Obsesif Kompulsif Bozukluk
OKBÇG	:Obsesif Kompulsif Bilişler Çalışma Grubu
Ort.	: Ortalama
P	: Anlamlılık Değeri
PGFI	: Tutarlı Uyum İyiği İndeksi
RFI	: Bağlı Uyum İndeksi
RMSEA	: Yaklaşım Hatasının Kareli Ortalamasının Karekökü
Ss.	: Standart Sapma
%	: Yüzde

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 4.1. Spora özgü takıntılı davranış ölçeği doğrulayıcı faktör analizine ilişkin yol (path) analizi	47
--	----

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 3.1. Spora özgü takıntılı davranış ölçeği seçenekleri ile puanlama ve puan aralıkları.....	36
Tablo 4.1. Pilot uygulama örneklemini tanımlayıcı istatistikler	40
Tablo 4.2. Madde-toplam korelasyonu ve madde analiz sonuçları.....	40
Tablo 4.3. Açımlayıcı faktör analizinde yer alan katılımcıların tanımlayıcı istatistikleri	41
Tablo 4.4. Spora özgü takıntılı davranış ölçeği KMO ve Bartlett testi sonuçları	42
Tablo 4.5. Spora özgü takıntılı davranış ölçeği açımlayıcı faktör analizi sonuçları ..	44
Tablo 4.6.Spora özgü takıntılı davranış ölçeği için doğrulayıcı faktör analizi sonuçları.....	46
Tablo 4.7. Spora özgü takıntılı davranış ölçeği uyum değerleri	48
Tablo 4.8. Spora özgü takıntılı davranış ölçeği yakınsak ve ayırma geçerliliği	48
Tablo 4.9. Spora Özgü Takıntılı Davranış ölçeği ve alt boyutlarının cronbach alfa güvenirlik katsayısı.....	49
Tablo 4.10. Elit güreşçilerin spora özgü takıntılı davranış düzeylerine göre dağılımı.....	51
Tablo 4.11. Katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin frekans ve yüzde dağılımları.....	51
Tablo 4.12. Cinsiyete göre spora özgü takıntılı davranış düzeyleri {n (%)}	52
Tablo 4.13. Eğitim durumuna göre spora özgü takıntılı davranış düzeyleri {n (%)}	52
Tablo 4.14. Yaşadığı Yer durumuna göre spora özgü takıntılı davranış düzeyleri {n (%)}	53
Tablo 4.15. Alınan Dereceye göre spora özgü takıntılı davranış düzeyleri {n (%)}	53
Tablo 4.16. Spor Yaşına göre spora özgü takıntılı davranış düzeyleri {n (%)}	53
Tablo 4.17. Yarışma Şekline göre spora özgü takıntılı davranış düzeyleri {n (%)}	54
Tablo 4.18. Yaşa göre spora özgü takıntılı davranış düzeyleri {n (%)}	54
Tablo 4.19. Yaş dağılımına göre elit güreşçilerin spora özgü takıntılı davranış düzeyi.....	55
Tablo 4.20. Spor Yaşındağılımına göre elit güreşçilerin spora özgü takıntılı davranış düzeyi.....	56
Tablo 4.21. Cinsiyete göre elit güreşçilerin spora özgü takıntılı davranış düzeyi	57
Tablo 4.22. Derecelerine göre elit güreşçilerin spora özgü takıntılı davranış düzeyi.	57
Tablo 4.23. Eğitim Durumuna göre elit güreşçilerin spora özgü takıntılı davranış düzeyi.....	58
Tablo 4.24. Yaşadığı yere göre elit güreşçilerin spora özgü takıntılı davranış düzeyi.....	58

1. GİRİŞ

Spor; neredeyse insanoğlunun varoluşundan günümüze kadar hayatlarında önemli bir yeri kaplayan geniş bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Yaşamlarını devam ettirmek için avlanma, barınma, korunma ve gizlenme gibi faaliyetlerde bulunan insanoğlu; farkında olmadan sporun temellerini attığı görülmektedir. Bu fiziksel faaliyetler o zamanlarda sportif etkinlik olarak değerlendirilmiyor olsa da günümüz sporunun temellerine indiğimizde bize ışık tutmaktadır (Temel, 2019). İnsanın ilk gününden bugüne kadar farkında olmadan yada bilinçli bir şekilde onunla birlikte olan spor kavramının kabul edilmiş evrensel bir tanımı yok denebilir. Fakat spor olarak kabul edilen aktivitelerin ortak belli unsurları olduğu görülmektedir (Çaloglu ve Menteş, 2020). Sağlık, eğitim, zaman geçirme vb. faaliyetler için yapılan spor; zamanla branşlara ayrılmış, insanların yetenekleri, arzuları, ilgileri istekleri doğrultusunda gerçekleştirilmeye başlanmıştır. Bu branşlaşma daha fazla insanı spora yöneltmiştir. Ana başlık olarak bireysel spor ile takım sporu olarak ikiye ayrıldığı görülmektedir. Tarihler boyunca uluslar üzerinde olumlu ve olumsuz şekilde etkileri olmuş ve dünya üzerinde kabul edilen kültürün önemli bir parçası olarak kabul görmüştür. Dünya barışına katkı sağladığı yönleri de karşımıza çıkmaktadır (Ergin, vd., 2019). Sağlık için yapılan spor zamanla ticari faaliyetleri de içine almış ve tüm bireyler üzerinde az ya da çok bir yeri olan spor endüstrisi kavramını karşımıza çıkarmıştır. Spor fiziksel aktivite olarak görünse de interdisiplin bir yapıdır. Bunlardan biri de psikolojidir daha derinlemesine inerseniz spor psikolojisi olduğu yapılan çalışmalarla kanıtlanmıştır (Erol, vd., 2022). Kitleleri etkileyen ve yön veren spor; insanlar üzerinde sorumluluk duygusunu da arttırmıştır. Doğası gereği insan; yoğunlaştığı, sorumluluk aldığı şeyler üzerinde başarılı olmak ister. Başarılı olma isteği ve rekabet duygusu onu farklı düşüncelere itebilir. Kazanma arzusu içinde olan sporcularda normal bireylere saçma gelen düşünceler gayet olağan karşılandığı görülmektedir. Örneğin; aynı forma ile maça çıkma, belirli saatlerde antrenman yapma, sahaya sağ ayakla çıkma, belirli şehirlerin objelerin eşyaların ona uğur getireceğini ve performansını arttıracasına inanma vb. gibi. Böyle durumlarda psikoloji ön plana çıkmaktadır. Sporcu; hiçbir şekilde bağlantısı olmamasına rağmen psikolojik olarak performansına katkı sağlayacağını düşündüğü, başarılı olacağına inandığı ve kazanma arzusu ile böyle düşüncelere kapılmakta ve çoğu zaman da uygulamaya dökmektedir.

Bu hal içinde olmak psikoloji bilim dalının içine giren üstüne çok çalışmaların olduğu obsesyon ve kompulsiyon tanımlarıyla uyum göstermektedir. Obsesyon yani bir nevi takıntı hastalığının tanımı olarak ; bireyin aklına istemsiz bir şekilde gelen engellemeye çalışsa da ortaya çıkan kişi de ruhsal bir sıkıntı oluşturan düşünceler olarak açıklanmaya çalışılmıştır (Yılmaz vd., 2020). Obsesyonlar genelde çok fazla sorumluluk duygusu, olaylara çok fazla önem atfetme, kaygılanma gibi durumlarda daha da fazla ortaya çıktığı yapılan çalışmalar da gözlenmiştir. Kompulsiyonlar ise obsesyonların sebep olduğu huzursuzluk ve kaygıyı zihinden uzaklaştırmak için yapılan yineleyici davranışlar olarak karşımıza çıkmaktadır (Amerikan Psikiyatri Birliği, 2013). Başka bir tanımda mantığa uygun olmadığı kişi tarafından bilinmesine rağmen kontrolü sağlanamayan ve tekrarlar şeklinde beynimeşgul eden takıntılı düşüncelerle, bu düşüncelerin sebep olduğu rahatsızlıktan kurtulmak için bazı davranış örüntülerini tekrar ederek devam eden bir takıntı bozukluğu olarak tanımlanmıştır (Gümüş ve Alver, 2020). WHO tarafından OKB insanlara olumsuz yönde etki eden 10 psikolojik rahatsızlık olarak bildirilmiştir (WHO, 2022).

Obsesyonlar ve kompulsiyonların yani takıntılı davranışların en çok gözlemlendiği alanlar arasında spor gelmektedir. Sporda da başarısızlık olasılığının yüksek olduğu branşlarda karşımıza daha çok çıktığı yapılan çalışmalarda ortaya konmuştur (Barut vd., 2016). Spor ilk zamanlarda sağlık amacıyla yapılırken sonraları bir meslek gurubu haline gelmesi, sanayileşip kitlelere hitap etmesi ve hatta ülkelerin barışına ya da aralarında ki ilişkilerin bozulmasına sebebiyet veren bir faaliyet olması insanları “ ne olursa olsun kazanmalıyım ” düşüncesi ile karşı karşıya bırakmıştır. Bu düşünceye kapılan bireylerin kaybetme olasılığı her zaman beyinlerinde yer etmiştir. Bu durum insanları kazanmasına katkı sağlayacağını düşündüğü performansını arttıracığını inandığı düşüncelere iterek mantıksız düşünceler olarak yani takıntı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Literatür incelendiğinde obsesyonlar ve kompulsiyonlar yani takıntılı davranışlar üzerine ölçekler mevcut olduğu görülmektedir. Fakat spora özgü bir ölçüm aracının olmadığı literatürde bize boşluğu göstermiştir. Bundan dolayı bu çalışmada spora özgü takıntılı davranışlar için psikometrik olarak geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı geliştirmek hedeflenmektedir. Ayrıca ölçek geliştirildikten sonra elit güreşçilerin spora özgü takıntılı davranışlarını incelemek amaçlanmıştır.

1.1. Problem Durumu

Psikolojinin alanına giren takıntılı davranışlar karşımıza obesyon ve kompulsiyon adıyla genel bir başlık olarak çıkmaktadır. Bu durum psikolojik çalışmalarla insanoğlunda en çok karşılaşılan on hastalık olarak tanılanmıştır. Yapılan araştırmalar eşğinde bireyin kaygı anında bu takıntılı düşüncelere daha çok kapıldığı ve içinde bulunduğu durumdan kurtulmak amacıyla bunları yineleyici bir şekilde davranışa döktüğü görülmektedir.

Gelişen dünya ile birlikte bireylerin farklı yönlerini keşfetmek bilime katkı sunmak amacıyla uzun yıllardan beri interdisipliner çalışmalar yapıldığı görülür. Spor psikolojisi de bu çalışmaların içinde interdisipliner bir alan olarak yerini almıştır. Bu alan da yapılan çalışmalar bize psiko-sosyal gelişim basamaklarında sporun; hareket etmenin ve fiziksel aktivitenin önemini kanıtlamıştır. Bundan dolayı sporu fiziksel hareketler silsilesi olarak değil bireyin aynı zaman da psikoloji ile birlikte karşılıklı etkileşim halinde olan bir kavram olarak değerlendirmek gerektiği anlaşılmaktadır (Öztürk, 2020).

Zamanla gelişerek bir meslek haline gelen spor kavramında rekabet ortamı arttıkça sporcu üzerinde psikolojik baskı da artmaktadır. Bu baskı sporcuyu oldukça fazla etkilediğinden dolayı bazı düşünceler istemsiz bir şekilde beyinde yer etmektedir. Sporcu bu durumdan kurtulmak için hareket örüntüsü halinde bazı davranışlar sergilemektedir. Aynı formayı giymek istemesi, aynı hareketi yapmak istemesi, bazı eşyalar ile müsabakaya veya antrenmana çıkması bazı sahaların şanslı olduğunu düşünmesi, sahaya sağ ayak ile çıkması, belirli duaları okuması vb. davranışlar bunlardan bazılarıdır.

Obsesyon ve kompulsiyon bozukluğu yani takıntı ile batıl inanca yönelik ölçme araçları ve çalışmalar literatürde karşımıza çıksa da yapılan çalışmalar futbol, buz hokeyi tenis gibi spor branşlarına yönelik oldukları görülmektedir. Spora özgü takıntılı davranışlara yönelik bir ölçme aracının olmaması, sporcuya yönelik takıntılı davranışların daha önce çalışılmaması ve güreşçiler üzerine buna yönelik bir çalışmanın olmaması bizi bu problemin çözümüne çalışmamız ile katkı sağlayacağımızı düşündürmüştür.

1.2. Problem Cümlesi

Bu çalışmanın problem cümlesi, Elit güreşçilerde spora özgü takıntılı davranışlarını belirlemek amacıyla geliştirdiğimiz “Spora Özgü Takıntılı Davranış

Ölçeği, geçerli ve güvenilir midir?” olarak belirlenmiştir.

1.3. Alt Problemler

Spora özgü takıntılı davranışları ölçmeye yönelik olarak hazırlanan ölçek geçerli ve güvenilir bir şekilde ölçümler yapabilen bir ölçme aracı mıdır?

Elit güreşçilerde spora özgü takıntılı davranışlar cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?

Elit güreşçilerde spora özgü takıntılı davranışlar yaşa göre farklılaşmakta mıdır?

Elit güreşçilerde spora özgü takıntılı davranışlar spor yaşına göre farklılaşmakta mıdır?

Elit güreşçilerde spora özgü takıntılı davranışlar milli sporcu olma durumuna göre farklılaşmakta mıdır?

Elit güreşçilerde spora özgü takıntılı davranışlaryaşadığı yere göre farklılaşmakta mıdır?

1.4. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Psikolojik hastalıklar, bozukluklar, takıntılar vesveseler insan hayatı içerisinde sürekli var olan bir kavramdır. Bu ruhsal durumda olmalar tüm alanlara az çok etki ettiği gibi sporun içerisinde oldukça geniş bir yere sahip olduğu düşünülmektedir.

Takıntılı durumlar yani obsesif kompulsif bozukluk durumları hem sporun içerisinde bulunan uzmanlar tarafından hem de psikologlar tarafından değerlendirilmesi oldukça önemlidir. Spora özgü takıntılı davranışların ölçülmesi sporcudaki bulunan takıntıları ortaya çıkararak ne düzeyde olduğuna yönelik bize bilgiler verecektir. Kabul edilmesine rağmen üstüne çalışmanın kısıtlı olması bizi bu çalışmaya itmiştir. Takıntılı davranışların ölçülmesi sporcudaki ruhsal durumun ne düzeyde olduğunu ortaya koyarak tedavi edilmesi ve performans etkilenmesi açısından fikir edinilebilecektir. Alan yazın incelendiğinde spordaki takıntılı davranışlar konusu ile ilgili çok az araştırmaya rastlanılmıştır. Aynı spora özgü takıntılı davranışlar ile ilgili bir ölçek geliştirme çalışması ve elit güreşçilerin takıntılı davranışlarına yönelik çalışmalar bulunmamaktadır.

Bu çalışmanın ilgili literatüre katkıda bulunmasının yanı sıra, spora özgü takıntılı davranış düzeylerini belirleyerek ruhsal yönden durumları ortaya koyup tedavi yöntemlerine başvurulabileceği ve daha sonra ki hem çalışma sürecinde hem

de sporcu düzeyleri süreçlerinde yardımcı olacağı düşünülmektedir. Bu bilgiler doğrultusunda çalışmanın amacı, spora özgü takıntılı davranışları değerlendirmeye yönelik bir ölçüm aracı geliştirerek elit düzeydeki güreşçilerin demografik bilgilere göre uygulanmasıdır.

1.5. Araştırmanın Varsayımlar

Araştırmaya katılan diğer branşsporcularının ve elit güreşçilerin anket sorularına samimi ve dürüst cevaplar verildiği varsayılmıştır.

Araştırmanın örneklem grubu, evreni temsil ettiği varsayılmıştır.

Araştırmada kullanılan veri toplama sürecinde kullanılan ölçekte yer alan maddelerin, çalışmanın amacına uygun olduğu varsayılmıştır.

1.6. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma, 2022 itibari ile 18 yaşını doldurmuş aktif spor hayatına devam eden sporcular ve elit seviyedeki güreşçiler ile sınırlandırılmıştır.

1.7. Tanımlar

Spor: “Disport” (dis ve porture) kelimesinden gelir ve “işten uzak durmak” anlamı taşımaktadır. Zamanla bir araya gelme, koruma ve başarıya ulaşma çabasını temsil eden ve her türlü vücut hareketini içeren “spor” kelimesi oluşmuştur (Kuşat, 2023).

Güreş: Sporcuların fiziksel ve zihinsel kapasitelerini belirli kurallar, alan ve zaman içinde kullanma karşı kullanarak sırtlarını yere dayamak veya puanlarla mutlak üstünlük elde etmek için kullandığı spor olarak yürütür (Filiz, 2010).

Takıntı yani obsesif kompulsif bozukluk (OKB): İstenmeden oluşan, uygunsuz olarak belirtilen ve anksiyeteye ya da sıkıntıya sebep olan tekrar eden düşünce, hayal ve dürtüleri yani obsesyonları ve bireyin bu düşünceleri uygulamaya dökmekten kendini alıkoyamadığı tekrarlayıcı davranışlar ile birlikte psikiyatrik bir bozukluk olarak tanımlanmıştır (Demet, 2005).

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Spor

İnsanlık tarihi ile iç içe olan sporu tek bir tanımda kavrayabilmek ve açıklayabilmek oldukça zordur. Bu sebeple tarih boyunca çeşitli tanımlamalar yoluyla spor kavramına anlam yüklenmiştir. “Spor nedir?” sorusuna verilen yanıtlar ise kişilerin sporu algılayışını ifade etmektedir (Şahin, 2018).

Spor, günlük ya da aylık olarak belirlenen program şeklinde, bireyin fiziksel gelişimi gibi kişilik gelişimine de olumlu etki yapan ve zihinsel becerilerini artıran belli kurallarla birlikte rekabeti içinde barındıran, amatör ya da profesyonel olarak mekleştirilebilen kazanma ve kaybetme duygularının yoğun olarak yaşandığı, yaşanan toplumda saygınlık ve sosyal çevre kazandırılabilen fiziksel hareketler bütünü olarak tarif edilebilir (Dilekçi, 2022).

Spor günümüzde dünya çapında milyonlarca insan tarafından uygulanmakta ve insanlar, sporu genellikle çeşitli amaçlarına ulaşmak için bir araç olarak kullanmaktadırlar (Martinkova vd., 2013).

Spor dil, köken, din gibi özellikleri ayırmadan, belirli kurallar çerçevesinde toplanabilen, mücadele edebilen ve diğer toplumlarla arasındaki ilişkiyi iyileştiren , insanların sosyal hayatlarında etkisi bulunan ve toplumsal yapı özelliklerine göre şekil alan bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır (Bayraktar, 2003).

Spor, Fransız hümanistler tarafından "top oyunu" olarak tanımlanmıştır. Kültürel bir unsur olan spor aynı zaman da toplumdaki ilişkilerin gelişmesine katkı sağlar. İnsanları tatmin ederek coşkulu bir ruh haliyle karşı karşıya bırakır. Tek ve ya takım halinde yapılarak eğitici ve eğlendirici hareketleri içinde barındırır (Güney, 2022).

Modern dünyada spor ve spor etkinliklerinin önemli bir yere sahiptir. İnsanların mental ve fiziksel sağlığı ile mutluluk duygularının oluşabilmesi yönünden sporun önemi oldukça fazladır. Gelişen dünyada insanların bilinçli bir şekilde spor faaliyetlerini gerçekleştirmeleri olağan bir durum haline geldiği görülmektedir (Yetim, 2019).

Aynı zaman da günümüzde spor kavramı birçok farklı kavramla etkileşim halinde ve iç içedir. Bunlar; spor hukuku, spor ekonomisi, spor yönetimi, spor sosyolojisi, spor felsefesi, spor psikolojisi gibi alanlar olarak karşımıza çıkmaktadır (Çakıcı, 2023).

Psikologlar için spor; sağlıklı fiziksel ve zihinsel yapıyı desteklerken aynı zaman da bireyin sosyal yapılarındaki problemleri çözmeye yardımcı olarak bulunduğu çevreye uyum sağlamasını kolaylaştıran aktiviteler olarak önemli olduğu vurgulanmıştır (Dever, 2010).

Spor, insanın zekasını kullanarak rakibine ve kurallara göre yaptığı hareketler olarak tanımlanabilir (Sporeus, 2022).

Spor, insanların doğasında bulunan şiddet meiline karşı barışçı bir hal aldırın ve saldırganlık duygusunun kontrolünü sağlayan bir ortamı hazır hale getirmektedir (Çankaya, 2001).

Spor toplumdaki en yaygın kuruluşlardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Şüphesiz ki bireysel olarak insan yaşamında ve genel olarak da toplum sağlığında önemli yer tutan kavramdır (Özbaydar, 1983).

Beynimiz kan basıncımızın artmasıyla ve kalp atışlarımızın hızlanması ile stresli bir durum içerisinde olduğumuzu kabul ederek BDNF (Brain-DerivedNeurotrophicFactor) adlı bir protein salgılamaktadır. Bu protein beynimizi ve stresli durumlarımızı korumaya etkilidir. Özet olarak egzersizden sonra salınan dopaminin bizi mutlu hissettirip iyi olmamıza sebep olmasının sebebi budur (Söyler vd., 2022).

Sporun, varoluşundan günümüze kadar devam eden tek yönlü formundan uzaklaşarak çok yönlü forma geçtiğine şahit olmaktayız. Teknolojinin gelişmesiyle her türlü spor branşına olan ilgi artmış ve bu ilgi insandaki heyecanı arttırarak daha geniş kitleleri etkilemiştir. Bu durum hep sporcu sayısını hem izleyen sayısını hem de ürün bazlı spor malzemesi sayısını arttırmıştır (Daştan, 2023).

Tüm milletlerin kendilerine özgü yaşam tarzları olduğu gibi kendilerine has sportif etkinliklerinin de mevcut olduğunu kaynaklardan görmekteyiz. Örneğin İngilizler futbol, Amerikanlar beyzbol Türkler ise okçuluk güreş gibi spor branşlarıyla özdeşmiş durumdadır (Baykoçak, 2002).

2.1.1. Sporun Faydaları

Koordinasyon yönünden düzenli bir kişiliğin oluşmasında önemli bir yere sahip olan spor belirlenen kurallara hareket etme durumunu içinde barındırdığı için kişi de eylemde bulunma düzenli davranışlar gösterme alışkanlığı oluşturur. Toplumda olumlu davranışların kazanılmasına katkı sağlayarak, eşitlik, haklara saygı, kurallara, yasalara, gelenek ve göreneklere uyulması gibi kavramların

oluşmasında önemli bir yere sahip olduğu belirtilmektedir. Aynı zaman da spor genel olarak hayatımızda çoğu konuda bize katkı sağlamaktadır (Terlemez ve Yorulmazlar, 2020).

Spor artık toplumun her kesiminden kabul gören insanın yaşamını sağlıklı bir şekilde devam ettirmesine yardımcı olan ve tamamen gerekli temel bir yapı olarak kabul görmüştür.

Sadece fiziksel ihtiyaçlarını gidermek için değil aynı zamanda yalnızlıklarını gidermek için iletişim ihtiyaçlarından dolayı, toplumda yalnız kalmamak ve sosyalleşmek amacıyla d sportif etkinliklerde aktif ve ya pasif bir şekilde görev aldıkları yapılan araştırmalar sonucunda karşımıza çıkmaktadır. Örneğin spor sayesinde kişiler sosyal ortamlarda yeteneklerini gösterme ve aynı zamanda geliştirme imkanı bulmuşlardır. Bu durumların sonucunda spor yapan kişilerin tek yönlü ve stresli yaşamdan diğer insanlara göre daha uzak olduğu görülmektedir (Sarı ve Bozdağ, 2021). Sonuç olarak sporun insana hem fiziksel hem psikolojik hem de sosyal yönden fayda sağladığı ortadadır.

2.1.2. Spor Dalları

2.1.2.1. Bireysel sporlar

Bireyin herhangi bir takımadahil olmadan tek başına kurallara uygun bir şekilde yarıştığı, performansını ortaya koyduğu ve bireysel olarak değerlendirildiği spor dallarıdır. İki sporcunun herhangi bir takım içinde olmadan müsabaka yaptıkları sporlarda bireysel sporlardır. Güreş, yüzme, tenis, binicilik gibi branşlar bireysel sporlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Sporun tarihine indiğimizde ilk yapılan sporların bireysel spor olduğu görülmektedir. Bireyin kendisi için mücadele ettiği bu spor türlerine yürüyüş bile dahildir.

2.1.2.2. Takım Sporları

Bireysel yarışmaktan ziyade takım halinde yarışarak takımın kazanma halinde kazanmış sayılan spor branşları takım sporlarını oluşturmaktadır. Takım sporları, iki ya da daha fazla sporcunun, karşısında yer alan sporcuları yenmek için oynadığı sporlar olarak tanımlanmıştır. En yaygın olanları, basketbol, futbol ve voleyboldur. (Fink vd., 2006). Takımda bulunan oyuncuların ortaya koyduğu enerji, tecrübeleri ve sonucunda aldıkları doyum hissi takımın performansını oluşturmaktadır. Oyuncular üstlerine düşen görevi yerine getirdiği takdirde takıma katkı sağlamış olur.

Bireysel olarak performanslarını sergileyerek takımın performansını oluşturmaktadırlar. Takım da ortaya çıkan açıkları kapatarak takım ruhunu ile hareket etmeleri gerekmektedir. Sporcular yapacaklarını en iyi şekilde yaptıklarından takımın başarısını arttırmış olacaklardır. Bireysel olarak taktir kazansalar da takım kaybettiğinde genel olarak kaybetmiş sayılırlar. Takım sporlarında iletişim ve etkileşim üst safhadadır (Kıran, 2015)

Takımdaki her sporcu aynı hedefi belirler buna yönelik karar alırlar bu hedefleri gerçekleştirirken iletişim kurarlar karşılaştıkları zorlukların üstünden birlikte gelirler. Bu kapsamlı durum göz önüne alındığında kapsamlı hazırlık dönemi dikkatli bir planlama ve bütün sporcuların zihinsel ve fiziksel dayanıklı olmalarına ihtiyaç duyar (Kabamba ve Bailey, 2011).

2.2. Güreş

Güreş, iki kişinin beden ve ruhen galip gelmek için yaptıkları en eski mücadele sporudur (Şahin, 2005).

Güreş, sporcuların fiziksel ve zihinsel kapasitelerini belirli kurallar, alan ve zaman içinde kullanma karşı kullanarak sırtlarını yere dayamak veya puanlarla mutlak üstünlük elde etmek için kullandığı spor olarak yürütür (Filiz, 2010).Sporda kullanılan sosyal ve psikolojik etmenlere ilave olarak temel ve belirli kurallarla dağıtılan spor ekipmanları yer alır (Işık vd., 2013).

İlk çağlarda Güreşin amacı hayatta kalma mücadelesidir (Kürkçü ve Özdağ, 2005).

Güreş kelimesinin kökeni, Özbek ve Başkurt Türklerinin ‘‘Küreş’’ kelimesinden geldiği belirtilmektedir. ‘‘Kür’’ eki; güçlü, kuvvetli, cesur anlamlarını geldiği belirtilirken ‘‘Eş’’ eki rekabet, mücadele, uyum anlamlarına gelir ve güçlü, güçlü, cesur anlamlarını ifade etmek için kullanılır (Türkmen ve Arstanbekov, 2020).

Modern olimpiyatlarda güreş erkeklerde alt ve üst Ekstremitelerin birlikte kullanıldığı serbest stil ve sadece üst Ekstremitelerin kullanıldığı Grekoromen stil olmak üzere iki alt stilde olduğu görülmektedir .Kadınlarda ise 2004 Atina Olimpiyat Oyunları ile ilk kez olimpiyat geçmişine sahip olup, Greko-Romen stilde müsabakaların olmadığı, sadece serbest stilde müsabakaların yapıldığı bir branştır (García-Pallarés vd, 2011; Curby ve Jomand, 2015).

Güreş branşında dünya ve olimpiyatlarda başarılarımız oldukça fazladır (Kılınç vd., 2012). Güreş Sporunun psikolojik,pedagojikvefizikselyönü gençlerin ilgisini

çekmektedir (Gökdemir, 2023).

Türklerin milli sporu, tüm gelenekleri ve görenekleri ile atalardan kalma bir spor olan güreştir (Arı, 2023).

Güreş uzun zamandır askeri eğitim sisteminin bir parçası olmuştur. Daha sonraları herkes tarafından yapılan ve son zamanlarda insanların ilgisini oldukça çeken bir spor branşı olarak da karşımıza çıkmaktadır (Tazegül, 2018)

Toplumun içinde bulundurulduğu durum da göz önüne alındığında insanların sahip oldukları değerlere göre güreşçilerinde giydikleri kıyafetlerde farklılıklar ortaya çıkmıştır. Sadece erkeklere yönelik bir spor olmayıp kadınlarında yapabildiği hatta eski çağlarda da kadınların güreş yaptıkları kaynaklarda karşımıza çıkmaktadır (Curby ve Jomand, 2015).

Güreş de gerekli duyulan tüm özelliklerin insan vücudunda işlevsel bir şekilde var olduğu görülmektedir. Vücut sistemlerinin sınırlarını zorlayan güreş branşı; cesaret, risk alma, kazanma isteği, kendine inanma gibi duygu durumları insan vücudunda ki organizmalarla uyum içinde faaliyet gösterir (Kaynar, 2014).

Güreş biz Türkler için özel bir spor branşı olarak görülmektedir. Düğünlerde eğlencelerde toplantılarda hep bir yeri vardır. İnsanlar arasında bile güreş yapan pehlivanlara özel bir ilgi alaka ile karşılandığı görülmektedir. Davetlerde bile yemeğin en çoğu ve en güzel tarafları onlara ikram edildiği, onlarla muhabbet etmekten keyif alındığı aşikar bir şekilde karşımıza çıkmaktadır. Özellikle ilerleyen yaşlara sahip olan büyüklerimizin sabahdan akşama kadar kalkmadan güreş izlediği yapılan müsabakalarda tribünleri en çok onların dolduğu görülmektedir. Güreş Türk kültürü ile özdeşleşmiş bir haldedir.

Güreşçiye en çok zikredilen isimlerden bir tanesi de Türkiye lehçesiyle “pehlivan” olduğu görülmektedir. Pehlivan sözcüğü Farsça “Pehlevan” dan gelmedir ve “güreşçi, yiğit, savaşçı ve kahraman” anlamına taşımaktadır. Bu sözcük 12. yy.dan itibaren eski Türk Destan geleneğinde olan “Alp” sıfatının yerini almıştır. Alp sözcüğü ise; bugün dahi Sibiry Türk lerinde pehlivan kelimesiyle aynı anlamda algılanmaktadır. Batı Türklerinde XX. yy’ın başına kadar güreş dâhil her türlü sporda (okçuluk, binicilik, vb.) başarılı olanlar için bir isim ve sıfat kullanılmış, yaklaşık bir asırdır sadece güreşçi için kullanılan bir terim oluşmuştur. Günümüz Türk lehçelerinde Azeriler “pahlâvân”, Başkurtlar “köraşsi”, Kazaklar “baluvan”, Kırgızlar “balban”, Özbekler “palvan”, Tatarlar “köraşçi”, Türkmenler “palvân” ve

Uygurların “palvan” demeye devam ettikleri gözlenmektedir (Türkmen ve Arstanbekov, 2020).

Dünya üzerinde hakim olan varlığını sürdürebilmek, kendini korumak, muhafaza etmek hayatını sürdürebilmek için bedensel ve fiziksel imkanları kullanmış ve yaban hayat koşullarına kendini hazırlayarak hayatta kalma mücadelesini gerçekleştirirken yaptığı boğuşma ve mücadeleler günümüz de güreş sporunun temellerini oluşturduğunu kanıtlanıştır (Toy, 2015).

Dünyaca kabul görmüş uluslararası güreşlerin yanında bazı uluslara ait bilinen ulusal güreşler olduğu da görülmüştür. Bunlardan bazıları Çinler de Juedi, Hintlerde Kushti, Japonlarda Sumo, Afrika toplumlarında Nubian, Moğollarda Bukh, Kore de Ssireum, İzlanda da ise Glima adı verilen güreşlerdir (Tazegül, 2018).

2.2.1. Uluslararası Güreş ve Stilleri

Minder güreşi olarak da bilinen uluslararası güreş; FİLA tarafından kabul görülen kurallar dahilinde tüm dünya da resmi olarak yapılarak Avrupa ,Dünya ve Olimpiyatlarda önemli bir branş olarak yapılmaktadır. Uluslararası arenada güreş ;serbest ve grekoromen adı ve şekliyle 2 farklı stilde gerçekleştirilmektedir.

2.2.1.1. Serbest Güreş Stili

Bireyin bütün vücudunu kullanarak yani ayak bileklerinden başına kadar olan bölgelerde ki uzuvlar ile hareket edilerek (UWW’nin belirttiği tehlikeli ve yasak tutuşlar haricinde) yapılır. Bu stili diğer stilden ayıran en önemli özellik rakibin ayaklarına da teknik uygulayabilmektir. İlk olarak serbest güreş 1904 Saint Louis Olimpiyatları’nda resmen kabul görüp bir branş olarak yerini almıştır. Serbest stil güreşte erkek kategorisinin yanı sıra kadınlar kategorisi de yer almaktadır.

2.2.1.2. Grekoromen Stil Güreş

Grekoromen stil de serbest stil gibi uluslararası olarak Avrupa , Dünya ve Olimpiyat oyunlarında olan ve ulusların katılımı ile gerçekleşen ülkeler arası geçerli kabul edilen evrensel bir güreş çeşididir. Grekoromen güreş stilinde serbest stil gibi tüm vücut uzuvları kullanılmaz. Bireyin beli ve baş kısmı arasında ki bölüm kullanılarak teknik yada güç üstünlüğü sağlanmaya çalışılır. Ayaklardan tutmak ihtar alma sebebidir. Yani bir başka deyişle Grekoromen stilde güreş yaparken ayaklardan tutulmaz ve ayaklar kullanarak güreş teknikleri uygulanması yasaklanmıştır. Grekoromen stil güreş Modern Olimpiyatların başlangıcı olan 1896 Atina

Olimpiyatları'nda spor dalı olarak resmen kabul görmüştür ve serbest stilden daha önce olimpiyat oyunlarında oynanmıştır. Grekoromen stilde sadece erkek güreşçiler yarışmakta kadın güreşçiler yarışmamaktadır.

2.2.2. Ulusal Güreş

2.2.2.1. Aba Güreşi

Deve tüyünden, keçi kılından yada dövülmüş yünden yapılan kalın ve dayanıklı bir kumaş giysi giyilerek yapılan bir ulusal güreş kategorisidir. Elbisenin omuz ve sırt bölümü deri ile kaplıdır ve giyen güreşçinin diz hizasına kadar gelmektedir. Güreş ismini giyilen kıyafete verilen ‘‘ Aba ‘‘ isminden almaktadır. Karşı karşıya gelen güreşçiler giyilen aba nın belinden ve yakasından tutarak rakibine üstünlük sağlamaya çalışmaktadırlar. İlk rakibine üstünlük sağlayıp yere yatıran taraf galip gelmektedir. Yaygın olarak Gaziantep ve Hatay çevresinde yaygın olarak yapılmakta ve genellikle oyunlar ayakta rakibin kıyafetinden tutularak yapıldığı için judoya benzetilmektedir (Gül, 2015).

Gaziantep'te yapılan hareketlerden kaynaklı ‘‘Aşırtmalı Aba Güreşi’’ olarak da adlandırılan aba güreşi, kültürel olarak çevrenin bir değeri ve vatandaşlar arasında önemli görülen bir etkinlik olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu güreşler düğünlerde hasat sonlarında hatta bazen toplanılan insanlar arasından bile yapılmaktadır. Gaziantep ‘‘ Çukur ‘‘ Hatay ise ‘‘ Mersah ‘‘ adını verilen güreş meydanlarında yapılan aba güreşi; anons edildiği zaman kenarda bulunan abalar giyilir ve alan gelirler. Güreşin içinde bulunan kuşak hakemi meydana gelen pehlivanların kuşaklarını kurallara uygun olduğuna yönelik kontrol eder ve eğer değilse kurallara uygun bir şekilde bağlanmasını sağlar.Aba güreşinde peşrev yoktur fakat dolanma denilen olay vardır; bu durumda pehlivan kendine göre bir güreşçi bulmak için sahanın içinde kenarda gezerek kendine göre bir rakip bulmayı amaçlar.Eğer rakip bulunursa kurallar dahilinde hemen güreşe başlanılır. Güreş hakemlerinin de kendilerine özgü kıyafetleri vardır. Alta mavi veya siyah şalvar üste ise beyaz gömlek giyerler ayaklarına kırmızı yemeni bellerine beyaz şal ve kuşak bağlayarak güreşleri yönetirler. Eskiden 2 hakemle yapılan aba güreşi günümüzde bir meydan iki masa bir tane de kuşak hakemi ile organize edilir (Şahin, 2003).

2.2.2.2 Şalvar Güreşi

Şalvar güreşi giyilen kıyafetten adını almakta olup, Türklerin geçmişini

günümüze yansıtan bir güreş stili olarak karşımıza çıkmaktadır. malzemenin dayanaıklı olması gerektiğinden dolayı deriden yapılan şalvarlar sporcular tarafından giyilir. Sadece bel ve diz arasında olan şalvar sporcunun üstünde olduğundan dolayı üst kısımda bir giyisi yoktur. Birbirlerine üstünlük kurmak amacıyla yapılan güreş çeşitleriTüklerin simgelerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır (İşler ve Alpay, 2003).

Şalvar güreşi ile en çok anılan ve ülke genelinde en fazla bu güreşin yapıldığı yer Kahramanmaraş ve çevre ilçeleridir. Bu stil güreş de pehlivanlar uygulayacağı teknikleri tamamen ayakta birbirine uygulamak zorundalardır. Teknikler ayakta uygulanmasına rağmen galibiyet yağlı güreş ve karakucak güreşi gibi pehlivanın göbek bölümünün güneşe karşı açık görünmesi ile sağlanmış olur.

2.2.2.3. Kuşak Güreşi

Kuşak güreşi daha çok Kırım ve Kazan türkleri tarafından uygulandığı görülmektedir. Bir nevi düğünler ile anılan kuşak güreşi şenlik ve düğün törenlerinde pehlivanlar ve ya halk tarafından güreşçeye istekli olan vatandaşlar tarafından gerçekleştirilir (Kahraman, 1989). Kuşak Güreşinin Kırım Türkleri tarafından göçler sonucunda Anadolu'ya tanıtıldığı ve anadoluda da bir gelenek haline geldiği kaynaklarda karşımıza çıkmaktadır. aynı zaman da kuşak güreşi Türkmenistan da ulusal bir güreş olarak yapılmakta olup halk arasında mili güreşleri haline gelmiştir. Diğer güreşlerden kendini ayıran tarafı sadece bele kuşak bağlanması olarak belirtilir. Sporcular üstlerinde bulunan çeket ve ya giyisilerini çıkartarak ayakkabısız bir şekilde bellerine kuşak adı verilen malzemeyi bağlayarak yapılır. Kuşak güreşi üç,dört ve son adı verilen 3 kategoriden oluşur (Güven, 1992). Sporcuyla sorularak hangi kategoriye güreşeceği öğrenilir (Kahraman, 1989). Her güreşin kendine has teknik oyunları olduğu gibi kuşak güreşinde de kendine has özelliklere sahip teknikleri vardır. Bu tekniklerden bazıları: çaltayak, içtenırğaşıq, capalak, tizgealma, canbaş, koyan koltuk teknikleridir (Kahraman, 1989).

2.2.2.4.Karakucak Güreşi

Güreş sporu Osmanlı imparatorluğu kurulduğundan sonra halk tarafından benimsenen uygulanan hatta çok sevilen, padişah tarafından yapılan ve halk tarafından pehlivanına sahip çıkılıp destek verilen bir güreş çeşiti olmuştur. Göçebe yaşam biçiminden sonra yerleşik hayata geçen türklerde zamanla güreşe ilgi daha

çok artmış Anadolu da karakucak güreşine sahip çıkılırken Rumeli de yağlı güreş daha popüler bir şekilde yapılmıştır. Türkler öz güreşleri olarak karakucak güreşii daha ön planda tutmuşlardır (Gümüş, 1998).

İslamiyeti benimseyen Türkler adaba uygun bir şekilde olan pırpıt adı verilen günümüzde brandadan yapılan önceleri ise dokuma kalın bezlerden oluşan malzeme karakucak güreşinin başta gelen simgelerinden biridir. Kökenine bakıldığında kaynaklar bizi Orta Asya ya kadar götürmektedir. Karakucak güreşi uluslar arası serbest güreşin ulusal hali olarak tanımlanarak günümüzdeki yerini almıştır (Kılınç vd., 2000). Giyilen kıyafete genelde “pırpıt” ismi verilmiş olsa da bazı yörelerde ve bazı insanların dilinde “Kıspet” olarak kullanılmaktadır. Ağızdan ağıza değişen şekliyle kısbet,kıspetkisbet olarak da karşımıza çıkmaktadır. Kuru güreş olarak bilinen karakucak güreşi ilk başlarda keçikılından örülen kalın bel ile diz arası boyunca olan özel bir kıyafetle yapılmaktayken sonraları gelişen endüstri ile çadır bezi, branda yelken bezi gibi sağlam malzemelerden de üretilmeye başlanmış ve devam etmektedir. Türklerin öz güreşi karakucak güreşidir ve Türklerin yapısına en uygun olan güreş olarak tanımlanmaktadır. Teknikler uygulayarak ya da güç ile rakip tuş edilmeye çalışılır. Tuş tabiri rakibin sırtını yere getirmek ve ya sırtını yere yaklaştırarak göbeğini güneşin görmesi durumuna denilmektedir (Akkurt, 2008).

Eski kaynaklara bakıldığında öz güreşimizin karakucak güreşi olduğu yazılan metinler ile desteklenmektedir. Bu kaynakların en önemlilerinden biri olan Dede Korkut’ta geçen “kam püre oğlu- BamsıBeyrek boyunu beyan ider Hanım Hey” hikâyesinde kullanılan sözcükler,günümüzde karakucak güreşinin içinde bulunduğu ve kullanıldığı kelimelerde aynı olduğunu göstermektedir (Dervişoğlu, 2012).

2.2.2.5. Yağlı Güreş

Yağlı güreş de Türklerin yaptığı ve halk tarafından daha çok sevilen bir güreş çeşiti olarak karşımıza çıkmaktadır. içinde bir çok simgeyi barındıran yağlı güreş davul ve zurna aşlığında gerçekleştirilir. Çalınan havalar pehlivanı daha çok motive ederken seyircileri ise daha fazla heyecanlandığı gözlenmiştir. Yapılan müsabakaların ciddiyetine,temposuna,rakiplerin ortaya koyduğu mücadele hallerine göre davul ve zurna hızlı ve yavaş bir ritim tutar. Bu değişim insanlarda daha çok heyecan yaratmaktadır. Çalınan müzik ve ortaya konulan mücadele birleşince Türklerde eski kahramanlık hallerini anımsatır. Bireyde duygusal durumu ön plana çıkaran bu ahenk manevi yönden bireyde etiler yaratır (Şahin, 1999).

Güreş branşında branşın kendine özel kıyafetleri olduğu gibi en çok dikkat çeken ise yağlı güreş de kullanılan adına “kışpet” denilen orjinalinde manda derisinden yapılan ama günümüzde inek derisi ile daha fazla uygulanan giysi ile seyirci karşısına çıkmaktadır. İlk başlarda 2-3 kilo olan ve zamanla yağı içine çekmesi ile daha çok ağırlaşan kendine has özel dikimi ve dikim bölgeleri olan kışpet; uluslar arası arenada bile çok dikkat çekmektedir. Kışpetin; kasnak,hazne,paça gibi bölümleri vardır. Günümüzdeki pehlivanlar ile yapılan söyleşide yağlı güreşde rakip ile değil kışpet ile güreşildiği ve kışpette bulunan bölgelerden tekniklerin uygulandığı belirtilmiştir. Kasnak kışpetin bel bölgesine denilmekte ve özel dikişler ile 2-3 kat derinin üst üste konularak daha da sağlamlaştırıldığı bölümdür. Önem veridiğinden de anlaşılaçağı gibi en önemli bölüm olarak belirtilmiştir. Hazne, kışpetin bacak aralarına gelen kısmına denilmekte olup Öne gelen ve diz ile kasnak arasındaki bir bölüm dikişler ile süslenmiştir. Paça, kışpetin alt bacak uç kısmıdır ve altına bez konularak iplerle bağlanır. Eğer paçaların ltına bez koyulmayıp direk bağlanırsa yağdan dolayı rakip çok rahatlıkla paçadan tutar. Bu durumu ortadan kaldırmak için bez kullanılır ve paçanın tutulması zorlaştırılır (Bulut, 1996).

Yağlı güreşin en eski kaynakları İskit/Saka Türklerine ait kaynaklar olarak karşımıza çıkmaktadır. bu kaynaklar bir kemik avadanlık üzerine işlenen güreşçi figürünün üstünde bulunduğı kıyafetler olarak görölmektedir (Toros, 2015).

Yıllar öncesinden günümüze kadar gelen yağlı güreşin değışmez ögesi “kışpet” herkesin yapabileceğı bir şey değildir. Dikimi,kesimi,işlenmesi ve pehlivana uyması açısından en önemli öge olarak yerini korumaktadır. Özel ustalık ve eğitim gerektiren bir sanat ürünüdür. Pehlivan özel dikilen kışpetin pehlivana uyması onun müsabaka anından daha rahat hareket etmesini sağlayarak rakibi ile olan mücadelesinde ona destek olur. Bu durum müsabakanın başarılı bir şekilde sonuçlanmasından pehlivana destek olur. Bundan dolayı güreşçiler arasında “kışpet;pehlivanın ekmek teknesidir” denilmektedir (Kahraman,1989).

Türkler ile anılan güreş asırlar öncesinden günümüze kadar süregelmiştir. Bu durum örf adetlerin halen etkili bir şekilde toplumumuzda uygulandığı ve saygı duyulduğunun göstergesidir. En dikkat çeken tarafı pehlivanların vücutlarına yağ sürmeleridir. Bu sebeple yağlı güreş olarak adlandırılmıştır. Yağın sebepleri arasında değışik yorumlar bulunmaktadır; Soygüden çalışmasında pehlivanların birbirlerini

tutmasını zorlaştırarak daha fazla güç ve bilgi gerektirdiğini belirtmiştir (Soygüden, 2018). Bir başka yorum ise sıcak bölgelerde yapılan güreşlerde pehlivanlar sineklerden dolayı çok zorlandıkları için yağ kullanarak sinekleri uzaklaştırdığı belirtilmiştir. Daha sonraları yağın zorlaştırıcı etkisi güreşe daha çok heyecan katmıştır.

Yunan toplumunda yağlı güreşi anımsatan Kulisis ve Aindesis adı verilen çamur zeminde ve kapalı alanlarda yapılan güreşleri olduğu bilinmektedir. Çamurun rakibi tutaktada zorlaştırıcı etkisi yağlı güreş ile benzer yönlerinin olduğunu göstermektedir. Toplumların birbirinden etkilendiği bu benzer değerlerle bir kez daha karşımıza çıkmaktadır.

Pehlivanın yağlı güreşte yağlanması da bir kuralı olduğu belirtilmektedir. Pehlivan güreş meydanının uygun bir yerine konulan içinde orjinalinde zeytin yağı ama günümüzde maliyetten dolayı diğer sıvı yağların bulunduğu kazanlar konulur. Pehlivanlar kışpetlerini giyerken yağ ile hem vücutlarını hemdekışpetlerini yağlarlar. Bunun nedeni daha ahat giyilmesidir. Bazen bir görevli yardım eder bazen de pehlivanlar sırayla kendilerine yardım ederek yağlanırlar. Önce göğüslerini yağlayarak daha sonra kışpetin içine yağ dökerler. Akabinde sırtlarına yağ dökülerek pehlivanlar birbirlerini yağlamış olurlar. Kafaya yağ dökülmez ama güreş esnasında kafanın her bölümü de yağlanır. Bu yağ gözlere gittiğinde ter ile karıştığı an pehlianın gözlerini yakmaya başlar. Bu yakma durumu görmeyi etkiler. Bundan dolayı güreşleri yöneten hakemlerde bez veya peçete bulunur. Bu peçete ya da bez rakipler birbirine izin verirse hakemden alınarak kullanılır. Yağlanma bittikten sonra pehlivanlar güreşmek için hazır duruma gelmiş sayılırlar. Ayrıca güreş sahasında yine elinde ibrik ile su ve yağ bulunan görevliler bulunmaktadır (Köse, 1990).

2.3. Obsesif Kompulsif Bozukluk

Obsesif Kompulsif Bozukluk (OKB) İlgili literatür incelendiğinde ilk OKB ile ilgili ilk yazılı kaynaklar Esquirol tarafından 1838’de ortaya konulan ve 1925 yılında Scheiner tarafından tanımlandığını görmekteyiz. Esquirol, 1838 ve 1945 yılları arasında OKB’yi mantıklı saplantı adıyla isimlendirmiş ve bireyin obsesyon ve kompülsiyonlarının akıldışı mantığa uygun olmayandurumlar olarak belirtmiştir. Carl Frederich Westphal tarafından kişinin iradesi dışında gerçekleşen düşünceler olarak belirtilen obsesyon kavramı 1900’ lı yılların başında Pierre Janet tarafından fobilerle birlikte analiz edilmeye başlanmıştır. Westphal ayrıca

kompulsiyonlarınanksiyeteden ayrı olduğunu aralarında bir ilişkinin olmadığını ve anksiyetenin başka bir faktör olduğunu ortaya yokarken diğer yazarlar bu durumun doğru olmadığını tam tersine kuvvetli bir ilişkinin olduğunu söylemişlerdir (Carr, 1974).

OKB kendini tekrarlayan obsesyon ve kompulsiyonlarla beraber bir bozukluktur (American Psychological Association [APA], 2013).

Obsesif Kompulsif Bozukluk (OKB) çocukluk dönemlerinde başlayan ve ağır semptomları olan psikiyatrik alana giren bir bozukluk olarak tanımlanmıştır. Tekrarlanan ve kişide huzursuzluk yaratan obsesyonlar ve kompulsiyonlarla beraber tanımlanmıştır

Farklı bireylerde yapılan son çalışmalarda epidemiyolojik çalışmalarda OKB'ninkişinin hayatında % 2-3 arasında olduğu saptanmıştır. Bu epidemiyolojik bulgular OKB'ningörölme durumlarının daha önceki çalışmalara oranla daha da çoğaldığını göstermektedir (Karaman vd., 2011).

Obsesif kompulsif bozukluk (OKB) başka bir tanımında irrasyonel veya mantıksız olduğu belirtilen, kişide belirgin huzursuzluk yaratan ve yaşam kalitesini düşüren tekrarlayıcı hatta zorlayıcı düşünceler ile birlikte bu düşünceleri uygulamaya dökme aşaması olan kompulsiyonlar ile birlikte belirgin bir psikolojik rahatsızlık olduğunu söylemişlerdir.(Karşlıoğlu ve Yüksel, 2007).

Tanımlamalar ile birlikte tedavi yöntemlerinin uygulanması bize OKB nin bireyler üstünde yaygın bir sağlık sorunu olduğunu göstermektedir.. ECA (Epidemiological Catchment Area) çalışmasına göre OKB'nin yaşam boyu yaygınlığı %1.9 ile 3.3 arasında olduğunu ve başlangıcının ortalama 20-25 li yaşlarda olduğu gerçeğini ortaya koymuştur. Fakat bu yaşlardan sonraki yaşlarda görülen OKB lerin bireylerin çocukluk çağında ortaya çıktığı ama tedavi edilemeyerek ve de tanımı yapılamayarak devam ettiğini göstermiştir (Rosenberg ve Hanna, 2000).

Obsesif kompulsif semptomların varlığı insanlık tarihi kadar eskidir. Çok eski din kitaplarında buna işaret eden davranış örnekleri vardır. Dini ve büyüsel ritüellerin kökeninde obsesif-kompulsif nevrozda benzer savunma mekanizmalarının işlediği düşünülmektedir (Freud, 1959).

Obsesif Kompulsif Bozukluk (OKB), istenmeyen, yaşanması uygun olmayan ve şiddetli kaygı ya da sıkıntıya neden olan tekrarlayıcı düşünceler, rüyalar ve dürtüler ile OKB'ye tepki olarak ya da uyulması gereken kurallara göre kişinin

yapmaktan kendini alamadığı tekrarlayıcı davranış ya da davranışlardır. zihinsel davranış, yani zorlayıcı davranış ile belirli bir akıl hastalığıdır (Demet, 2005) .

Obsesif kompulsif bozukluk yüksek oranda kronikleşmeye sahiptir, çoğu durumda durum kötüleştikçe ilerler ve aralıklı prognoz gösterir.İşlevsel özellikleri nedeniyle Dünya Sağlık Örgütü tarafından dünyadaki en güçlü 10 hastalıktan biri olarak listelenmiştir (Murray vd., 1996).

Türkiye'de yapılan çalışmada OKB'nin 12 aylık prevalansı %0,5, Doğan ve ark.'nın çalışmasında bir aylık prevalansı %2,6 ve yaşam boyu prevalansı %3,7, Çilli ve ark. çalışmalarda 12 aylık OKB yaygınlığı %3, Deniz'in saha araştırmasında ise 12 aylık OKB yaygınlığı %2,01 olarak bulunmuştur.

Obsesif-kompulsif semptomlara Shakespeare'in Lady Macbeth karakterinin tanımladığı şekliyle edebi eserlerde de rastlanır. Rephrase Macbeth, kocasının öldürülmesinin ardından arada bir ellerini yıkayarak içindeki suçluluk duygusunu üzerinden atmaya çalışır, ancak ellerinin kirli olduğu düşüncesinden bir türlü kurtulamaz (Zayman, 2016).

Obsesif kompulsif bozukluğun (OKB) etiyolojisi için önerilen bilişsel modeller arasında abartılı sorumluluk modeli, yanlış yorumlama modeli ve bilişsel kontrol modeli birçok açıdan geçerliliğini korumaktadır. OKB'si olan yetişkinlerde çeşitli bilişleri vurgulayan bu modellere göre, OKB için geçerli olan altı yanlış değerlendirme ve inanç alanı vardır. Bunlar; abartılı sorumluluk duygusu, düşünceleri önemsemek, düşünceleri kontrol etmek, abartılı tehdit duygusu, belirsizliğe tahammülsüzlük ve mükemmeliyetçiliktir (Pişkin ve Özen, 2010).

DSM-IV-TR Obsesif-Kompulsif Bozukluk Tanı Kriterleri

A. Obsesif-kompulsif bozukluğunuz veya obsesif-kompulsif bozukluğunuz varsa. Obsesyonlar aşağıda (1), (2), (3), (4) ile tanımlanır:

(1) Bazı istemsiz ve uygunsuz deneyimler ve Belirgin bir kaygı ya da sıkıntıya neden olan yineleyici ve sürekli düşünceler ya da dürtüler veya fantezi

(2) Gerçek hayattaki problemlerle ilgili aşırı endişeler olmayan düşünceler, dürtüler veya fanteziler

(3) Bu düşünceleri, dürtüleri veya fantezileri ciddiye almayı veya görmezden gelmeyi reddetmek. Diğer düşünce veya eylemlerle onları bastırmaya veya etkisiz hale getirmeye çalışmak

(4) Kişi takıntılı düşünceleri, dürtüleri veya fantezileri kendi düşüncelerinin

ürünleri olarak algılar (düşünce eklemelerinin aksine)

Kompulsiyonlar yani zorlayıcı davranışlar aşağıdaki (1) ve (2) ile tanımlanır:

(1) Tekrarlayıcı davranışlar (el yıkamak, düzenleme, kontrol) veya zihinsel aktivite (örneğin, dua etme, sayma, bazı kelimeleri sessizce söyleme)

(2) Ağrıyı hafifletmeye veya iyileştirmeye yardımcı olan davranışsal veya psikolojik faaliyetler. vahim bir olayı veya durumu en aza indirmeye veya bunlardan kaçınmaya yöneliktir; ancak bu etkisizleştirmeyi veya korumayı amaçlayan davranışsal veya manevi eylemler Gerçekçi olmayan bir şekilde alakalı veya açıkça çok aşırı bir seviyededir.

B. Bu bozukluğun sürecinde bir süre sonra kişi obesasyon ve kompulsiyonların fazlasıyla anlamsız olduğunu kabullenir. Fakat bu durum çocuklar için geçerli değildir.

C. Önemli sıkıntıya, zaman kaybına (günde 1 saatten fazla vakit ayırma) veya kişinin günlük yaşamını, mesleki (ya da eğitimsel) işlevini ya da günlük sosyal etkinliklerini ya da ilişkilerini kesintiye uğratan obsesif-kompulsif bozukluk ya da kompulsiyonlar.

D. Başka eksen bozuklukları varsa, OKB veya OKB'nin içeriği bunlarla sınırlı değildir (örneğin, yeme bozukluğu yemeği düşünmeyi; trikotilomani saç yolmayı; trikotilomani aşırı görünüşe odaklanmayı, vücut dismorfik bozukluğu; bir hipokondri hastasıysa, ciddi bir hastalığı olduğunu düşünme saplantısına kapılma durumunu; sapıklık durumunda, cinsel dürtüler veya fanteziler üzerine kafa yorulmasını; veya majör bir depresif bozukluk durumunda olunması).

E. Bu olumsuz durum bir maddenin (örn. kötüye kullanılabilen bir ilaç ya da tedavi için kullanılan başka bir madde)ya da genel tıbbi bir durumun direk fizyolojik etkilerine yönelik değildir.

Yetişkin olarak OKB muayenesi yapılan kadınların çalışma gösterileri Erkeklerde aynı oranda görülür veya hastalarda daha sık görülür(Rasmussen vd., 1992), Çocukluk ve ergenlik dönemindeki OKB hastalarında erkek Oran kadınlarda 1,5-2,5 katıdır (Last, 1989). Erkeklerde ve ülkelerde genel OKB İnsidans oranlarının benzer olduğu düşünülense de semptom alt tiplerinde cinsiyet farklılıkları var olduğu ve gözleendiği bilinmektedir (Rasmussen vd., 1992). Birini içine alan, kadınlara bulaşan Obsesif kompulsif bozukluk, agresif obsesif kompulsif bozukluk ve cinsel kompulsiyon bozukluğu erkeklerde daha sık

görülmektedir (Bogetto vd., 1999). Başka bir yerde görülen simetrik takıntısı ve dini inançlar OKB'nin kadınlarda erkeklere göre daha sık görüldüğü sonucuna ulaşılmıştır. (Jaisoorya vd., 2009).

2.3.1. Obsesyon

Obsesyonlar, sürekli, olan ısrarlı, istemsiz ve elde olmayacak bir şekilde kişinin aklına gelen düşünce, görüntü ve dürtüler olarak tanımlanmaktadır (Amerikan Psikiyatri Birliği (APA), 2013).

Obsesyon , kişinin saçma veya yanlış olduğunu bildiği bilinçli, tekrarlayan, rahatsız edici düşünceler, dürtüler veya rüyalar. Halk hurafesi dediğimiz şeye karşılık gelir. Vesvese ise şüpheler, sanrılar, tereddütler, endişeler, kaygılar, içsel huzursuzluklardır. Tıp ve dini literatürdeki tanımları karşılaştırdığımızda, ortak sonuç, nedenini bilmediğimiz bir şüphedir. Hatta çoğu zaman insanlar asılsız olduğunu bildikleri halde bu düşünceden veya hayalden kurtulamazlar. Takıntılar, zihninizden tekrar tekrar geçen düşüncelerdir (Uğuz, 2018).

Onlar hakkında düşünmek istemediğinizde orada bulunurlar ve sizi kızdırıp üzebilirler. Obsesyonlara takıntı diyebiliriz (Huebner, 2009).

Obsesyon, saplantı/takıntı kelimesiyle de Türkçe'ye çevrilebilir. Obsesyon veya saplantı/takıntı istenmeden gelen, sıkıntı veren, tekrarlayan ve sürekli olan düşünce hali, dürtü ve hayal hali olarak literatürde tanımlanmıştır (Tan, 2013).

Bir takıntı öncelikle tekrarlayan düşünceler içermelidir. İkincisi, bu düşünceyi kontrol etmeye çalışmaktır. Üçüncüsü, bu kişi takıntısının kalpten geldiğini bilir (Karamustafalıoğlu vd., 2008).

Freud obsesif – kompulsif davranışları böyle tanımlamıştır: "Hastanın zihni onu hiç ilgilendirmeyen düşüncelerle dolu olduğu görülür, kendisine yabancı gelen dürtüler hissediyordur, ara sıra karşı koyamayacağı eylemlerde bulunmak zorunda kalıyordur. Kafasına saplanıp kalmış bu düşünceler - saplantılar - hasta için hiçbir anlam ifade etmiyordur ve çoğu zaman onun için anlamsız gelir Bu düşünceler hiçbir zaman fiilen eyleme dönüşmese de, hastaların kendilerine bu düşünceleri hatırlatan durumlardan sürekli olarak kaçınmalarına neden olabilir. Günlük yaşamda aktif olan abartılı ve ritüelleştirilmiş biçimlerin ötesine geçmeyen istemsiz davranışlar olarak tanımlanmaktadır; ancak takıntı veya kompulsiyon olarak adlandırılan bu zararsız davranışlar istem dışıdır" (Topçuoğlu, 2003).

Başka bir tanımda obsesyon strese bunalıya neden olan, uygunsuz olarak

yaşanan tekrar eden fikir ve düşünce, dürtü ve hayaller olarak karşımıza çıkmaktadır (Miguel vd., 2005).

Obsesif kompulsif bozukluk (OKB), istemsiz olarak ortaya çıkan ve insanlarda acı ve rahatsızlığa neden olan kompulsiyonların ve kişinin semptomlara yanıt vermek veya bir duyguyu fark etmek için yanıt vermek zorunda hissettiği psikolojik veya davranışsal tepkiler olan obsesyonların varlığı ile karakterize edilen bir bozukluktur. bütünlük. olarak tanımlanır. Obsesyonlar, müdahaleci, tekrarlayan, ısrarcı ve istenmeyen düşünceleri, imgeleri ve dürtüleri ifade eder; obsesyonlar, bir kişinin OKB'ye tepki olarak yapmak zorunda hissettiği, tekrarlayan zihinsel veya dışsal davranışlardır (Stein vd., 2019).

Obsesyonlar (1) ve (2) ile tanımlanır:

1. Bazen müdahaleci ve istemsiz olarak deneyimlenen, belirgin kaygı veya ağrı ile sonuçlanan, yinelenen ve sürekli düşünceler, dürtüler/dürtüler veya imgeler.
2. Kişi bu çalıştırma, dürtüleri/dürtüleri ya da imgelerini görmezden gelmeyen ya da bastırmaya çalışır ya da düşünce ya da darbelerle (kompulsiyonlar yaparak) etkisiz hale getirmeye çalışır (Toprak, 2022).

2000 li yıllardan sonra , OKB' nin üstünde çalışmalar yapılmasına ve devamına sebep olan bilişleri gün ışığına çıkarmaya yönelik çalışmalara ilgi daha çok arttığı görülmektedir (Hezel ve McNally 2016; Vogel ve Solem, 2017). OKB' nin karışık ve birbirinden uzak olabilecek yapısını anlamak için çok kuramsal model önerilmiş olsa da en çok üstünde durularak çalışmalar yapılan bilişsel davranışçı model olarak karşımıza çıkmaktadır (Salkovskis, 1996).

OKB' üstüne yapılan araştırmalar neticesinde bilişsem davranışçı model başlığı altında obsesyon ve kompulsiyonların oluşması ve kalıcı hale gelmesinde içimizde bulunan işlevsiz inançların olduğu belirtilmiştir (Rachman, 1998; Salkovskis, 1985).

İlk detaylı ve etkileyici çalışmalar, bir grup araştırmacının oluşturduğu Obsesif Kompulsif Bilişler Çalışma Grubu (OKBÇG) tarafından ortaya konmuştur. OKBÇG (1997) OKB'nin gelişimini ve devam etmesinde etkili olduğu düşünülen bilişsel faktörleri ortaya çıkarmak 87 maddelik bir ölçüm aracı ile 6 farklı obsesif inanç çeşidibelirtmişlerdir: düşüncelerin aşırı önemsenmesi, düşüncelerin kontrolü, mükemmeliyetçilik, abartılı tehdit algısı, abartılı sorumluluk algısı ve belirsizliğe tahammülsüzlük. Bu inançların birbirleri ile korelasyonun oldukça yüksek

olmasından dolayı, aynı çalışma grubu (2005) 44 soru içeren ve 3 alt boyuttan oluşan Obsesif İnançlar Ölçeğini geliştirmiştir: (1) abartılmış tehdit ve sorumluluk, (2) düşüncelerin önemi ve kontrolü, (3) belirsizliğe tahammülsüzlük ve mükemmeliyetçilik. Sonraki yıllarda Fergus ve diğerleri (2017) 20 maddeden oluşan 4 boyutlu (tehdit öngörüsü, sorumluluk, düşüncelerin önemi ve mükemmeliyetçilik) kısa formu geliştirerek literatüre katkı sağlamışlardır.

Goodman ve arkadaşları tarafından OKB durumunu ölçmek için Yale-Brown Obsesyon Kompulsiyon Ölçeğini (YBOKÖ) geliştirdiklerinde 8 obsesyon (saldırganlık, kirlenme, cinsel, istifleme/saklama, dini, simetri/düzen, somatik, diğer obsesyonlar) ve 7 kompulsiyon (yıkama/temizleme, kontrol, tekrarlama, sayma, sıralama/düzenleme, istifleme/toplama, diğer kompulsiyonlar) teması oluşturduğu görülmektedir (Goodman vd., 1989). OKB belirtileri için yapılan çalışmalarda bu ölçekten oldukça fazla yararlanılmaktadır.

Saldırganlık OKB'si olan bir kişide agresif Kontrol edilebilir veya kontrol edilemeyen zarar verme, zarar verme, öldürme veya diğer herhangi bir eylem, felakete yol açan düşüncelerini içeren durumlar ile karşı karlıya kalır. Bu durumdan korunmak için nesneye zarar vermekten kaçınarak, sınırlamalar getirmektedir.

2.3.1.1. Obsesyon Türleri

Bulaşma (Kontaminasyon) Obsesyonları

En sık görülen obsesyon türü olarak kabul edilir. OKB tanısı alan hastaların yaklaşık % 45-55'inde görülmektedir. Bu obsesyonda mikrop, kir veya zararlı etkenler nedeniyle kişinin kirleneceği, enfekte olacağı ya da mikrop bulaşacağı düşüncesiyle kapı kollarına dokunmaktan, tokalaşmaktan, hayvanlara dokunmaktan ve kendi vücut salgılarından korkma gibi düşünceler sergilemektedir. Tuvalette üzerine idrar ya da kirli su sıçramış olabileceği; el sıkışmayla ya da kapı tokmakları, para gibi nesnelere dokunmayla idrar, dışkı, sperm bulaşabileceği şeklinde görülmektedir. Bu sebeplerden dolayı kişiler, eşyalara dokunmaktan, insanlarla yakın temas kurmaktan, yakın aile bireylerinden ya da sosyal çevrelerinden kaçınırlar (Tatlı, 2012).

Saldırganlık Obsesyonları

Bu grup belirtiler bazı eylemler veya eylemsizlik nedeniyle kendine veya başka insanlara gelebilecek zarar ve o zararı önlemek üzere yapılan kontrol davranışlarını ve sayma, dua, tekrarlayan kelimeler gibi zihinsel eylemleri içermektedir (Tükel ve

Demet, 2017). İsteyerek veya istemeyerek kendine, yakınlarına ya da diğer insanlara zarar verebileceği, korkunç bir şeyin olmasından sorumlu olabileceği, müstehcen, hakaret edici sözleri ağzından kaçırabileceği, saldırgan davranışlar sergileyebileceği ya da yasa dışı bir eylem yapabileceği hakkında obsesyonlar olabilir.

Dinsel Obsesyon

Dini obsesyonlar, tarihsel açıdan OKB'nin tanımlanmış en eski belirti grubudur (Berrios, 1996). Dini obsesyonlar; tanrı, dini kişi, değer, ilke ve yerlere karşı hüürnetsizlik ya da küfür içerikli olabilir. Kişinin dini inancına ters olan belli şeyleri söyleme ya da yapma korkusu hakkında olabilir. Özellikle dini ibadetler sırasında ve dini yerlerde bu obsesyonlar daha fazla yaşanabilir. Ahlaken neyin doğru ya da yanlış olduğuna ilişkin aşırı kaygı, her davranışta dini değerlere uygun davranamama kaygısı hakkında OKB belirtileri olabilir. Dini anlayışın herhangi bir günah sınırı tanımlamadığı bir alanda bile günah arayarak olağan dindarlığın ötesine geçen bu durum, «dini kaygılar» olarak da tanımlanmıştır (Cefalu, 2010).

Cinsel Obsesyon

Cinsel obsesyonlar yasak sevi, eşcinsellik, çocuklar hakkında cinsel içerikli düşünce, zorlama ya da hayaller şeklinde olabilir. Kişi, bu zihin içeriğinden kendini kurtaramadıkça günaha girdiği, bu eylemi yapma olasılığını artırdığı ya da yapmış kadar olduğu şeklinde inanışlara sahip olabilir. Obsesyonların, herkesin kabul göreceği şekilde yasaklanmış eylemler hakkında olması gerekmez. Kişinin kendi sosyokültürel, dini ve ahlaki değerleri bağlamında kendisine yasakladığı ama başkasına olağan gelen bir cinsellik teması hakkında olması da mümkündür. Cinsel obsesyonlar, eşcinsellikte ya da parafilide olduğu gibi yaşanmazlar. Kendisini heteroseksüel olarak kabul eden OKB' li bir kişi, eşcinsellik içerikli bir obsesyonu olduğunda (örneğin, «ya eşcinsel isem» veya «ya birden eşcinsel olursam»), böyle bir düşünceye sahip olmaktan, kontrolünü kaybetme ya da kazara böyle bir şey yapma olasılığından son derece rahatsızdır. OKB hastası, parafilide olduğu gibi, böyle düşünmekten ya da davranmaktan haz duymadığı gibi, böyle bir şeyi düşünmüş olmaktan dolayı kendini suçlu ya da günahkâr hisseder (Beşiroğlu, 2017).

Simetri Obsesyonları

Bu belirti boyutuna sahip hastalar; yapılan işlerin mükemmel, kesin, sırasıyla, belli sayıda ya da tam ayarında olması, eşyaların ya da nesnelerin simetrik ya da doğru şekilde sıralanmış ya da hazırlanmış olması gereksinimi, okuma, yazma,

konuşma sırasında hata yapmadığından emin olmak isteme içerikli obsesyonlara sahiptirler (Vatan, 2014).

Somatik Opsesyonları

Somatik obsesyonlar ise, sağlık hakkındaki endişeleri içeren obsesyonlardan oluşmaktadır (Beşiroğlu, 2017).

İstifleme Obsesyonu

İstifleme obsesyon ve kompulsiyonları, DSM-5'e kadar OKB'nin bir belirti boyutu olarak görülmekte iken, DSM-5'te "Obsesif-Kompulsif Bozukluk ve İlişkili Bozukluklar" çatısı altında "Biriktiricilik Bozukluğu (Hoarding Disorder)" ismiyle ayrı bir tanı kategorisi olarak sınıflandırılmıştır. Biriktiricilik bozukluğu, gerçek değeri ile ilişkili olmaksızın sahip olduğu nesneleri elinden çıkaramama, ilişkisini kesememe ve bu nedenlerle nesnelerin birikmesi ile karakterize bir ruhsal bozukluktur (Amerikan Psikiyatri Birliği, 2013/2015)

Kirlenme Obsesyonu

Kirlenme/Bulaşma obsesyonlarının içerisinde ya da ardında yatan çağrışımlarda kişi kendisinin ya da başkalarının kirlendiği, kendisine ya da başkalarına pislik, mikrop, idrar, dışkı, sperm vb. bulaştığı ile ilgili düşünceler veya imgeler yer almaktadır.

Kuşku Obsesyonu

Kuşku obsesyonlarının içerisinde ya da ardında yatan çağrışımlarda bir eylemin yapıldığından emin olmama durumu söz konusudur. Örneğin kişi ütüyi prizden çekip çekmediğinden, kapıyı kilitleyip kilitlemediğinden vb. emin olamaz. Obsesif Kompulsif bozuklukta temizleme, kontrol etme, düzenleme, tekrarlama, sayma, biriktirme ve diğer olmak üzere kompulsiyon tipi tanımlanmaktadır (Goodman vd., 1989).

2.3.2. Kompulsiyon

Obsesyon ve kompulsiyonlar birbiriyle bağlantılı olmasına rağmen bazı içsel faktörlerin etkisiyle kişilerde sadece obsesyon olarak görülüp kompulsiyon görülmemektedir.

Obsesyonlar insanlık tarihinde çok eski zamanlara kadar gitmektedir. Tarih boyunca dini kitaplarda obsesyon örneklerine rastlanmıştır. Dini kitaplarda karşılaşılan saplantıların genel olarak cinsellikle ilgili olduğu ve bu durumun şeytan tarafından yaratıldığına inanılmasıyla ilgili olduğu görülmektedir (Öztürk ve

Uluşahin, 2014). Örneğin, 11. yüzyılın ikinci yarısı, İsrail Kralı Saul'u şeytanın zararlı düşüncelerine maruz kalmakla karşı karşıya kaldığı ve damadı onu bu düşüncelerden sıyırmak için arp çaldığı ve bu şekilde hayatta kaldığı söylenilmektedir. Obsesyon kavramına yönelik terimi ilk olarak kullanan Morel (1860) ise obsesif kompulsif bozukluğu “duygu hastalığı” olarak adlandırarak literatüre kazandırmıştır.

Obsesyon kelimesinin Türkçe sözlük anlamı olarak "takıntı" kelimesi kullanılırken, kompulsiyon sözcüğünün Türkçe sözcük anlamı olarak "zorlantı" kelimeleri eş değer olarak görülmektedir (Beşiroğlu, 2017).

Hasta sadece obsesif düşünceler yada sadece kompulsif davranışlar gösterebilirken çoğu zaman her ikisi de görülmektedir. Tedavi sürecinde hastaların kompulsif davranışları pek dile getirmedikleri gözlenmiş ve bu durum hastaların oranını belirleme de zorlayıcı bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kompulsiyon kelimesi, köşeye sıkıştırılmış, zorlanmış anlamına gelen Latince kökenlidir. Latin bir kelime olan "compellere" kelimesinden türemiştir. obsesif kompulsif bozukluk takıntısına karşı kendini zorunlu ve istemsiz hissetmesine neden olan şey yineleyici davranışlardır.

Sık görülen kompulsiyonlar arasında temizlik başı çekmektedir; İnsanlar tuvalet ihtiyaçlarından sonra ve ya duşa girdikten sonra temizlenmek için fazlaca zaman geçirmektedirler. Temizlenmeme hissiyatı onları bu davranışı daha çok yapmalarına sebep olmaktadır. Dışarıdan eve girdikten sonra veya bir odadan başka bir odaya döndükten sonra ellerin tekrar tekrar yıkanması gibi ritüeller obsesif kompulsif bozukluğa bir örnektir. Bu durum sağlık sorunlarına yol açabilir. Bu durum sporcularda genelde antrenman da yada spor yapılan kıyafetin temiz olması antrenman salonunun veya müsabaka anının temiz olma durumlarıyla karşı karşıya kalındığını bize göstermektedir. Yapılan araştırmalar ve sporculardan alınan bilgiler doğrultusunda temiz olup olmama durumu yapacakları antrenman ve ya müsabaka da bile onları etkilemekte olduğunu göstermektedir. Ülkemiz de çoğu vatandaşımızın Müslüman olması da temizliğin bir dini görev olarak kabul görmesine ve insanları bu kompulsif davranışlar içinde olmasına neden olduğunu göstermektedir.

Kontrol kompulsiyonları ise Kişiyi kaygılandıran ve kuşkulandıran obsesyonlar, tarafından ortaya çıktığı düşünülmektedir. Bu kompulsiyonlara örnek

olarak, evin cam veya kapısının açık kaldığı, fişlerin ve ya doğal gazın takılı açık olduğu, cüzdanın çanta da yada cebinde olduğu bütün tekerlerin şiş olmasına rağmen tekerlerin tekrar kontrol edilmesi gibi durumlar günlük yaşantıda karşılaşılan kontrol kompulsiyonlarına örnek verilebilir. Bazen bu kontrol durumları da yetersiz geldiğinde kişi etraftan yardım isteyerek onlarında kontrol etmesini yada kontrol ettiğine dair geri dönüş yapılmasını ister. Bu da kontrol kompulsiyonları arasında sıklıkla görülen durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Spor alanlarında da kontrol kompulsiyonları oldukça obsesif kompulsif bozukluğu olan sporcular üstünde etkilidir. Antrenman anında yaptığı hareketten emin olamayarak onu tekrar yapması, giydiği eşofman yada formanın ayakkabının kendisinin olup olmadığını kontrol etmesi gibi durumlarla karşı karşıya kalındığı sporcular tarafından aktarılmıştır.

Bir diğer kompulsif hareket ise tekrar etme kompulsiyonudur. Kişi aklındaki belirli bir hareketi ya da davranışo yapmadığı zaman başına kötü bir şey geleceği düşüncesine kapılarak onu tekrar etmeye devam eder. Bu durum bir sefer ile sınırlı kalabileceği gibi uzun saatler boyunca bile yinelenebilir. Spor ortamlarında da sıklıkla karşılaşılan bu kompulsif türüne örnek ise sporcuların sağ ayak ile sahaya çıkmasının daha değerli olduğu düşüncesidir. Eğer sağ ayak ile sahaya çıkamadıysa adımlarını bile küçük atarak sağ ayağına denk getirmeye çalışabilir. Sol ayakla girdiyse tekrar çıkıp sağ ayak ile giriş yapabilir. Yaptığı antrenman esnasında hareketleri belirli sayıda yapması da bu kompulsiflere örnek olarak gösterilebilir.

Diğer sık görülen kompulsif hareketler arasında ise sayma kompulsiyonları karşımıza çıkmaktadır. Birey etrafında bulunan bazı eşyaları maddeleri sayarak kendini rahatlamış hissetmektedir. Bu davranış onu mutlu ederek üstüne düşen bir görevi yerine getirmiş hazzı verir. Eğer sayamayıp karıştırdığında ve ya geç kaldığından kişi de kaygı durumu gözlemlenir. Bu da başka kompulsif davranışlara sebep olarak başka tedavi yöntemlerine başvurmaya kadar gitmektedir. Bazı sporcularda çok farklı kompulsif davranışlar gözlenmiştir. Örneğin ; bir futbolcunun çoraplarının bir bölümünü kesmesi, aynı renkte kıyafet giymesi, ona uğur getireceğini düşündüğü için aynı malzemeyi kullanması hatta bazı sahaların mevkilerin bile onun performansını arttıracığı, bazı duaları okuması okumadığından eksik hissetmesi gibidir. Obsesyonlar eyleme dönüştüğünde kompulsiyonlar oluşmuş olur. Her durumda da bireyin yaşantısını olumsuz etkilemektedir. Özellikle çalışmamızın temelini oluşturan sporcular üzerinde kompulsif davranışlar oldukça

olumsuz etkiler bırakmaktadır. Her ne kadar kendini güçlü gören sporcu kompulsifler karşısında çok güçsüz bir hal alır. İçinde bulunduğu rekabet ortamı onu bu kompulsiflere de itmektedir. Başarıya ulaşmak için her yol mubahtır söyleminden ötürü sporcu ona katkı sağlayacağını düşündüğü yöntemlere başvurur.

2.3.2.1. Kompulsiyon Türleri

Temizleme Kompulsiyonları

Bu kompulsiyonlara en çok rastlanılan türler grubundadır. kişi kendisini, başkalarını, eşyaları ya da çevresini yineleyen tarzda temizlemesi olarak tanımlanmaktadır. Yineleyen tarzda el yıkama, banyo yapma, evi ve eşyaları temizleme, tekrarlayan biçimde bulaşıkları ve çamaşırları yıkama şeklinde görülen kompulsiyonlardır (Tükel, 2010).

Kontrol Etme Kompulsiyonları

Güvenliği sağlamakla ilişkili olarak veya kuşkuyu giderme ile ilişkili olarak ortaya çıkar. Herhangi bir eylemin yapılıp yapılmadığının teyit edilmesi davranışlarını kapsamaktadır. Kapının, musluğun kapalı olup olmadığı ya da ütünün prizde unutulup unutulmadığını yineleyen biçimde kontrol edebilir.

Bazı obsesyonlarda kontrol etme kompulsiyonları ortak kompulsiyon olarak görülmesi söz konusudur. Saldırganlık obsesyonu olan bireyler, zarar vermeye yol açabilecek nesneleri ve davranışlarını kontrol etme vb. örüntüler 9 sergilerken, cinsel obsesyonu olan bireyler, eşcinsel olmadığını hemcinslerine bakmayarak, ya da ondan etkilenmediğini kontrol etmeye çalışarak, dini obsesyonu olanlar inancına ters düşen şeyleri yapmamak için kontrol davranışı sergileyerek, somatik obsesyonu olanlar ise hastalık belirtileri için defalarca tetkik yaptırmak gibi bir kontrol etme davranışı sergileyerek obsesyonlarını etkisizleştirmeye çalışabilmektedir (Beşiroğlu, 2017).

Düzenleme Kompulsiyonları

Bir denge ve simetri sağlamak üzere eşyaları belli bir düzen içinde tutmaya yönelik davranışları içermektedir. Örneğin; kitaplıktaki kitapların yazar, konu ve boyutlarına göre sıralanmasına özen gösterme, duvarda asıl olan tablolarla milimetrik kaymalar varsa düzeltmeden duramama şeklinde kendini gösterebilir (Vatan, 2014).

Tekrarlama Kompulsiyonları

Bir takım davranışların (bir metni okuma) belli bir tarzda ve sayıda yinlendiği kompulsiyonlardır. Bu kompulsiyonda törensel nitelikteki davranış tam

olarak yapmış olduklarından emin olmama ve davranışı emin oluncaya kadar tekrarlama söz konusudur. Kompulsiyonu engelleyen bir durum ile karşılaştığında tekrar başa dönme ve tekrarlama gözlenir.

Sayma Kompulsiyonları

Otomobil plakalarını, apartman katlarını ya da belli bir sayıya kadar sayma tarzında ortaya çıkan kompulsiyonlardır. Bazen kişinin aklından tuttuğu ya da özel kabul ettiği bir sayıya kadar sayma ya da bir eylemi o sayıda yapma şeklinde gözlenebilir (Koyuncu, 2012).

Biriktirme Kompulsiyonları

Herhangi bir şeyi gereksinim duyulmadığı halde istifleme amaçlı satın alma, sahip olunan herhangi bir şeyi ihtiyaç olmadığı halde atmama durumudur (Vatan, 2014). Örneğin; kişinin eski gazeteler, hediye ambalajları, kavanozlar, kapaklar gibi ihtiyaç duymayacağı eşyaları, ileride gerekli olabilir düşüncesiyle ya da başka bir düşünceye dayalı olarak biriktirmesi verilebilir.

2.3.3. Obsesif Kompulsif Bozukluğun Bilişsel Modelleri

OKB' nin en önemli ve en çok araştırılmış modellerinden olan bilişsel modeller OKB' nin bozukluğun gelişmesi ve sürdürülmesini açıklamaya yönelik ileri sürülen modellerindendir. Bu modeller, Beck (1976) ve Ellis (1962) tarafından geliştirilen belirli bir psikopatolojinin işlevsel olmayan farklı inanç kalıplarıyla ilişkili olduğunu öne süren bilişsel teoriler temel alınarak ortaya konmuştur. bilişsel çerçevede açıklanmasına yönelik oluşturulan bu modeller, inanç sistemlerindeki farklılıklara odaklansa da birbirleri ile bağlantılı inanç sistemlerindeki farklılıklarını da içinde barındırmaktadır. Obsesif-kompulsif bozukluk ile ilişkili bilişsel modeller diğer kaygı bozukluklarındaki gibi yorumlama biçimlerinin önemini belirtmektedir. Durumun kendisinden ziyade kaygı yaratanın durumun kişi tarafından yorumlanış biçimi olduğu aktarılmaktadır (Beck vd., 1985). Pek çok bilişsel psikoterapist, OKB'nin bilişsel olarak açıklanabileceğini ve tedavi edilebileceğini ileri sürmüş ve Rachman yaptığı çalışmalar ile OKB'nin davranışçı açıklamalarına sağladığı katkının yanı sıra, klinik gözlemleriyle bu bozukluğun bilişsel modelinin oluşturulmasında da öncülük ederek katkı sağlamıştır (Salkovskis, 1999).

Bilişsel modele göre klinik obsesyonlar ile aynı içerikteki davetsiz düşünceler insanların büyük çoğunluğunda bulunmaktadır (Rachman ve De Silva 1978). İnsan

zihninin normal akış dizgesini bozan bu durumu açıklayan birçok bilişsel formülasyon yapılsa da, araştırmacılar birkaçı üzerinde görüş birliği sağlamışlardır.

OKB ile ilgili güncel ve yaygın kabul gören bilişsel yaklaşımlarda yine yorumlama biçimleri temel olarak kabul görmektedir. OKB ile ilgili abartılı sorumluluk algısı modeli (Salkovskis, 1985), düşüncelerin hatalı yorumu modeli (Rachman, 1997) ve bilişsel kontrol modeli (Clark, 2004) OKB'nin hem ortaya çıkmasında hem de sürdürülmesinde en yaygın kabul edilen yaklaşımlar olarak belirtilmiştir. Bu yaklaşımların temel özellikleri OKB ile ilgili kapsamlı bir çerçeve ortaya koyan Obsesif Kompulsif Bilişsel Çalışma Grubu'nun çalışmalarına öncülük etmesi ve OKB'ye ilişkin modellerine zemin hazırlamasıdır. Son yıllarda Obsesif Kompulsif Bilişsel Çalışma Grubu (OKBÇG) ile ilgili çalışmalar ivme kazanmış, Özellikle bu çalışma kapsamında da bize katkı sunmuştur.

2.3.3.1. Salkovskis'in Abartılmış Sorumluluk Modeli

Literatürde en çok kabul gören bilişsel kuramlardan biri Salkovskis'in artmış sorumluluk modelidir. Salkovskis (1985), düşüncelerin artmış sorumluluk algısı çerçevesinde yanlış yorumlanarak nasıl obsesyonlara dönüştüğünü ve bozukluğun nasıl gelişip devam ettiğini açıklayan bilişsel bir model geliştirmiştir. Modelin temel vurgusu, OKB'si olmayan çoğu insanın zaman zaman, içerik olarak OKB'si olan kişilerin zihinlerinden geçen ve onlardan farklı olmayan istem dışı düşünceler yaşadığıdır. Sorumluluk algısı modeline göre OKB'nin hem başlangıcında hem de sürdürülmesinde kişinin sorumluluk ile ilgili algıları önemli etkindir (Salkovskis, 1985). OKB'si olan kişilerin, istem dışı düşünceleri zararlı veya tehlikeli olarak yorumladığı ve kendilerine veya başkalarına zarar verme ihtimalinden kendilerini sorumlu hissettikleri ileri sürülmektedir (Salkovskis, 1985).

Abartılı düşünce, insanları bu tür olası zararları önlemek için çeşitli önlemler almaya yönlendirir . Örneğin OKB'si olmayan bir kişi, başka bir insanı yaklaştırmakta olan bir trenin önüne itmek gibi istenmedik bir düşünceyi aklından geçirirse de, bu düşünceyi anlamsız olarak yorumlayabilir. Fakat, OKB'si olan kişi, aynı düşünce karşısında kendisini tehlikeli ve başkalarının güvenliği için gerçek bir tehdit olarak yorumlayarak başkalarına zarar gelmesini önlemek ve yaşadığı kaygıyı azaltmak için çeşitli kompulsiyonlar (tekrar tekrar dua etme, şanslı bir sayıya kadar sayma gibi) geliştirmektedir. Ancak bu etkisizleştirme davranışlarının başarılı şekilde sürdürülmesi, yalnızca daha fazla istem dışı düşüncelerin zihinden geçme olasılığını

artırmakla kalmamakta, aynı zamanda algılanan tehdit ve sorumluluk algısını da artırmaktadır (Salkovskis, 1985).

Abartılmış sorumluluk algısının OKB belirtileriyle ilişkisi birçok çalışma tarafından araştırılmıştır . Çalışmaların sonuçları abartılmış sorumluluk değerlendirmelerinin OKB belirtileriyle pozitif yönde anlamlı ilişkiler gösterdiği yönündedir (Fritzler, Hecker ve Fawzy, 2008; Hacıömeroğlu, 2008; Salkovskis ve ark., 2000; Wilson ve Chambless, 1999; Yorulmaz, Karancı ve Tekok-Kılıç, 2006).

2.3.3.2. Rachman ‘In Girici Düşüncelerin Hatalı Yorumlanması Modeli

Rachman’ın (1997) girici düşüncelerin hatalı yorumlanması modeline göre, herkesin zaman zaman sahip olabileceği istem dışı düşüncelerin, imgelerin veya dürtülerin ve bunların olası sonuçlarının yanlış yorumlanması OKB’nin ortaya çıkmasında ve sürdürülmesinde merkezi öneme sahiptir.

Bu model obsesif kompulsif bozukluğa sahip kişilerin saldırganlık, değerlere hakaret cinsellik vb. içerikteki zorlayıcı düşünce, dürtü veya imgelerin yanlış yorumladığının ve bunun sonucunda ise kişinin kendisini ahlaksız, günahkar ve tehlikeli olarak algıladığını açıklamaktadır. Hatalı ve felaket olarak yanlış yorumlanan bu girici düşüncelerin OKB belirtilerinin yoğunluğunu arttırdığını ve bu yanlış yorumlamaların azalmasının obsesyonları da azaltacağını kabul eder. Rachman obsesif düşünce ve yasaklanan davranışı gerçekleştirmenin ahlaki açıdan eşdeğer olarak değerlendirilmesi durumunu kaynaşma (fusion) kavramı ile açıklamıştır.

Rachman (1998), modelinde önemli olan bazı bilişsel süreçlerden bahsetmektedir. Bunlardan birine göre, girici düşüncelerin önemli olarak değerlendirilmesi sonucunda kişi bu düşüncelerin gerçekleşme olasılığının arttığına ve bu düşüncelerin aklına gelmesi ile davranışa dökülmesi arasında ahlaki bir fark olmadığına inanmaktadır. Bu inanca düşünce eylem kaynaşması (DEK) adı verilmektedir. Düşünce eylem kaynaşmasının iki alt türü mevcuttur. Bunlardan ilki DEK-Olasılık’ tır. Kişi, aklına bir düşünce geldiği zaman bu düşüncenin gerçekleşme olasılığının arttığına inanmaktadır. Olasılığın da düşüncenin kişinin kendisine ilişkin olduğu ve başkalarına ilişkin olduğu iki ögesi bulunmaktadır. İkinci tür ise DEK-Ahlak’ tır. Buna göre kişi, obsesif düşünceler ile yasak eylemleri ahlaki açıdan eşit olarak değerlendirmektedir. Düşünce eylem kaynaşması 15 sonucunda sorumluluk

hissi giderek artmakta ve tehdidi ortadan kaldırmak için zihinsel ya da fiziksel ritüeller ortaya çıkmaktadır (Shafran vd., 1996).

2.3.3.3. Clark'ın Bilişsel Kontrol Modeli

Clark (2004) “düşüncelerin kontrolü” temelinde şekillenen modelinde, OKB’li bireylerin bilinç düzeyinde istenmeyen düşüncelerin, imgelerin ya da dürtülerin ortadan kaldırılması gerektiği inancını taşıdıklarını ifade etmektedir. Bireyler düşüncelerini önemli ve potansiyel tehlike olarak değerlendirirse, kendilerine veya başkalarına zarar vermemek için bireylerin bu tür düşüncelere direnmeye veya kontrol etmeye çalışacakları ileri sürülmüştür (Rachman ve Hodgson, 1980). Dolayısıyla, düşüncelerin aşırı önemine olan inanç, onları kontrol etme ihtiyacıyla ilişkili görünmektedir (OCCWG, 1997).

Salkovskis ve Rachman’ın kuramlarından yola çıkarak, Purdon ve Clark (1999) obsesyonları açıklarken düşüncelerin ego-distonik özellikleri ve kontrol edilme çabasının daha merkezi bir rol oynaması gerektiğini öne sürmüştür. Yazarlara göre girici düşüncelerin obsesyona dönüşmesinde düşüncelerin ego-distonik olması rol oynamaktadır. Girici düşünceler kişinin karakterine uymadığı ve aklına gelebileceğini düşünmediği zaman dikkat bu düşüncelere odaklanmaktadır. Bunun sonucunda da düşüncelerin kontrol edilmesi gerektiğine ilişkin üst bilişsel inançlar ortaya çıkmaktadır. Ancak doğası gereği düşünceler kontrol edilemeyeceği için başarısız olan kontrol girişimleri yoğun sıkıntıya neden olmaktadır (Purdon ve Clark, 1999). Buradan yola çıkarak Clark (2004) bilişsel kontrol modelini ortaya koymuştur. Modelin temelini işlevsel olmayan zihinsel kontrol süreçleri oluşturmaktadır.

2.3.3.4. Obsesif-Kompulsif Bozuklukta Obsesif İnançların Rolü

Obsesif-kompulsif bozukluğun etiyolojisinde, prognozunda ve tedavisinde bilişlere oldukça fazla vurgu yapılmaktadır. OKB’nin ortaya çıkmasında ve devam etmesinde istem dışı düşüncelerin hemen hemen her kişinin aklına gelebileceği ancak OKB hastalarında bu düşünceler, imgeler, dürtüler ile belirtiler arasında obsesif-kompulsif inançların aracı role sahip olduğu belirtilmektedir. Dolayısı ile OKB hastaları istem dışı düşüncelerin sıklığı ve yoğunluğunun dışında asıl obsesif-kompulsif inançlar açısından normal gruptan farklılaşmaktadır. OKBÇG (2001)’ ye göre abartılı sorumluluk algısı, abartılı tehdit öngörüsü, düşüncelerin aşırı derecede önemsenmesi,

kontrolün aşırı derecede önemsenmesi, mükemmeliyetçilik ve belirsizliğe tahammülsüzlük OKB'nin ortaya çıkmasında ve sürdürülmesinde en önemli inanç alanlarıdır.

3. MATERYAL VE YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada; değişkenler arasında ilişkiler kurarak bu ilişkileri doğrulayıp makul çıkarımlar sonucu kavramsal alt kurmak, bu ilişkileri doğrulamak ve makul çıkarımlar yaparak kavramsal alt yapıya katkıda bulunmak amacı ile betimsel araştırma yaklaşımı tercih edilmiştir. Bu çalışma 2 aşamadan oluşmakta olup 1. aşama bireylerin spora özgü takıntılı davranışlarını ölçmeyi hedefleyen bir ölçek geliştirme 2. aşama ise elit güreşçilerin spora özgü takıntılı davranış düzeylerinin incelenmesidir. Genel olarak araştırmanın amacı literatür taramasından sonra bireylerin spora özgü takıntılı davranış düzeylerine yönelik geçerliği ve güvenilirliği test edilmiş bir ölçek geliştirerek elit seviyedeki güreşçilerin düzeylerini ortaya koymaktır.

3.2. Kuramsal Temel

Bu bölümde, spora özgü takıntılı davranış ölçeğine ilişkin kuramsal temeller sunulmuştur. Araştırmada ölçek geliştirme sürecine geçilmeden önce takıntı obsesyon ve kompulsiyona yönelik teori ve modeller irdelenerek kuramsal çerçeve oluşturulmuştur. Bu aşamada obsesif kompulsif bozukluk yani takıntı kavramı psikanalitik kuram, davranışçı kuram, bilişsel kuram, dinamik ve bilişsel davranışçı kuramlardan yararlanarak birçok teori üstünde incelemeler yapılarak daha önce ki yapılan çalışmalar incelenmiştir. Araştırmada geliştirilen ölçek maddeleriyle ilişkilendirilen kuramların yanında spor dinamikleri de ölçeğin şekillenmesinde önemli olduğu kabul edilmiştir.

3.3. Evren ve Örneklem

Evren, çalışmada ortaya çıkan sonuçların genellemeye yönelik oluşturulan elemanlar topluluğu olarak tanımlanmaktadır (Karamsar, 2019). Bu araştırmanın 1. Aşama evrenini profesyonel sporcular, 2. Aşama evrenini ise elit seviyedeki güreşçiler oluşturmaktadır.

Örneklem, evreni temsil eden bir grup olarak belirtilmiştir. Örneklem gurubu üzerinden evren hakkında fikirler yorumlanır.

Araştırmanın örneklemini ise, Türkiye'deki tesadüfi örneklem yöntemi ile seçilen sporcular ve elit güreşçiler oluşmaktadır. İlk aşamada pilot araştırmanın

gerçekleştirilebilmesi için 160 katılımcıya ulaşılmıştır. Ardından Açımlayıcı Faktör Analizi ve Doğrulayıcı Faktör Analizini için 588 bireye uygulanmıştır. Analizler sonucu geçerlilik ve güvenilirliği sağlanan ölçek 1190 katılımcıya ulaştırılarak yüz yüze bir şekilde uygulaması yapılmıştır.

3.4. Veri Toplama Araçları

Bu bölümde, kişisel bilgi formu ve spora özgü takıntılı davranış ölçeğine yer verilerek, ölçek geliştirmenin belli aşamalarının olduğu bilgisine vurgulanmıştır. Daha sonra araştırmanın içerisinde uygulanan safhalar hakkında açıklamalarda yapılmıştır.

3.4.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmada katılımcıların demografik bilgilerine ulaşmak için kişisel bilgi formu oluşturulmuş olup kişisel bilgi formunda cinsiyet, yaş, spor yaşı, yaşadığı yer, alınan derece ve yapılan kategori soruları bulunmaktadır.

3.4.2. Spora Özgü Takıntılı Davranış Ölçeği

Bilim alanında literatüre yeni bir ölçek kazandırmak yorucu olduğu kadar değerli bir süreç olarak da görülür. Belirlenen aşamaları izleyerek o yolda hareket etmek oldukça önemlidir. Araştırmada Seçer (2018)'in önermiş olduğu yol benimsenmiştir. Bu yolun aşamaları; ihtiyacı belirleme, alan yazın tarama, madde havuzu oluşturma, uzman görüşünün alınması, ölçeğin ilk şeklini oluşturma, örneklem grubunu belirleme, maddelerin değerlendirilmesi için pilot çalışmayı gerçekleştirme, pilot araştırmanın verilerini analiz etme, yapılan analizlerden sonra tekrar uzman görüşü alma, ölçeğin yeni formunu oluşturma, geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapma ve son olarak standardizasyon çalışmasını gerçekleştirme olarak karşımıza çıkmaktadır.

Spor bilimleri alan yazın incelendiğinde ise çok sayıda ölçekle karşılaşılsa da sporcuların takıntılı davranışlarına yönelik ölçme aracına rastlanılmamıştır. Bu alan da ki boşluk bizi bu çalışmaya katkı sağlamak için bir fırsat sunmuştur. İnsan yaşamında psikoloji oldukça önemli olduğu tartışılmaz bir gerçektir. Özellikle de yaşamımızda bazı durum ve olaylara daha fazla tepki verdiğimiz bu tepkilerinde daha sonra anlam yükleyemediğimiz haller olduğunu görmekteyiz. Özellikle de takıntılı davranışlarımız hayatımızın çoğu yerinde bizi oldukça olumlu ya da olumsuz şekilde etkilemektedir. Bu durum elimizde olmayan sebeplerden dolayı

olduğu için ne yapacağımızı bilememekteyiz. Bu nedenle alan yazın incelendiğinde spora özgü takıntılı davranışlar ile ilgili ölçeğin bulunmadığı ve sporun içinde de fazlasıyla var olan takıntılı durumlar yani obsesif kompulsif halleri ortaya koymaya yardımcı olacak bir ölçek geliştirmenin daha anlamlı olacağı düşünülmektedir.

İzlenecek aşamalar doğrultusunda literatür taraması yapılmış ve tezin bitimine kadar genel olarak devam etmiştir. Bireye yönelik takıntılı haller, saplantılar zorlayıcı davranışlar ve sporun içinde bu durumlar ile ilişkilendirilebilecek teori ve modeller incelenmiştir. Böylece hem madde havuzunun oluşması hem de kuramsal çerçeve belirlenmiştir. Daha sonra 71 maddelik bir madde havuzu oluşturulmuştur.

Ölçek maddelerin değerlendirilmesi aşamasında uzman görüş formu geliştirilmiş ve kullanılmıştır. Ölçeğin hedeflenen amacı belirtilip maddenin uygunluk derecesi (hiç uygun değil, kısmen uygun, uygun) alan da uzman kişilerden (3 Profesör, 3 doçent, 2 Doktor Öğretim Üyesi) istenmiş olup ve aynı zaman da önerilen maddelerin belirtilmesi talep edilmiştir.

Ölçek geliştirme çalışmalarındaki en kritik noktalardan biri de kapsam geçerliliğidir. Ölçek maddelerinin geliştirilmesinde uzman görüşüne başvurularak maddelerin ölçülmek istenen fenomen veya kavramı ne derecede ölçtüğü konusunda fikirler alınabilir. Kapsam geçerliliğini sağlamak adına başvurduğumuz uzmanların görüşleri öznel olduğu için daha güvenilir sonuçlar elde etmek adına literatürde farklı yöntemler geliştirilmiştir (Bakınız; Davis, 1992; Lawshe, 1975; Lindell ve Brandt, 1999). Bu yöntemler arasında en çok bilineni ve kullanılanı Lawshe metodudur (Ayre ve Scally, 2014). Lawshe (1975) hazırladığı makalesinde öncelikle alan uzmanlarını barındıran bir panel oluşturulması gerektiğini sonrasında ise hazırlanan ölçek maddelerinin bu uzmanlara sunulmasının önemli olduğunu belirtmiştir. Alan uzmanları her bir maddeyi “Madde hedeflenen yapıyı ölçüyor”. “Madde yapı ile ilgili ancak gereksiz” ve “Madde hedeflenen yapıyı ölçmez” seçeneklerinden birine göre değerlendirir. Sonrasında elde edilen veriler ile her maddeye özgü Kapsam Geçerlilik Oranı (Content Validity Ratio, CVR) ve testin tamamı için hesaplanan Kapsam Geçerlilik İndeksi (Content Validity Index, CVI) elde edilir. Kapsam Geçerlilik Oranını elde etmek için $(CVR) = NG / (N/2) - 1$ formül kullanılmaktadır. Bu formülde NG, maddenin hedeflenen yapıyı ölçtüğü söyleyen uzman sayısını, N ise tüm uzman sayısını temsil etmektedir. Bu formül doğrultusunda elde edilen değerler -1 ile +1 arasında değişmektedir. Kapsam

geçerlilik oranının -1 bulunması tüm uzmanların maddenin ölçekte bulunmamasına gerektiğinde mutabakata vardığının göstergesi olurken, +1 bulunması uzmanların mutlak kabul konumunda olduğunu bize söylemektedir. Kapsam geçerlilik indeks (CVI) hesaplaması için literatürde iki farklı yöntem bulunmaktadır. Bu yöntemlerden ilki S-CVI/Ave : tüm maddelerin kapsam geçerlilik oranının toplanıp madde sayısına bölünerek bulunması yöntemidir (Lawshe, 1975). Diğer yöntem ise S-CVI/UA 0,05 anlamlılık düzeyinde anlamlı bulunan kapsam geçerlilik oranına sahip maddelerin kapsam geçerlilik oranlarının toplanarak toplam madde sayısına bölünmesiyle hesaplanır (Zamanzadeh vd., 2015).

Mevcut düzenlenen ölçek likert tipi olup, 5’li likert olarak hazırlanmıştır. Maddelerin her birine sunulan seçeneklerden bir tanesini işaretlemesi gerekmektedir. Ölçekteki seçenekler 5: Kesinlikle Katılıyorum, 4: Katılıyorum, 3: Bazen katılıyorum, 2: Katılmıyorum, 1: Kesinlikle Katılmıyorum şeklinde puanlanmıştır. Spora özgü takıntılı davranış ölçeğinin aralık genişliği ve maddelerin puanlaması, “dizi genişliği/yapılacak grup sayısı” yöntemi ile belirlenmiştir. Çalışma bulgularının değerlendirilmesinin aritmetik aralıkları Tablo 3.1’de verilmektedir.

Tablo 3.1. Spora özgü takıntılı davranış ölçeği seçenekleri ile puanlama ve puan aralıkları

Seçenek	Verilen Puanlar	Puan Aralıkları	Ölçüt
Kesinlikle Katılmıyorum	1	1.00 - 1.79	Çok az
Katılmıyorum	2	1.80 - 2.59	Az
Kararsızım	3	2.60 - 3.39	Orta
Katılıyorum	4	3.40 - 4.19	Çok
Kesinlikle Katılıyorum	5	4.20 - 5.00	Pek çok

İlk pilot uygulama yapıldıktan sonra maddelerin madde-toplam korelasyonları (0,20 ve üstü olması istenir), madde analiz (alt ve üst grup, her bir madde için küçükten büyüğe sıralanmış yanıtlar içerisinde alttan ve üstten %27’lik kısımlar) sonuçları ve ölçeğin tamamı için Cronbach alfa katsayısı (0,70 ve üzerinde olması istenir) hesaplanır (Seçer, 2015). Bu aşamada problemli bulunan maddeler uzman görüşüne sunulduktan sonra ölçekten çıkartılabilir. Daha sonra taslak ölçek büyük örneklem grubuna uygulanır. Nunnally (1978) 300 civarı örneklem büyüklüğünün yeterli olacağını iddia etse de literatürde daha küçük gruplarda uygulanan çalışmaların başarıları ortaya konulmuştur (DeVellis, 2017).

Büyük örneklem grubunda kullanılması planlanan madde havuzunun

oluşturulmasından sonraki en önemli adım bu maddelerin değerlendirilmesi aşamasıdır. Bu aşamada madde-toplam (item-total) Pearson korelasyon katsayıları hesaplanır ve bu katsayıların en az 0,20 veya 0,25 düzeyinde olması beklenir. 0,20 veya 0,25'den küçük bir korelasyon değeri, karşılık gelen maddenin ölçeğin tamamıyla çok iyi bir korelasyona sahip olmadığını ve dolayısıyla bırakılabileceğini gösterir. Daha sonra, her bir maddenin ayırt edicilik gücünü tespit etmek için alt-üst grup ortalamaları arasındaki farkın analizi yapılır. Hesaplan t değeri maddenin ayırt edicilik gücünü gösterdiğinden t-değerinin artması istenilen bir durumdur (Tavşancıl, 2014).

Madde analizinden sonra ölçeğin yapı geçerliliğini incelemek için Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) yapılmalıdır. Faktör analizi sonucunda faktör yüklerinin belirli bir düzeyde olması beklenir. Tabacknick ve Fidell (2015) bu kesim noktasını 0,32 olarak almıştır. AFA ile geliştirilen ölçeğe ait tutumun alt boyutları ve sayıları hakkında bilgi sahibi olunabilir (Tavşancıl, 2014). Oluşan faktörler isimlendirilir ve bu yapının özelliklerini temsil eden model Doğrulayıcı Faktör Analizlerinin (DFA) yardımıyla test edilir (Özdamar, 2016). Doğan ve diğerleri (2017) aynı örneklemden elde edilen AFA ve DFA sonuçları ile farklı örneklemeler üzerinden elde edilen AFA ve DFA sonuçlarını karşılaştırarak hangi uygulamanın daha geçerli sonuçlar vereceğini belirlemeye çalışmışlardır. Araştırmacılar, örneklem büyüklüğü kriterlerine uyulduğunda sonuçlar arasında kayda değer bir hata farkı oluşmayacağını tespit etmişlerdir (Yalçın ve Kutluca, 2023). Dolayısıyla bu çalışmada AFA ve DFA, aynı veri seti üzerinden yapılmıştır.

Ölçek geliştirme çalışmalarında ölçeğin yapısı belirlendikten sonra güvenilirlik katsayılarının hesaplanarak ölçek puanlarının güvenilirliği hesaplanmalıdır.

3.5. Verilerin Analizi

Araştırmada ölçeklerin uygulanabilmesi ve verilerin toplanabilmesi için Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulu'ndan 30.04.2021 tarih ve 2021/403 sayılı kararı ile onay alınmıştır. Devamında uygulama yapılacak olan sporculara ulaşılmış çalışma hakkında bilgi verilmiş ve onayları alınmıştır. Gönüllü katılım yoluyla zaman kısıtlaması olmadan akıllarına gelen sorulara cevap vererek ölçeğin tamamlanmasına özen gösterilmiştir.

Ölçek geliştirmenin ilk aşamasında madde havuzundaki her bir madde için uzman görüşlerine dayalı maddelere ait kapsam geçerliliği yapılmıştır. Daha sonra

pilot uygulama çalışması yapılmış olup katılımcılardan gelen yanıtlara göre madde toplam korelasyonu, maddenin ayırt edicilik gücünü tespit etmek için madde analizi, açıklayıcı faktör analizi ve cevapların iç tutarlılığını kontrol etmek için (Cronbach's Alpha) iç tutarlılık kat sayısı hesaplanmıştır. büyük örneklem gurubuna uygulama yapıldıktan sonra aynı analizler tekrar edilerek ölçek geçerliliği için açıklayıcı faktör analizi yapılarak ve faktör analizine uygunluğu açısından KMO (Kaiser-Meyer-Olkin) ve Bartlett testleri uygulanmıştır. Ardından faktör yüklerine göre geçerliliği etkileyen maddeler ölçekten çıkarılmıştır. Daha sonra Doğrulayıcı Faktör Analizi uygulanarak Doğrulayıcı Faktör Analizi ile elde ettiğimiz uyum değerleri (χ^2/df , RMSEA, GFI, CFI, PGFI) ölçeğin geçerlilik noktasında incelenerek çalışmamızda kullanılmıştır. Bunun yanında yakınsak ve ayırma geçerliliği hesaplanmıştır. Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) ve Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) sonrasında ölçeğe son şekli verilmiştir. Daha sonra spora özgü takıntılı davranış ölçeği elit güreşçilere uygulanmıştır. Ölçek maddelerine verilen cevaplardan elde edilen toplam puanlar Kolmogrow-Smirnov testi ($n>50$) ile normallik varsayımı kontrolüne tabi tutulmuştur ($P>0,05$). Araştırmada ölçek toplam puanlarının ikili karşılaştırmalarında Student t testi, üç ve daha fazla grup karşılaştırmalarda ise Tek Yönlü Varyans Analizi ve Tukey çoklu karşılaştırma testi kullanılmıştır. Araştırma bulgularını, n , ortalama, standart sapma şeklinde verilmiş olup, $P<0,05$ önem seviyesinde anlamlı kabul edilmiştir. Araştırmada tüm istatistiksel hesaplamalar için SPSS 21.V. istatistik paket programı ve LISREL 8.7 kullanılmıştır.

4. BULGULAR

4.1. Spora Özgü Takıntılı Davranış Ölçeğinin Geliştirilmesi Aşamaları

Sporcuların müsabaka öncesi, esnası ve sonrası takıntılı hallerini, saplantılar zorlayıcı davranışlar ve sporun içinde bu durumlar ile ilişkilendirilebilecek teori ve modeller incelenmesi sonucu kurumsal çerçeveye uygun 71 maddelik bir madde havuzu oluşturulmuştur. Araştırmada pilot çalışma öncesinde anlaşılmayan unsurların revizesini sağlamak ortada olan pürüzlerin kaldırılması için 20 kişilik bir guruba ön deneme uygulaması gerçekleştirilmiştir (Erkuş ve Selvi, 2019). Madde havuzunda yer alan ölçek maddelerin değerlendirilmesi aşamasında 3 Profesör, 3 doçent, 2 Doktor Öğretim Üyesinden alınan uzman görüş formuna istinaden kapsam geçerliliği hesaplanmıştır. Değerlendirme sonucunda uygun olmayan 20 madde uzmanların görüşleri de göz önünde bulundurularak havuzdan çıkarılmıştır. Devamında kapsam geçerliliğini sağlayan maddeler ile yapılan analiz sonucunda maddelerimizin kapsam geçerlilik indeksi 0,912 olarak bulunmuştur. Ölçeğin 51 maddelik havuzu Türk Dil Uzmanları tarafından incelenmiş olup dil uzmanın görüşleri doğrultusunda bazı maddeler revize edilmesi uygun görülmüştür. Tüm bunlardan sonra 51 maddelik ölçek, pilot çalışması için aktif spor hayatına devam eden toplam 160 sporcuya uygulanmıştır.

4.1.1.Spora Özgü Takıntılı Davranış Ölçeği Pilot Çalışması

Araştırmada pilot çalışmaya ölçek hakkında bilgi verildikten sonra gönüllü katılmak isteyen 160 sporcuya pilot uygulama yapılmıştır. Ardından daha kapsamlı olacağı düşünülerek sporculara bire bir olacak şekilde ve farklı şehirlerde yaşayan katılımcıların katılmaları sağlanmıştır. Geri dönüşlerden sonra yapılan açımlayıcı faktör analizinde istenilen düzeyde bir faktör yükü olmayan ($>0,32$), güvenilirlik katsayısını düşüren ($<0,70$), madde analizleri neticesinde katılımcıların kafasında karışıklık yaratan maddeler tespit edilmiş olup tekrar uzman akademisyenlerin görüşleri alınmış ve sonrasında 51 maddeden 34 maddeye düşürülmüştür. Daha sonra büyük örneklem grubuna ($n=588$) 34 maddelik taslak ölçek uygulanmıştır.

Tablo 4.1. Pilot uygulama örneklemini tanımlayıcı istatistikler

		n	%
Cinsiyet	Erkek	110	69,30
	Kadın	50	30,70
Yaş	18-20	24	15
	21-26	36	22,5
	27-32	78	48,75
	32 ve üzeri	22	13,75
Spor Yaşı	1-5	17	10,62
	6-10	45	28,12
	11-15	76	47,5
	15 ve üzeri	22	13,75
Yaşadığı Yer	Köy	22	13,75
	İlçe	101	63,12
	İl	37	23,12
Alınan Dereceler	Ulusal	123	76,87
	Uluslararası	37	23,12
Yarışma Şekli	Minder	34	21,25
	Karakucak-Yağlı	126	78,25

4.1.2. Büyük Örneklem Grubuna Esas Uygulama

Pilot çalışma neticesinde 51 maddeden 34 maddeye düşürülmüş taslak ölçek büyük örneklem grubuna (n=588) uygulanmış ve ölçek maddelerine uygulanan madde analizleri ve güvenirlik katsayıları, açımlayıcı, doğrulayıcı faktör analizi sırasıyla aşağıda verilmiştir.

4.1.2.1. Madde Analiz Sonuçları

Pilot çalışma sonrası 34 maddeli ölçek 588 sporcuya uygulanmış ve katılımcıların verdikleri cevaplardan her bir maddenin o madde dâhil tüm ölçek puanıyla ilişki katsayısını veren madde toplam korelasyonu ve her bir maddenin ayırt edicilik gücünü tespit etmek için alt-üst grup ortalamaları arasındaki farkı test eden bağımsız örneklem t-testi sonucu Tablo 4.2’de verilmiştir.

Tablo 4.2. Madde-toplam korelasyonu ve madde analiz sonuçları

Madde No	Toplam Madde Puanı		Madde Analizleri					
			Alt grup		Üst Grup		t-değeri	P-değeri
	r-değeri	p-değeri	Ortalama	SS	Ortalama	SS		
M1	0,549**	<0.001	2.01	0.91	5.00	0.00	-41.27	<0.001
M2	0,576**	<0.001	2.03	0.88	5.00	0.00	-42.53	<0.001
M3	0,453**	<0.001	1.78	0.75	4.83	0.38	-45.89	<0.001
M4	0,624**	<0.001	1.94	0.78	5.00	0.00	-49.53	<0.001
M5	0,572**	<0.001	2.05	0.83	4.84	0.37	-38.76	<0.001
M6	0,546**	<0.001	2.23	0.87	5.00	0.00	-40.23	<0.001
M7	0,515**	<0.001	1.53	0.50	4.91	0.29	-73.84	<0.001
M8	0,549**	<0.001	1.91	0.82	5.00	0.00	-47.53	<0.001

M9	0,331**	<0.001	1.16	0.37	4.54	0.50	-68.03	<0.001
M10	0,549**	<0.001	2.16	0.74	4.75	0.43	-37.88	<0.001
M11	0,511**	<0.001	1.57	0.46	4.87	0.25	-75.81	<0.001
M12	0,438**	<0.001	1.17	0.30	4.31	0.44	-67.86	<0.001
M13	0,457**	<0.001	1.51	0.50	4.34	0.47	-51.55	<0.001
M14	0,435**	<0.001	1.59	0.49	4.70	0.46	-57.77	<0.001
M15	0,312**	<0.001	3.23	0.72	5.00	0.00	-31.03	<0.001
M16	0,383**	<0.001	1.00	0.01	4.41	0.54	-79.01	<0.001
M17	0,442**	<0.001	1.13	0.34	4.35	0.48	-68.87	<0.001
M18	0,343**	<0.001	1.15	0.35	4.22	0.46	-66.83	<0.001
M19	0,406**	<0.001	1.22	0.41	4.40	0.49	-62.40	<0.001
M20	0,345**	<0.001	2.11	0.79	4.94	0.23	-43.19	<0.001
M21	0,444**	<0.001	1.67	0.48	4.58	0.49	-52.84	<0.001
M22	0,574**	<0.001	2.07	0.84	4.96	0.41	-52.53	<0.001
M23	0,301**	<0.001	1.58	0.49	4.44	0.50	-51.21	<0.001
M24	0,401**	<0.001	1.49	0.50	4.46	0.50	-52.71	<0.001
M25	0,348**	<0.001	1.60	0.49	4.65	0.48	-55.95	<0.001
M26	0,433**	<0.001	1.13	0.32	4.34	0.46	-66.87	<0.001
M27	0,378**	<0.001	1.01	0.02	4.45	0.56	-71.09	<0.001
M28	0,401**	<0.001	1.21	0.41	4.43	0.51	-60.44	<0.001
M29	0,338**	<0.001	1.12	0.33	4.25	0.49	-63.86	<0.001
M30	0,402**	<0.001	1.22	0.44	4.43	0.45	-60.42	<0.001
M31	0,619**	<0.001	1.90	0.79	5.05	0.03	-43.59	<0.001
M32	0,568**	<0.001	2.01	0.86	4.86	0.39	-36.78	<0.001
M33	0,571**	<0.001	1.98	0.89	5.02	0.02	-43.52	<0.001
M34	0,544**	<0.001	1.96	0.92	5.05	0.05	-47.21	<0.001

Araştırma 34 maddelik taslak ölçekten alınan cevaplardan hesaplanan madde-toplam (item-total) Pearson korelasyon katsayıları 0,25’den yüksek olması ve her bir maddenin ayırt edicilik gücünü tespit etmek için uygulanan bağımsız örneklem t-testi neticesinde hesaplanan t değerleri istatistiki olarak anlamlı olması sebebiyle maddenin ayırt edicilik gücünün yüksek olduğunu göstermektedir.

4.1.2.2. Açımlayıcı Faktör Analiz Sonuçları

Pilot çalışma sonrası 34 maddeli taslak ölçek büyük örneklem grubuna (588 sporcuya) uygulanmış ve katılımcıların sosyo-demografik özelliklerine göre tanımlayıcı istatistik sonuçları aşağıda sunulmuştur.

Tablo 4.3. Açımlayıcı faktör analizinde yer alan katılımcıların tanımlayıcı istatistikleri

		n	%
Cinsiyet	Erkek	459	78,1
	Kadın	129	21,9
Yaş	18-20	105	17,8
	21-26	241	40,9
	27-32	180	36,6
	32 ve üzeri	62	10,5
Spor Yaşı	1-5	45	7,7
	6-10	285	48,5
	11-15	147	25
	15 ve üzeri	111	18,9

Yaşadığı Yer	Köy	22	3,7
	İlçe	187	64,5
	İl	379	31,8
Alınan Dereceler	Ulusal	450	76,5
	Uluslararası	138	23,5

Bu bölümde 34 maddeden oluşan Spora Özgü Takıntılı Davranış Ölçeğinin Açımlayıcı Faktör Analizi sonuçları Tablo 4.5’de verilmiştir.

Verilerin öncelikle faktör analizine uygunluğu test edilir, eğer küresellik testi istatistiksel olarak anlamlı bulunursa bu durumda faktör analizine geçilir. Bartlett (1950) her ne kadar bu testi verilerin küreselliği ile açıklasa da Pett, Lackey ve Sullivan (2003) bu testi maddelerin/değişkenlerin tutarlılığı olarak adlandırılmaktadır.

Araştırmada analiz yapmadan veri setinin uygunluğu açısından Kaiser- Meyer-Olkin (KMO) Testi ve Barlett Testi uygulanmıştır. KMO testi çok sık başvuru alan bir istatistiktir ve faktör analiz kısmında örneklem büyüklüğü hakkında fikir vermektedir (Seçer, 2018). KMO 0-1 aralığında bir değer bulunmaktadır. KMO değeri, 1’e yakın bir değer alıyorsa örneklem büyüklüğünün yeterli olduğuna işaret etmektedir. Eğer 0,50 değerinin altında bir değer alıyor ise örneklem sayısının yetersiz durumda olduğunu göstermektedir. Literatür incelendiğinde, KMO değeri 0,80-0,90 aralığında ise örneklem uygunluğunun iyi düzeyde olduğu (Özdamar, 2016). Barlett Küresellik Testine değinilecek olunursa, verilerin çok değişkenli normal dağılım olduğunu ifade etmektedir. Bu teste bulunan değer ne kadar yüksek olursa, sonuçların anlamlı çıkma olasılığı da o kadar yüksek söylenebilir. Barlett Küresellik Testi öbür Ki-Kare testlerine benzemektedir ve anlamlılık değeri yönünden önemlidir. Elde edilen değer 0,05’ten küçük olması gerekmektedir. Aksi halde faktör analizinin yapılmaması gerekmektedir (Büyüköztürk, 2018). Mevcut araştırmada bulunan KMO ve Barlett testi sonuçları Tablo 4.4’te gösterilmektedir.

Tablo 4.4. Spora özgü takıntılı davranış ölçeği KMO ve Bartletttesti sonuçları

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.	0,803
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square 5327,672
Df	300
Sig.	<0.001

Yapılan istatistik sonucunda KMO değeri 0,803 olarak bulunmuştur. Ortaya çıkan sonuç faktör analizini uygulamak için örneklem uygunluğunun iyi düzeyde

olduğunu göstermektedir. Bartlett Küresellik test analiz sonuçlarına göre, $P < 0,05$ olduğu için verilerin faktör analizine uygun olduğu kabul edilir.

Spora özgü takıntılı davranış ölçeği açımlayıcı faktör istatistik analizini uygulama sırasında faktörleri bulmak için öz değer (eigenvalue), yamaç eğim grafiği (screeplot) ile açıklanan varyans değerleri incelemesi yapılmıştır. Öz değer 1,0 değeri göz önünde bulundurulurken, açıklanan varyans oranı ise minimum %5 sınırı olarak değerlendirilmiştir (Özdamar, 2016). Aynı zaman da ölçek toplam varyans %50 sınır olarak belirlenmiştir (Yaşlıoğlu, 2017).

Farklı faktör ve bileşen döndürme metotları ölçek geliştirme ve uyarlama aşamasında bilgi edinmek adına var olduğu bilinmektedir. Araştırma da bu metotlara başvurulmuş ve Kavramsal yapıya uygun olduğu belirtilen Varimax faktör döndürme metodu uygulanmıştır. Varimax sonucuna göre faktör yükleri .40 kesme noktası olarak belirlenerek değerlendirmeye bu yönde alınmıştır (Seçer, 2018). Faktör yüklerinin minimum düzeyi hakkında literatürde bilgiler mevcut olup çalışmamız da uygulanan kesme noktası yönünde faktör yükü .40 ve birden fazla faktöre yüklenenler ölçekten atılmıştır. Uygun yapı sağlanana kadar bu işlem devam etmiştir.

Araştırmada 34 maddeden oluşan Spora Özgü Takıntılı Davranış Ölçeğinin Açımlayıcı Faktör Analizi sonuçları neticesinde belirlenen kriterler doğrultusunda, ölçek beş faktörlü ve 25 maddelik bir ölçek haline gelmiştir. 25 maddelik ölçeğin 10 maddesi birinci faktörde, 6 maddesi ikinci faktörde 3 maddesi üçüncü faktörde, 4 maddesi dördüncü faktörde ve 2 maddesi beşinci faktörde toplanmıştır. Ulaşılan 25 maddenin faktör yükleri ise .479 ile .873 aralığında değişmiş olup toplam varyans ise %55,63 olarak bulunmuştur. Tavşancıl (2014)'a göre ise sosyal bilimlerde yapılan analizlerde %40 ile %60 arasında değişen varyans oranları yeterli kabul edilmektedir. Dolayısı ile, faktör değerlerinin toplam varyansa etkisi yeterli seviye olarak kabul görmüştür. Faktörlere etiketleme yani isimlendirme yapılmış olup bu uygulama yorumlama ve tartışma konusunda kolaylık sağlayarak bütünlük sağlamaktadır. İsimlendirme alan bilgisi ve konu çerçevesinde yapılarak özellikleri göz önüne alınmıştır (Kalaycı, 2010; Çokluk vd., 2012). Faktör analiz sonucu Tablo 4.5'te verilmiştir.

Tablo 4.5. Spora özgü takıntılı davranış ölçeği açımlayıcı faktör analizi sonuçları

	Madde No	Revize Madde No	Maddeler	Faktör Yüğü	Açıklanan Varyans
Davranış ve Hareket	M9	TD2	Maç günü yediğim yiyecekler dikkat ederim	,839	%18,17
	M8	TD1	Maç/antrenman günü yada maç/antrenman öncesi yediğim yiyeceklerin performansımı etkilediğine inanırım	,741	
	M24	TD9	Müşabaka/antrenman alanının çok sıcak/soğuk olması beni rahatsız eder	,736	
	M14	TD6	Maçtan/antrenmandan sonra hemen düş almazsam rahat edemem	,686	
	M28	TD8	Antrenman/müşabaka sahasının temiz olması benim için çok önemlidir	,664	
	M10	TD3	Müşabakadan önce/müşabaka anında su/başka içecek içmenin performansımı etkilediğine inanırım	,621	
	M31	TD10	Spor yaparken ayrıntılara dikkat ederim	,608	
	M15	TD7	Sahanın bazı bölgelerinde oynadığımda/mücadele ettiğimde daha iyi performans sergileyeceğime inanırım	,601	
	M12	TD5	Antrenmanda yaptığım hareketlerin tekrar sayılarına dikkat ederim	,485	
	M11	TD4	Antrenmanda /müşabaka da bazı hareketleri yapmak beni daha mutlu eder	,479	
Şans	M17	TD14	Bazı sahaların bana uğurlu geldiğine inanırım	,873	%13,33
	M18	TD15	Müşabaka/antrenman için bazı günlerin uğurlu olduğuna inanırım	,783	
	M20	TD16	Maça/antrenmana uğurlu olduğuna inandığım eşyalar (müska,kolye vb.) ile çıkarım	,759	
	M16	TD13	Giydiğim bazı kıyafetlerin maçlarda bana şans getirdiğine inanırım	,697	
	M19	TD12	Aynı kıyafet/eşofman/ayakkabı/kramponu kullanmanın uğurlu olduğuna inanırım	,633	
	M15	TD11	Müşabakada forma/mayo/kıyafet/eşofman/şort rengimin performansımı etkilediğine inanırım	,555	
Din	M1	TD17	Müşabakaya/antrenmana çıkmadan önce abdest alırım	,802	%9,18
	M2	TD18	Sahaya sağ ayak ile girerim	,761	
	M3	TD19	Maça çıkmadan önce dua ederim	,732	
Kıyafet	M48	TD23	Kıyafetlerimi düzenli bir şekilde yerleştirmezsem huzursuz olurum	,783	%8,63
	M45	TD20	Kıyafetlerimin aşırı derecede temiz olmasını isterim	,668	
	M47	TD22	Spora giderken yanıma çok az/fazla eşya alırım	,659	
	M46	TD21	Üzerimde bulunan yırtık bir eşya ile spor yapamam	,586	
Süre	M36	TD24	Planlanan Antrenman saatine geç kaldığımda performansımın etkileneceğini düşünürüm	,773	%6,31
	M37	TD25	Antrenmanların yapıldığı saatlerin performansımı etkilediğine inanırım	,727	
Toplam Açıklanan Varyans: %55,63					

Tablo 4.5.'de geliştirilen Spora Özgü Takıntılı Davranış Ölçeğine ait faktörlerin isimleri, yükleri, faktör için açıklanan varyanslar ve toplam varyanslar aktarılmıştır. Açımlayıcı faktör analizi sonucunda elde edilen birinci alt boyutun

(Davranış ve Hareket) toplam varyansı %18,167 olduğu görülmektedir. Bu faktörde antrenman yada maç günü tüketilen yiyecekler, giyilen kıyafetler, yapılan hareketler, temizlik durumu sahaya yönelik davranışlar, havanın sıcak soğuk olma durumu ve içinde bulunan duruma yönelik ayrıntılara dikkat etme gibi ifadeler olduğu görülmektedir. İkinci alt boyut (Şans) toplam varyansı %13,33 olduğuna ulaşılmıştır. Bu faktörde maça yada antrenmana çıkarken bazı takılan eşyaların uğurlu geleceğine giyilen kıyafetlerin ve renklerinin uğurlu olacağına ve bazı eşyaların performansını etkilediğine yönelik ifadeler olduğu görülmektedir. Üçüncü alt boyut (Din) toplam varyansı %9,18'ini açıklamaktadır. Bu faktörde maça çıkmadan önce tercih edilen giriş şekli, alınan abdest ve edilen dua ifadelerinin olduğu görülmektedir. Dördüncü alt boyut (Kıyafet) toplam varyansı %8,63 olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu faktörde kıyafetlerin azlığına, temiz olmalarına ve düzenlerine yönelik ifadeler olduğu görülmektedir. beşinci yani son alt boyut (Süre)' toplam varyansı %6,31 olduğu tespit edilmiş olup bu alt boyutumuzda ise antrenman ve ya müsabakanın yapıldığı zamana ve planlanan saate geç kalınma durumuna yönelik ifadeler olduğu görülmektedir.

Ulaşılan bu sonuçlardan yola çıkarak beş faktörlü spora özgü takıntılı davranış ölçeğinin faktör analizinin uygun oluşunu test edebilmek için doğrulayıcı faktör analizi uygulanmıştır.

4.1.2.2. Doğrulayıcı Faktör Analiz Sonuçları

Spora özgü takıntılı davranış ölçeğinin faktörlerini tespit etmek için açımlayıcı faktör analizi uygulanmış olup madde çıkarma işlemi yapıldıktan sonra doğrulayıcı faktör analizinden önceki hale ulaşılmıştır. Devamında faktörler isimlendirilerek raporlanmış faktörlerin yapı uygunluğunu test etmek için doğrulayıcı faktör analizi uygulanmıştır.

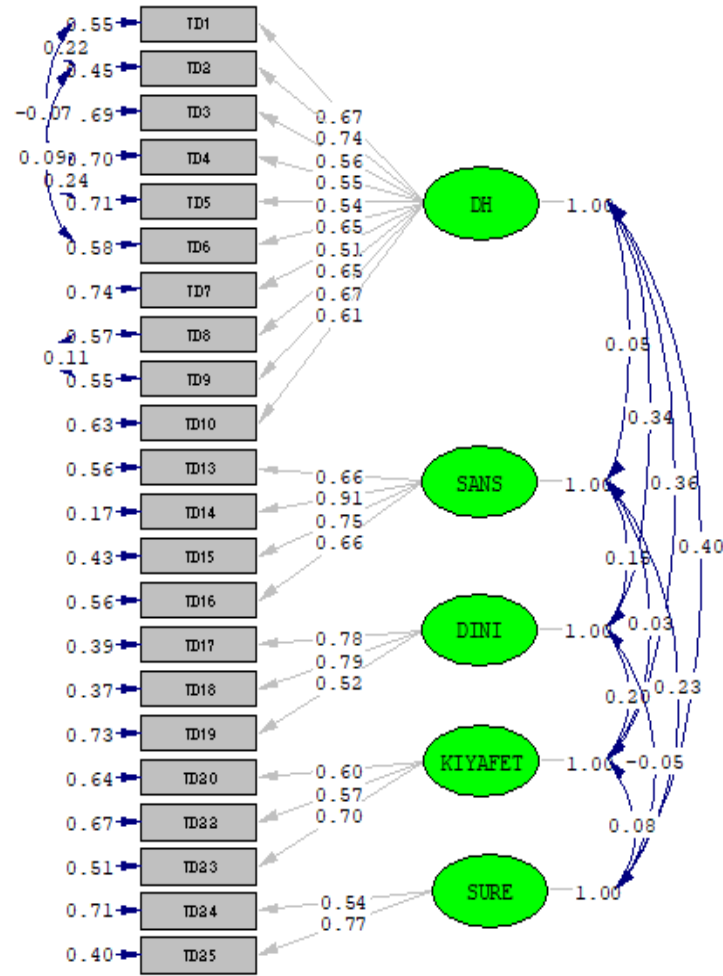
Uygulanan doğrulayıcı faktör analizi neticesinde spora özgü takıntılı davranış ölçeğinden bazı kriterleri karşılamaması nedeni ile 3 maddenin (12., 13., ve 21. maddelerin atılması ile) daha atılmasına karar verilmiştir. Dolayısı ile ölçek 5 alt boyutlu ve toplam 22 maddeden oluşan bir ölçek haline gelmiş Tablo 4.6 verilmiştir. Spora Özgü Takıntılı Davranış Ölçeğinden alınabilecek en yüksek puan 110, en düşük puan ise 22'dir. İlk faktör olan hareket ve davranış alt boyutunun faktör yükleri DH1, DH2, DH3, DH4, DH5, DH6, DH7, DH8, DH9, DH10'dur. İkinci faktör olan Din alt boyutunun faktör yükleri D1, D2, D3' tür. Üçüncü faktör olan Şans alt

boyutunun faktör yükleri Ş1, Ş2, Ş3, Ş4'tür. Dördüncü faktör olan Kıyafet alt boyutunun faktör yükleri K1, K2,K3'tür. Beşinci faktör olan son alt boyutunun faktör yükleri S1, S2'dir. Doğrulayıcı faktör analizinin örneklem sayısı da yeterli düzeydedir. (MacCallum vd., 1999).

Tablo 4.6.Spora özgü takıntılı davranış ölçeği için doğrulayıcı faktör analizi sonuçları

Faktörler/Maddeler	Yeni kodlara göre madde numaraları	Standart Yükler	t-değeri	Yapı güvenilirliği	R ²
Davranış ve Hareket					
TD1	SÖTD1	0.67	16.81**	%86.4	0.45
TD2	SÖTD2	0.75	19.54**		0.55
TD3	SÖTD3	0.55	13.54**		0.31
TD4	SÖTD4	0.55	13.34**		0.30
TD5	SÖTD5	0.54	12.96**		0.29
TD6	SÖTD6	0.65	16.20**		0.42
TD7	SÖTD7	0.51	12.18**		0.26
TD8	SÖTD8	0.65	16.43**		0.43
TD9	SÖTD9	0.67	17.07**		0.45
TD10	SÖTD10	0.61	15.13**		0.37
Şaşı					
TD13	SÖTD11	0.66	17.08**	%83.1	0.44
TD14	SÖTD12	0.91	25.89**		0.83
TD15	SÖTD13	0.75	20.00**		0.57
TD16	SÖTD14	0.66	17.03**		0.44
Din					
TD17	SÖTD15	0.78	17.90**	%73.0	0.61
TD18	SÖTD16	0.79	18.20**		0.63
TD19	SÖTD17	0.52	11.90**		0.27
Kıyafet					
TD20	SÖTD18	0.60	12.31**	%64.9	0.36
TD22	SÖTD19	0.57	11.75**		0.33
TD23	SÖTD20	0.70	13.85**		0.49
Süre					
TD24	SÖTD21	0.54	9.56**	%58.5	0.29
TD25	SÖTD22	0.77	11.28**		0.60

Spora özgü takıntılı davranış ölçeği doğrulayıcı faktör analizi açımlayıcı faktör analizi gerçekleştirilen örneklem gurubu üzerinde gerçekleştirilmiştir. Path (yol diyagramı) Şekil 4..1'de ortaya konuşmuştur.

Şekil 4.1. Spora özgü takıntılı davranış ölçeği doğrulayıcı faktör analizine ilişkin yol (path) analizi

Spora özgü akıntılı davranış ölçeği doğrulayıcı faktör analizinin istatistik değerlerine bakıldığında P değeri 0,000 olduğundan dolayı tüm değişkenlerin bağlı oldukları faktörler ile anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Model uyumlarının test edilmesine yönelik çeşitli istatistikler mevcut olup en çok tercih edilen ise Ki-kare istatistiği, GFI, CFI ve RMSEA olarak belirtilebilir. Aytaç ve Öngen e göre Ki-kare istatistiği incelendiği zaman, $\chi^2/df < 2$ mükemmel uyumu, $\chi^2/df < 5$ ise kabul edilebilir uyum olarak belirtilmiştir. Uyum iyiliği indeksi (GFI) ile Karşılaştırmalı uyum indeksi (CFI) açısından 90 veya daha üstü değerler kabul edilir uyum olarak açıklanmakta ve yaklaşık hataların ortalama karekökü (RMSEA) .05 ile .10 arası değerler alındığı taktirde kabul edilebilir uyum olarak sayılmaktadır (Aytaç ve Öngen, 2012).

Araştırmada Doğrulayıcı Faktör Analizi modeli ile alakalı uyum iyiliği

indeksleri incelendiğinde NFI 0,91, RFI 0,92, ve IFI indeksinin 0,95 olarak tespit edilmiştir. Tablo 4.5’te ifade edildiği gibi GFI 0,90 ve CFI 0,96 olması mükemmel bir uyum olduğunu, χ^2/df 3,40, RMSEA 0,064 ve PGFI 0,88 olması ise kabul edilebilir bir uyum olduğunu göstermiştir (Aytaç ve Öngen, 2012). Spora özgü takıntılı davranış ölçeği Doğrulayıcı Faktör Analizi model uyum iyiliği indeks sonuçları Tablo 4.7’te yer verilmiştir. Tablo 4.7’da sunulan uyum iyiliği ifadeleri kabul edilebilir derecelerdir (Hu ve Bentler, 1999).

Tablo 4.7. Spora özgü takıntılı davranış ölçeği uyum değerleri

Model Uyum İndeks	Mükemmel Aralık	Kabul Edilebilir Aralık	SÖTDÖ
χ^2/df	$0 < \chi^2/df < 2$	$2 < \chi^2/df < 5$	3.40
RMSEA	$0.00 < RMSEA < .05$	$0.05 < RMSEA < 0.10$	0.064
GFI	$0.90 < GFI < 1.00$	$0.85 < GFI < 0.90$	0.90
CFI	$0.95 < CFI < 1.00$	$0.90 < CFI < 0.95$	0.96
PGFI	$0.95 < PGFI < 1.00$	$0.50 < PGFI < 0.95$	0.88

4.1.2.3. Güvenirlilik Analiz Sonuçları

Spora Özgü Takıntılı Davranış Ölçeği analiz değerlerine göre Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) standart yükleri, yapı güvenirliliği açısından CR sayıları ve ortalama açıklanan varyans (AVE) hesaplamaları ortaya konulmuştur (Tablo 4.8). Faktör yük değerinin yüksek olması yakınsak geçerliliğinin de yüksek olduğunu belirtmektedir (Hair vd., 2010). Araştırmada, ölçeğin yapısı belirlendikten sonra güvenirlilik katsayılarının hesaplanarak Tablo 4.8’de verilmiştir.

Tablo 4.8. Spora özgü takıntılı davranış ölçeği yakınsak ve ayırma geçerliliği

Madde No	DFA Standart Yükleri	Yapı güvenirliliği (CR)>.70	Açıklanan Varyans (AVE)>.50
TD1	0.67	0,860	0,384
TD2	0.75		
TD3	0.55		
TD4	0.55		
TD5	0.54		
TD6	0.65		
TD7	0.51		
TD8	0.65		
TD9	0.67		
TD10	0.61		
TD13	0.66	0,836	0,566
TD14	0.91		
TD15	0.75		
TD16	0.66		

TD17	0.78		
TD18	0.79	0,745	0,501
TD19	0.52		
TD20	0.60		
TD22	0.57	0,657	0,392
TD23	0.70		
TD24	0.54	0,606	0,442
TD25	0.77		

Spora Özgü Takıntılı Davranış Ölçeği yakınsak geçerliğini bulmak için CR (Composite Reliability) değerleri bulunmuştur. Literatür incelendiğinde Birleşik Güvenilirlik değerleri açısından 0.60 ile 0.70 aralığındaki değerlerin kabul edilebilir değerler olarak belirtildiği görülmüştür. Birleşik güvenilirliğin yeterli olması için Composite Reliability (CR) değerinin 0,70 olarak hesaplanmalıdır (Hair vd., 2010; Kline, 2015). Ortalama açıklanan varyans (AVE) yakınsak geçerliliği tespit etmek için ifade edilen bir değerdir. Açıklanan varyans değerinin 0,50 üstünde olması beklenmektedir (Fornell ve Larcker, 1981). Tablo 4.8 incelendiğinde 3 alt boyutta AVE değerinin 0.50'den düşük olduğu 2 alt boyutun ise yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Fakat literatür incelendiğinde yapı geçerliliği yönünden CR değeri 0,60'ın üstünde olması, AVE değeri 0,50'den küçük olsa da kabul edilebilir seviye şeklinde yorumlandığı görülmektedir (Huang vd., 2013). Bundan dolayı, Tablo 4.8'de verilen CR değerleri 0,60'dan büyük olduğu için AVE değer seviyeleri de kabul edilebilir. (Doğan ve Yılmaz, 2017). Sonuca bakacak olursak, Spora Özgü Takıntılı Davranış Ölçeğinin yakınsak geçerlilik durumunun sağlandığı görülmektedir.

Yapılan analizler sonucunda, Spora Özgü Takıntılı Davranış Ölçeği kullanılabilir bir yapıda olduğunu görülmektedir. Spora Özgü Takıntılı Davranış Ölçeğinin 22 maddelik nihai formu EK 2'de sunulmuştur.

Tablo4.9. Spora Özgü Takıntılı Davranış ölçeği ve alt boyutlarının cronbach alfa güvenilirlik katsayısı

Ölçek	Cronbach Alfa Güvenirlilik Katsayı
Davranış ve Hareket	0,864
Şans	0,831
Din	0,730
Kıyafet	0,649
Süre	0,585
Spora Özgü Takıntılı Davranış Ölçeği	0,825

Cronbach's Alfa Katsayı değerleri için literatüre bakıldığında; 0,40'tan düşük olan değerler güvenilir değil, 0,40 – 0,60 aralığındaki değerler düşük derecede

güvenilir, 0,60 – 0,90 aralığındaki değerler oldukça güvenilir ve 0,90 – 1,00 aralığındaki değerler ise yüksek derecede güvenilir şeklinde kabul edilmekte olup yapılan analizler sonucunda ölçek alt boyutların (davranış ve hareket, din, kıyafet, şans, süre) Cronbach Alfa Katsayıları oldukça güvenilir değerler olarak karşımıza çıkmıştır. Spora Özgü Takıntılı Davranış Ölçeği Cronbach Alfa Katsayısı ise yüksek derecede güvenilir değer olarak bulunmuştur.

Araştırmada geliştirilen ölçek sorularına cevap veren elit seviyedeki güreşçilerin spora özgü takıntılı davranış düzeylerine yönelik yüksek eğilimi (pozitif yönlü) ve düşük eğilimi (negatif yönlü) temsil eden ifadelere verdikleri cevaplara karşılık gelen puanlar kodlanmış olup elit güreşçilerin spora özgü takıntılı davranışlarına yönelik yüksek eğilimini temsil eden ifadelere verdikleri cevaplar “kesinlikle katılmıyorum’dan”, “kesinlikle katılıyorum’a” 1’ten 5’e doğru puanlanmıştır. Toplam ortalama puanlamaya göre 3 seviyeli düzey belirleme genellikle iki şekilde yapılmaktadır. Bunlardan birincisi spora özgü takıntılı davranış düzeylerine ilişkin aritmetik ortalama puanından standart sapma puanı çıkartılarak ve eklenerek çok kültürlülük algı düzeyleri için düşük-orta –yüksek gruplar oluşturulur (ortalamaya göre ± 1 standart sapma değerleri sınırları oluşturmakta), ikincisi ise ortanca değerin (Q2) sağındaki ve solundaki yüzdelik değerlere (sınırları Q1-Q3 oluşturmakta) göre düşük-orta-yüksek gruplar oluşturulur. İlk yöntem genellikle verilerin hata terimleri normal dağılım gösterdiğinde, ikinci yöntem ise normal dağılım göstermediği durumlarda tercih edilir (Öksüz, 2012). Çalışmada normallik varsayımı sağlandığı için, araştırma da elde edilen toplam puan ortalamasının (73,26) 1 standart sapma (11,38) altında kalan puanlar (22-61 puan arası) düşük, ± 1 standart sapma aralığında (62-84 puan arası) olanlar orta, 1 standart sapmanın üstündeki puanlar (85-110 puan arası) ise yüksek düzeyi ifade etmektedir. Dolayısı ile puanlamada sporcuların takıntılı davranış düzeylerine yönelik sorulara verdikleri cevaplardan aldıkları puan toplamı “22-61” ise “Takıntılı Değil”, “62-84” ise “Takıntılı”, “85-110” ise “Aşırı Takıntılı” düzeyde olduğunu göstermektedir.

4.2. Elit Güreşçilerin Spora Özgü Takıntılı Davranış Düzeyleri

Araştırmada, elit güreşçilerin spora özgü takıntılı davranış ölçek maddelerine verdikleri cevaplardan aldıkları puanlara göre takıntılı davranış düzeylerine dağılımı Tablo 4.10’de verilmiştir.

Tablo 4.10. Elit güreşçilerin spora özgü takıntılı davranış düzeylerine göre dağılımı

Spora Özgü Takıntılı Davranış	n	%
Takıntı değil (25-61 puan aralığı)	166	13,9
Takıntılı (62-84 puan aralığı)	839	70,5
Aşırı Takıntılı (85-110 puan aralığı)	185	15,5

Katılımcılara ait demografik bilgilerin dağılımı frekans analizi ile incelenmiş ve sonuçları Tablo 4.11’de verilmiştir.

Tablo 4.11. Katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin frekans ve yüzde dağılımları

Yaş (yıl)	n	%	Spor Yaşı(yıl)	n	%
18-22	465	39,1	1-5	75	6,3
23-27	359	30,2	6-10	662	55,6
28-32	187	15,7	11-15	250	21,0
33 ve üstü	179	15,0	16 ve üstü	203	17,1
Toplam	1190	100,0	Toplam	1190	100,0
Cinsiyet	n	%	Derece	n	%
Kadın	173	14,5	Ulusal	901	75,7
Erkek	1017	85,5	Uluslararası	289	24,3
Toplam	1190	100,0	Toplam	1190	100,0
Eğitim Durumu	n	%	Yaşadığı Yer	n	%
Lise	571	48,0	Köy	28	2,4
Önlisans-Lisans	607	51,0	İlçe	751	63,1
Lisansüstü	12	1,0	İl	411	34,5
Toplam	1190	100,0	Toplam	1190	100,0
Yarışma Şekli	n	%			
Minder	289	24,3			
Karakucak-Yağlı	901	75,7			
Toplam	1190	100,0			

Araştırmaya katılan güreşçilerin % 39,1’i 18-22 yaş %30,2’si 23-27 yaş %15,7’si 28-32 yaş %15 33 ve üstü yaş aralığında, %14,5 Kadın %85,5’ i erkek,%6,3’ü 1-5 spor yapan % 55,6’sı 6-10 yıldır spor yapan %21 11-15 spor yaşı %17,1’i 16 ve üstü spor yaşına sahip, % 75,7 ‘si ulusal derece (Karakucak-yağlı güreşçiler oluşturmakta) %24,3 uluslar arası dereceye sahip (minder güreşçileri oluşturmakta),%48’ i lise %51’i önlisans-lisans %1 ‘i lisansüstü eğitim durumuna sahip, % 2,4 ‘ü köyde % 63,1’i ilçede %34,5’i ilde ikamet eden güreşçiler olduğunu beyan etmiştir (Tablo 4.11).

Araştırmada, kadın ve erkek elit güreşçilerin spora özgü takıntılı davranış ölçek maddelerine verdikleri cevaplardan aldıkları puanlara göre takıntılı davranış düzeylerine dağılımı Tablo 4.12’de verilmiştir.

Tablo 4.12. Cinsiyete göre spora özgü takıntılı davranış düzeyleri {n (%)}

Cinsiyet	Spora Özgü Takıntılı Davranış Ölçeği			
	Takıntılı Değil	Takıntılı	Aşırı Takıntılı	Toplam
Kadın	26 (15)	121 (69,9)	26 (15)	173 (100)
Erkek	140 (13,8)	718 (70,6)	159 (15,6)	1017 (100)

Araştırmaya katılan kadın bireylerden % 15,0’inin Takıntılı olmadığı % 69,9’unun Takıntılı, %15’inin Aşırı Takıntılı olduğu, erkek bireylerin ise %13,8’inin Takıntılı olmadığı %70,6’sinin Takıntılı olduğu %15,6’sının Aşırı Takıntılı oldukları belirlenmiştir(Tablo 4.12).

Araştırmada, eğitim durumu açısından elit güreşçilerin spora özgü takıntılı davranış ölçek maddelerine verdikleri cevaplardan aldıkları puanlara göre takıntılı davranış düzeylerine dağılımı Tablo 4.13’de verilmiştir.

Tablo 4.13. Eğitim durumuna görespora özgü takıntılı davranış düzeyleri {n (%)}

Eğitim Durumu	Spora Özgü Takıntılı Davranış Ölçeği			
	Takıntılı Değil	Takıntılı	Aşırı Takıntılı	Toplam
Lise	93 (16,3)	385 (67,4)	93 (16,3)	571 (100)
Önlisans-Lisans	73 (12)	443 (73)	91 (15)	607 (100)
Lisansüstü	0 (0)	11 (91,7)	1 (8,3)	12 (100)

Araştırmaya katılan lise eğitimine sahip olan bireylerden % 16,3’ünün Takıntılı olmadığı % 67,4’ünün Takıntılı olduğu %16,3’ ünün Aşırı Takıntılı olduğu, önlisans-Lisans eğitimine sahip olan bireylerin %12’sinin Takıntılı olmadığı %73’ünün Takıntılı olduğu %15’inin Aşırı Takıntılı olduğu, Lisansüstü eğitimine sahip olan bireylerden % 0’ının Takıntılı olmadığı % 91,7’sinin Takıntılı olduğu %8,3 ünün Aşırı Takıntılı oldukları belirlenmiştir (Tablo 4.13).

Araştırmada, yaşadığı yer değişkeni açısından elit güreşçilerin spora özgü takıntılı davranış ölçek maddelerine verdikleri cevaplardan aldıkları puanlara göre takıntılı davranış düzeylerine dağılımı Tablo 4.14’de verilmiştir.

Tablo 4.14. Yaşadığı Yer durumuna spora özgü takıntılı davranış düzeyleri {n (%)}

Yaşadığı Yer	Spora Özgü Takıntılı Davranış Ölçeği			
	Takıntılı Değil	Takıntılı	Aşırı Takıntılı	Toplam
Köy	6 (21,4)	18 (64,3)	4 (14,3)	28 (100)
İlçe	98 (13)	526 (70)	127 (16,9)	751 (100)
İl	62 (15,1)	295 (71,8)	54 (13,1)	411 (100)

Araştırmaya katılan köyde yaşayan bireylerden % 21,4'ünün Takıntılı olmadığı % 64,3'ünün Takıntılı olduğu %14,3'ünün Aşırı Takıntılı olduğu, ilçe de yaşayan bireylerin %13'ünün Takıntılı olmadığı %70'inin Takıntılı olduğu %16,9'unun Aşırı Takıntılı olduğu, İlde yaşayan bireylerden % 15,1'inin Takıntılı olmadığı % 70'inin Takıntılı olduğu % 16,9'unun Aşırı Takıntılı oldukları belirlenmiştir. (Tablo 4.14)

Araştırmada, alınan derece değişkeni açısından elit güreşçilerin spora özgü takıntılı davranış ölçek maddelerine verdikleri cevaplardan aldıkları puanlara göre takıntılı davranış düzeylerine dağılımı Tablo 4.15'de verilmiştir.

Tablo 4.15. Alınan Dereceye göre spora özgü takıntılı davranış düzeyleri {n (%)}

Derece	Spora Özgü Takıntılı Davranış Ölçeği			
	Takıntılı Değil	Takıntılı	Aşırı Takıntılı	Toplam
Ulusal	130 (14,4)	627 (69,6)	144 (16)	901 (100)
Uluslararası	36 (12,5)	212 (73,4)	41 (14,2)	289 (100)

Araştırmaya katılan ulusal derecesi olan bireylerden % 14,4'ünün Takıntılı olmadığı % 69,6'sının Takıntılı olduğu %16'sının Aşırı Takıntılı olduğu, uluslararası derecesi olan bireylerin %12,5'inin Takıntılı olmadığı %74,4'ünün Takıntılı olduğu %14,2'sinin Aşırı Takıntılı oldukları belirlenmiştir (Tablo 4.15).

Araştırmada, spor yaşı değişkeni açısından elit güreşçilerin spora özgü takıntılı davranış ölçek maddelerine verdikleri cevaplardan aldıkları puanlara göre takıntılı davranış düzeylerine dağılımı Tablo 4.16'de verilmiştir.

Tablo 4.16. Spor Yaşına göre spora özgü takıntılı davranış düzeyleri {n (%)}

Spor Yaşı	Spora Özgü Takıntılı Davranış Ölçeği			
	Takıntılı Değil	Takıntılı	Aşırı Takıntılı	Toplam
1-5 Yıl	7 (9,3)	54 (72)	14 (18,7)	75 (100)
6-10 Yıl	106 (16)	466 (70,4)	90 (13,6)	662 (100)

11-15 Yıl	26 (10,4)	163 (65,2)	61 (24,4)	250 (100)
16 ve Üstü	27 (13,3)	156 (76,8)	20 (9,9)	203 (100)

Araştırmaya katılan 1-5 yıl spor yaşına sahip olan bireylerden % 9,3'ünün Takıntılı olmadığı % 72'sinin Takıntılı olduğu %18,7'sinin Aşırı Takıntılı olduğu, 6-10 yıl spor yaşına sahip olan bireylerin %16'sının Takıntılı olmadığı %70,4'ünün Takıntılı olduğu %13,6'sının Aşırı Takıntılı olduğu, 11-15 yıl spor yaşına sahip olan bireylerden % 10,4'ünün Takıntılı olmadığı % 65,2'sinin Takıntılı olduğu % 24,4'ünün Aşırı Takıntılı olduğu, 16 yıl ve üstü spor yaşına sahip olan bireylerin % 13,3'ünün Takıntılı olmadığı % 76,8'inin Takıntılı olduğu %9,9'unun Aşırı Takıntılı oldukları belirlenmiştir (Tablo 4.16).

Araştırmada, yarışma şekli değişkeni açısından elit güreşçilerin spora özgü takıntılı davranış ölçek maddelerine verdikleri cevaplardan aldıkları puanlara göre takıntılı davranış düzeylerine dağılımı Tablo 4.17'de verilmiştir.

Tablo 4.17. Yarışma Şekline göre spora özgü takıntılı davranış düzeyleri {n (%)}

Yarışma Şekli	Spora Özgü Takıntılı Davranış Ölçeği			Toplam
	Takıntılı Değil	Takıntılı	Aşırı Takıntılı	
Yağlı-Karakucak	130 (14,4)	627 (69,6)	144 (16)	901 (100)
Minder	36 (12,5)	212 (73,4)	41 (14,2)	289 (100)

Araştırmaya yağlı- karakucak güreş stiline sahip olan bireylerden % 14,4'ünün Takıntılı olmadığı % 79,6'sının Takıntılı olduğu %16'sının Aşırı Takıntılı olduğu, minder güreş stiline sahip olan bireylerin %12,5'ünün Takıntılı olmadığı %73,4'ünün Takıntılı olduğu %14,2'sinin Aşırı Takıntılı oldukları belirlenmiştir (Tablo 4.17).

Araştırmada, farklı yaş gruplarındaki elit güreşçilerin spora özgü takıntılı davranış ölçek maddelerine verdikleri cevaplardan aldıkları puanlara göre takıntılı davranış düzeylerine dağılımı Tablo 4.18'da verilmiştir.

Tablo 4.18. Yaşa göre spora özgü takıntılı davranış düzeyleri {n (%)}

Spor Yaşı	Spora Özgü Takıntılı Davranış Ölçeği			Toplam
	Takıntılı Değil	Takıntılı	Aşırı Takıntılı	
18-22	77 (16,6)	324 (69,7)	64 (13,8)	465 (100)
23-27	50 (13,9)	249 (69,4)	60 (16,7)	359 (100)

28-32	20 (10,7)	126 (67,4)	41 (21,9)	187 (100)
33 ve Üstü	19 (10,6)	140 (78,2)	20 (11,2)	179 (100)

Araştırmaya katılan 18-22 yaş gurubunda olan bireylerden % 15,9'unun Takıntılı olmadığı % 72,7'inin Takıntılı olduğu %11,4'ünün Aşırı Takıntılı olduğu, 23-27 yaş gurubunda olan bireylerden %12'sinin Takıntılı olmadığı %74,1'inin Takıntılı olduğu %13,9'unun Aşırı Takıntılı olduğu, 28-32 yaş gurubunda olan bireylerden % 10,2'sinin Takıntılı olmadığı % 70,6'sının Takıntılı olduğu % 19'3'ünün Aşırı Takıntılı olduğu, 33 ve üstü yaş gurubunda olan bireylerin % 7,3'ünün Takıntılı olmadığı % 83,83'inin Takıntılı olduğu %8,9 'unun Aşırı Takıntılı oldukları belirlenmiştir (Tablo 4.18).

Tablo 4.19. Yaş dağılımına göre elit güreşçilerin spora özgü takıntılı davranış düzeyi

Ölçekler ve Alt Boyutlar	Yaş (yıl)	n	Ort.	SS	P-değeri
Spora Özgü Takıntılı Davranış Ölçeği	18-22	465	72,25 b	12,00	0,017
	23-27	359	73,75 ab	11,18	
	28-32	187	75,22 a	11,83	
	33 ve üstü	179	73,26 b	9,14	
Davranış	18-22	465	35,92 b	8,52	0,001
	23-27	359	37,91 a	7,67	
	28-32	187	37,86 a	7,63	
	33 ve üstü	179	37,25 a	6,18	
İnanç	18-22	465	7,67	3,14	0,399
	23-27	359	7,54	3,04	
	28-32	187	8,03	3,61	
	33 ve üstü	179	7,73	3,16	
Şans	18-22	465	12,24	3,06	0,358
	23-27	359	12,34	3,08	
	28-32	187	12,71	3,45	
	33 ve üstü	179	12,50	3,12	
Kıyafet	18-22	465	10,24 a	3,15	0,005
	23-27	359	10,03 a	3,10	
	28-32	187	10,24 a	3,60	
	33 ve üstü	179	9,43 b	3,59	
Süre	18-22	465	6,16 ab	1,95	0,046
	23-27	359	5,91 b	2,10	
	28-32	187	6,37 a	2,21	
	33 ve üstü	179	5,92 b	2,05	

a,b harfleri aynı sütun içerisinde yaş dağılımına göre Spora Özgü Takıntılı Davranış boyutuna ilişkin görüş farklılıklarını ifade etmektedir.

Araştırmada, yaş dağılımına göre elit güreş sporcularının spora özgü takıntılı davranış ölçeği toplam ve alt boyut toplam puanları (din ve şans boyutu hariç) arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir ($P>0,05$). Araştırma da 22 yaş ve altı ile 33 yaş ve üstü elit güreşçilerin 28-32 yaş aralığındaki elit güreşçilere göre daha az takıntılı olduğu görülmektedir (Tablo 4.19).

Tablo 4.20. Spor Yaşı dağılımına göre elit güreşçilerin spora özgü takıntılı davranış düzeyi

Ölçekler ve Alt Boyutlar	Spor Yaş (yıl)	n	Ort.	SS	P-değeri
Spora Özgü Takıntılı Davranış Ölçeği	1-5 Yıl	75	75,00 a	9,97	<0,001
	6-10 Yıl	662	72,31 b	11,68	
	11-15 Yıl	250	75,88 a	11,67	
	16 yıl ve üstü	203	73,26 b	9,86	
Davranış	1-5 Yıl	75	39,31 a	6,17	<0,001
	6-10 Yıl	662	36,09 c	8,30	
	11-15 Yıl	250	38,66 ab	7,49	
	16 yıl ve üstü	203	37,22 bc	6,87	
İnanç	1-5 Yıl	75	10,79	2,81	0,229
	6-10 Yıl	662	10,28	2,57	
	11-15 Yıl	250	10,56	2,71	
	16 yıl ve üstü	203	10,26	2,68	
Şanş	1-5 Yıl	75	12,26	2,92	0,229
	6-10 Yıl	662	12,33	3,11	
	11-15 Yıl	250	12,74	3,17	
	16 yıl ve üstü	203	12,38	3,28	
Kıyafet	1-5 Yıl	75	10,09 a	2,51	0,001
	6-10 Yıl	662	10,14 a	2,68	
	11-15 Yıl	250	10,37 a	2,49	
	16 yıl ve üstü	203	9,38 b	2,90	
Süre	1-5 Yıl	75	6,37	1,68	0,664
	6-10 Yıl	662	6,06	2,07	
	11-15 Yıl	250	6,07	2,16	
	16 yıl ve üstü	203	6,09	2,01	

a,b harfleri aynı sütün içerisinde yaş dağılımına göre Spora Özgü Takıntılı Davranış boyutuna ilişkin görüş farklılıklarını ifade etmektedir.

Araştırmada, spor yaşı dağılımına göre elit güreş sporcularının spora özgü takıntılı davranış ölçeği toplam ve davranış ile kıyafet alt boyut toplam puanları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir ($P>0,05$). Araştırma da 6-10 yıl aralığında ve 15 yıldan fazla güreş sporu ile uğraşan elit sporcuların daha az takıntılı olduğu görülmektedir (Tablo 4.20).

Tablo 4.21. Cinsiyete göre elit güreşçilerin spora özgü takıntılı davranış düzeyi

Ölçekler ve Alt Boyutlar	Cinsiyet	n	Ort.	SS	P-değeri
Spora Özgü Takıntılı Davranış Ölçeği	Kadın	173	72,65	11,94	0,449
	Erkek	1017	73,36	11,28	
<i>Davranış</i>	Kadın	173	36,03	8,53	0,073
	Erkek	1017	37,19	7,73	
<i>İnanç</i>	Kadın	173	10,24	2,49	0,474
	Erkek	1017	10,39	2,66	
<i>Şanş</i>	Kadın	173	12,47	3,06	0,704
	Erkek	1017	12,37	3,15	
<i>Kıyafet</i>	Kadın	173	10,21	2,64	0,398
	Erkek	1017	10,03	2,70	
<i>Süre</i>	Kadın	173	6,22	2,15	0,358
	Erkek	1017	6,06	2,04	

Araştırmada, cinsiyete göre elit güreş sporcularının spora özgü takıntılı davranışlarıyla ilgili görüşlerine ilişkin ölçek toplam puan ve alt boyut toplam puanları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir ($P>0,05$; Tablo 4.21).

Tablo 4.22. Derecelerine göre elit güreşçilerin spora özgü takıntılı davranış düzeyi

Ölçekler ve Alt Boyutlar	Derece	n	Ort.	SS	P-değeri
Spora Özgü Takıntılı Davranış Ölçeği	Ulusal	901	73,22	11,43	0,828
	Uluslararası	289	73,39	11,20	
<i>Davranış</i>	Ulusal	901	37,01	7,82	0,908
	Uluslararası	289	37,07	8,01	
<i>İnanç</i>	Ulusal	901	10,31	2,64	0,165
	Uluslararası	289	10,56	2,61	
<i>Şanş</i>	Ulusal	901	12,34	3,21	0,398
	Uluslararası	289	12,52	2,90	
<i>Kıyafet</i>	Ulusal	901	10,11	2,62	0,207
	Uluslararası	289	9,88	2,88	
<i>Süre</i>	Ulusal	901	6,02	2,05	0,066
	Uluslararası	289	6,28	2,06	

Araştırmada, derecelerine göre elit güreş sporcularının spora özgü takıntılı davranışlarıyla ilgili görüşlerine ilişkin ölçek toplam puan ve alt boyut toplam puanları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir ($P>0,05$; Tablo 4.22).

Tablo 4.23. Eğitim Durumuna göre elit güreşçilerin spora özgü takıntılı davranış düzeyi

Ölçekler ve Alt Boyutlar	Eğitim Durumu	n	Ort.	SS	P-değeri
Spora Özgü Takıntılı Davranış Ölçeği	Lise	571	72,82	12,03	0,405
	Önlisans-lisans	607	73,69	10,78	
	Lisansüstü	12	72,33	7,03	
<i>Davranış</i>	Lise	571	36,72	8,12	0,263
	Önlisans-lisans	607	37,26	7,64	
	Lisansüstü	12	39,58	5,45	
<i>İnanç</i>	Lise	571	10,34	2,66	0,740
	Önlisans-lisans	607	10,39	2,61	
	Lisansüstü	12	10,92	2,94	
<i>Şanş</i>	Lise	571	12,35	3,21	0,136
	Önlisans-lisans	607	12,45	3,07	
	Lisansüstü	12	10,66	3,02	
<i>Kıyafet</i>	Lise	571	10,08	2,70	0,195
	Önlisans-lisans	607	10,06	2,68	
	Lisansüstü	12	8,66	2,01	
<i>Süre</i>	Lise	571	6,03	2,08	0,496
	Önlisans-lisans	607	6,13	2,05	
	Lisansüstü	12	6,58	1,83	

Araştırmada, eğitim durumuna göre elit güreş sporcularının spora özgü takıntılı davranışlarıyla ilgili görüşlerine ilişkin ölçek toplam puan ve alt boyut toplam puanları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir ($P>0,05$; Tablo 4.23).

Tablo 4.24. Yaşadığı yere göre elit güreşçilerin spora özgü takıntılı davranış düzeyi

Ölçekler ve Alt Boyutlar	Yaşadığı Yer	n	Ort.	SS	P-değeri
Spora Özgü Takıntılı Davranış Ölçeği	Köy	28	71,92	13,34	0,331
	İlçe	751	73,62	11,23	
	İl	411	72,68	11,49	
<i>Davranış</i>	Köy	28	36,79	9,46	0,479
	İlçe	751	37,24	7,72	
	İl	411	36,66	7,99	
<i>İnanç</i>	Köy	28	9,68	2,58	0,206
	İlçe	751	10,45	2,69	
	İl	411	10,27	2,54	
<i>Şanş</i>	Köy	28	11,75	2,87	0,545
	İlçe	751	12,41	3,17	
	İl	411	12,38	3,11	
<i>Kıyafet</i>	Köy	28	10,00	2,94	0,413
	İlçe	751	10,13	2,69	
	İl	411	9,91	2,66	
<i>Süre</i>	Köy	28	5,82	1,83	0,760
	İlçe	751	6,11	2,09	
	İl	411	6,07	2,03	

Araştırmada, yaşadığı yere göre elit güreş sporcularının spora özgü takıntılı davranışlarıyla ilgili görüşlerine ilişkin ölçek toplam puan ve alt boyut toplam puanları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir ($P>0,05$; Tablo 4.24).

5. TARTIŞMA

Psikoloji her birey için oldukça önemli bir yaşam olgusudur. Hayatımızın düzenli ve sağlıklı bir şekilde devam etmesini istiyorsak vücut sağlığı kadar da akıl sağlığı gerekmektedir. İnsanların yaşamlarında inişler çıkışlar arzular istekler her zaman olmuştur ve olmayada devam edecektir. Sporun içinde de bu arzular oldukça baskın durumdadır. Profosyonel bir şekilde spor yapan bireyler kazanma arzusu ile hareket etmektedirler. Bu kazanma isteği performansına etki edecek her koşuluda kullanmayı amaçlar. Böyle durumlar neticesinde hiçbir mantığa uymayan davranışlar sporun içinde de yerini alır. Bir sporcu ne kadar profosyonel olsada yaptığı spor bıranşının her zaman amatörü olarak karşımızda durmaktadır. Gerek yaşam biçimi olsun gerekse sergilediği performans açısından izleyicileri şaşırtmaya her an adaydır. Örneğin; çok beğenilen bir sporcuyu izlemeye gittiğimizde yaptığı bir hata karşısında çocuk olsa yapmaz diye söylenen amatör ruhlu seyirciler her zaman olacaktır. Bu durum bile sporcuyu profosyonellikten alıkoyup zor duruma düşmesi için yeterlidir. Sporcu ne kadar beklenti içine girerse o kadar riski yüksek olur. Sporcudan beklenti ne kadar yüksek olursa içinde bulunduğu risk farklı bir boyut kazanarak fiziksel yarışın yanısıra psikolojik yarışada girmiş olur. Hiçbir profosyonel sporcu kaybetmek için mücadele etmez kazanmak için kimisi fazla mücadele eder kimisi sadece mücadele eder. Kimisi her yönden fiziksel psikolojik ve hatta biyolojik yönden mücadele eder kimisi sadece branşı yönünden fiziksel mücadele eder. Bu kazanma arzusu ne kadar fazla olursa sporcunun mücadele yönüde bir o kadar artar. İşte sporda takıntı kavramının başladığı nokta tam olarak burasıdır. Sporcu ona katkı sağlayacak ne varsa sahip olmak ister. Normal hayatında hiç düşünmeyecek ve yapmayacağı düşünceleri hareketleri anlamsız bir bağ kurarak ona katkı sağlayacağını düşünüp uygulamaya koyar. Örneğin; Michael Jordan bütün kariyeri boyunca Çortunun altına iyi Çans getirmesi için mezun olduğu üniversitenin (North Carolina) Çortunu giyerdi. Tiger Woods Pazar günleri, genelde turnuvanın son gününde her zaman kırmızı tshirt tercih etmektedir (Damisch, 2008). eski Fenerbahçe“li futbolcu Alex“in sahaya çıkarken sağ ayağı üzerinde iki kez sekmesi veya futbolcu Agüero“nun maçlardan önce mutlaka mate çayı içmesi ve birçok olimpiik sporcunun yarışlara yanlarında uğurlu saydıkları simgeleri veya peluş oyuncuklarını getirmesine (Cirit,2021), National Hockey League (NHL) liginde mücadele eden ve yaş ortalaması 27 olan Pittsburgh Penguins takımının üç Stanley

Cup iki Dünya Şampiyonası Altın madalyasına sahip Rus oyuncusu Evgeni Malkin'in takım olarak final serisinde sosyal medya paylaşımı yapmadıklarını ve kazandığı bir maçtan önce yolda hangi şarkıyı dinlediye bir sonraki maçta da aynı şarkıyı dinlediğini beyan etmiştir. Tarafımızdan yapılan bazı görüşmelerde ise bir basketbol oyuncusu maça çıkmadan önce kendi etrafında dönüp o şekilde yürüyerek sahaya çıktığını bu yaptığı şeyin çok saçma olduğunu ama elinde olmadığını normal hayatında bunu asla yapmayacağını belirtmiştir. Bir güreşçi ise normal de kırmızı rengi sevmediğini fakat ama müsabaka da kırmızı renk onu başarılı yapacağını düşündüğünü belirtmiştir. Farklı bir güreşçi ise müsabakaya çıkmadan önce üstünü çıkardığında havlusunun çıkardığı kıyafetlerinin üstüne koyduğunda o gün daha başarılı olacağını düşündüğünü ve bu düşünceyi uygulamaya döktüğünü söylemiştir. Bir futbolcu ise kramponlarının yönünü içindeki sesin ne zaman doğru yönde diyene kadar yerine koymadığını söylemiştir. Bir voleybolcu maça çıkarken belirli duaları okuduğunu bu dualardan başka okumadığını okuduğunda kazanmak yerine kaybedeceğini düşündüğünü aktarmıştır. Görüşme yapılan sporculardan yola çıkarak bunun gibi bir sürü takıntılı davranış örnekleriyle karşılaşılmıştır. Sporcular düşüncelerini ve yaptıkları hareketleri normal hayatlarında hiç bir şekilde yapmadıklarını fakat spor müsabakalarında onlara engel olamayıp yaptıklarını belirtmişlerdir. Kazanılan tecrübelerle dayanarak söylenilebilir ki çoğu sporcu da takıntılı davranış gözlenmiştir ve bu yüzden takıntılı davranışların sporcularda da oldukça fazla olduğu düşünülmektedir. Sporcuların takıntılı davranış gösterme sebeplerinden en başı yaptıkları davranışın onları en üst performans seviyesine ulaştıracağını düşünmesi diyebiliriz. Literatür taramasında sporcuların takıntılı davranışlarına yönelik her hangi bir ölçme aracı olmayışı ve güreşçiler üstünde yapılan çalışmaların azlığı ile birlikte güreşçilerin davranışlarının gözlenmesi sonucu bu doktora tezi yapılmaya karar verilmiştir. Bu araştırmada spora özgü takıntılı davranış ölçeğinin geliştirilmesi ve elit güreşçilerin spora özgü takıntılı davranış düzeylerini incelemek amaçlanmaktadır.

Literatür taramasının ardından başlangıçta 71 maddelik soru havuzu oluşturulmuştur. Sorular uzmanlara gönderilmiş ve düzeltmeler sağlanmıştır. Soruların yazım dili, anlaşılabilirliği ve uzman görüşleri neticesinde 20 madde çıkarılarak 51 maddeli soru havuzu oluşturulmuş ve 160 elit sporcu üzerinde pilot çalışma aşamasına başlanmıştır.

Pilot çalışmanın amacı çalışması yapılacak olan analizlerin düzgün bir yapıda olmasını sağlamaktır. Bu aşamadan sonra bazı maddeler çıkarılmış (17 madde) ve 34 maddelik taslak ölçek daha sonraki aşamalar olarak ölçek geliştirme sürecinde bulunan “madde toplam korelasyonu ve madde analizi”, “Açımlayıcı Faktör Analizi” akabinde “Doğrulamalı Faktör Analizi” analizleri yapılmıştır.

Araştırma 34 maddelik taslak ölçekten alınan cevaplardan hesaplanan madde-toplam (item-total) Pearson korelasyon (her bir maddenin ayırt edicilik gücünü tespit etmek için) analizleri yapılmıştır.

“Spora Özgü Takıntılı Davranış Ölçeğinin” yapısı hakkında bilgi almak amacıyla daha sonra açımlayıcı faktör analizi yapılmıştır. Çalışmada açımlayıcı faktör analizinin örneklem sayısı 588’dir. Çalışmamızda Açımlayıcı Faktör Analizinin yapılması için ise en az 300 sayısına ulaşılması gerektiği literatür tarafından desteklenerek yol gösterici olmuştur (Tabachnick ve Fidell, 2013).

Açımlayıcı Faktör Analizinde Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ile Bartlett testleri incelenmiş olup KMO değeri 0,803 ve Bartlett test sonucu ise 5327,672 ($p<0,05$) anlamlı olarak tespit edilmiştir Yapılan analizde KMO değeri .50 ve üstünde olması ve Bartlett küresellik test sonucunun anlamlı şekilde tespit edilmesi açımlayıcı faktör analizinin uygun olduğunu belirtmektedir(Tabachnick ve Fidell, 2013).

Uygulanan açımlayıcı faktör analizi sonuçlarına baktığımızda; Spora Özgü Takıntılı Davranış Ölçeği açıklanan varyans oranı ilk faktör olan davranış ve hareket alt boyu için %18,17, ikinci faktör olan şans alt boyut için %13,33, üçüncü faktör olan din alt boyut için %9,18, dördüncü faktör olan kıyafet alt boyut için %8,63 ve beşinci faktör olan süre alt boyut için %6,31’dur. Spora Özgü Takıntılı Davranış Ölçeğinin toplam varyans oranı ise %55,63 olarak bulunmuştur. Sosyal bilimler alanında %50-60 oranlar kabul edilmektedir (Koyuncu ve Kılıç, 2019).

Spora Özgü Takıntılı Davranış Ölçeği, açımlayıcı faktör analizi sonuçlarına göre en düşük faktör yüküne sahip madde 0,51’dir. Açımlayıcı Faktör Analizi faktör yüklerinin yeterli düzeyde olduğu görülmektedir. Sonuç olarak, Spora Özgü Takıntılı Davranış Ölçeği tutarlı bir yapıya sahip olduğu görülmektedir. Spora Özgü Takıntılı Davranış Ölçeği hareket ve davranış alt boyutunda “10 madde” şans alt boyutunda “6 madde” din alt boyutunda “3 madde” kıyafet alt boyutunda “4 madde” süre alt boyutunda “2 madde” olmak üzere 25 madde bulunmaktadır. Açımlayıcı faktör analizinin ardından yapının doğrulanabilmesi için doğrulamalı faktör analizi

uygulanmıştır. Uygulanan doğrulayıcı faktör analizi neticesinde spora özgü takıntılı davranış ölçeğinden bazı kriterleri karşılamaması nedeni ile 3 maddenin (12., 13., ve 21. maddelerin atılması ile) daha atılmasına karar verilmiştir. Dolayısı ile ölçek 5 alt boyutlu ve toplam 22 maddeden oluşan bir ölçek haline gelmiş

Spora Özgü Takıntılı Davranış Ölçeği uyum değerleri incelendiğinde X^2/df değeri 3.40 kabul edilebilir aralık olarak tespit edildiği ve ki-kare sonucunun ise anlamlı ($p=0,000$) olarak bulunduğu ulaşılmıştır. RMSEA değerine bakıldığında, 0,064 kabul edilebilir aralıkta olduğu bulunmuştur (Bagozzi ve Yi, 1988).

Uyum indeksleri incelendiğinde, GFI: 0,90 mükemmel aralıkta, CFI: 0,96 ve PGFI: 0,88 değerlerinin ise kabul edilebilir aralıkta olduğu hesaplanmıştır (Aytaç ve Öngen, 2012).

Spora Özgü Takıntılı Davranış Ölçeği tüm alt boyutlarda Cronbach alpha (CA) ve birleşik güvenirliklerinin (CR) önerilen 0,60 ve üzeri değerinde olduğu görülmüştür. Ortalama açıklanan varyans (AVE) değerinin 0,50 ve üzerinde olması uygun olduğu belirtilse de birleşik güvenirlik (CR) oranının 0,60'tan yüksek olması halinde 0,50 ve altındaki değerlerin kabul edilebilir düzeyde olduğu belirtilmiştir (Doğan ve Yılmaz, 2017). Açımlayıcı faktör analizi ve doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarının değerleri kabul edilebilir düzeyde olduğu görülmüş olup analiz edilen açıklanan varyans oranı (AVE), Cronbach alpha (CA) ve birleşik güvenirlik (CR) değerleri incelendiğinde “Spora Özgü Takıntılı Davranış Ölçeği” kullanılabilir bir yapıya sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu amaç doğrultusunda elde edilen verilerin analizi neticesinde; ölçeğin nihai şekli 22 maddeden oluşmakta olup; Davranış ve Hareket (10 madde), Din (3 madde), Şans (4 madde), Kıyafet (3 madde) ve Süre (2 madde) olmak üzere 5 alt boyut kapsamındadır.

Yapılan analizlerin ardından mevcut araştırmanın demografik değişkenler açısından değerlendirildiğinde, elit güreşçilerin cinsiyet, yaş, spor yaşı, eğitim durumu, yaşadığı yer, aldıkları dereceler ve yarışma şekli değişkenlerine ait bulgular yer almaktadır.

Literatür incelendiğinde spor bilimleri alanında spora özgü takıntılı davranış düzeyini ölçmeye yönelik herhangi bir çalışmaya rastlanılmamaktadır. Alan dışında takıntı kapsamında; Yale-Brown Obsesyon Kompulsiyon Derecelendirme Ölçeği Goodman ve arkadaşları (1989a, 1989b) tarafından geliştirilen ölçeğin Türkçe geçerlik ve güvenirliği Karamustafaoğlu ve ark. (1993) tarafından yapılmıştır;

Maudsley Obsesif Kompulsif ölçeği OKB belirtilerinin türünü araştırmayı amaçlayan bu ölçek Hodgson ve Rachman (1977) tarafından geliştirilmiş, ülkemizde geçerliliği ve güvenirliği Erol ve Savaşır (1988) tarafından yapılmıştır. Ölçek kontrol, temizlik, yavaşlık, kuşku ve ruminasyon alt ölçeklerinden oluşmaktadır. Domoff ve Dubow (2015), tarafından geliştirilen Türkçeye uyarlaması Adıgüzel ve ark. (2016), tarafından yapılan Ergenler için Takıntılı Mesajlaşma Ölçeği; Lee ve ark. (2020) tarafından geliştirilen Türkçeye uyarlaması Çamkerten ve ark. (2021), tarafından yapılan Koronavirüs Takıntı Ölçeğinin yer aldığı görülmektedir. Öte yandan kişilerin takıntı düzeyini dolaylı olarak obsesyonlar veya anksiyete gibi durumlarda etkilemektedir. Nitekim alanyazında her ne kadar takıntılı davranış durumuna ilişkin sayılı çalışmalar gözlemlense de bu durumu doğrudan tetikleyen anksiyete ve kaygı kapsamında çeşitli ölçek geliştirme çalışmalarına rastlanılmaktadır. Bunlara örnek olarak; Covid-19 Anksiyete Ölçeği (Şahin ve Tetik Küçükkelçi, 2021); Okul Öncesi Çocuklarda Anksiyete Ölçeği (Şahin, 2020); Anksiyete Okuryazarlığı Ölçeği (Göktaş vd., 2019); Bütünleşik Anksiyete Stres Ölçeği (Ebadi, 2020), Endişe ve Anksiyete Ölçeği (Akyay, 2016); Sağlık Anksiyetesi Ölçeği (Aydemir vd., 2013); Depresyon Anksiyete Stres Ölçeği (Akın ve Çetin, 2007) şeklindedir.

Tüm bunlara ek olarak kaygı kapsamında yapılan ölçek çalışmaları incelendiğinde; Yaygın Kaygı Bozukluğu Ölçeği (Kaya, 2022); Statü Kaygısı Ölçeği (Sürücü vd., 2022); Kariyer Kaygısı Ölçeği (Nalbantoğlu Yılmaz ve Çetin Gündüz, 2022); Beden Eğitimi ve Spor Dersi Sınav Kaygısı Ölçeği (Devrilmez vd., 2021); İşle İlgili Kaygı Ölçeği (Gül ve Koçak, 2021); Konuşma Kaygısı Ölçeği (Gündüz ve Demir, 2021); İnternete Yönelik Kaygı Ölçeği (Tuncer, 2021); Spor Kaygı Ölçeği-2 (Karadağ ve Aşçı, 2020); Sporcuların Yeni Tip Koronavirüse (Covid-19) Yakalanma Kaygısı Ölçeği (Tekkurşun vd., 2020); Spor Yaralanması Kaygı Ölçeği (Caz vd., 2019); Sürekli Kaygı Ölçeği (Sağlam, 2019); Beden Eğitimi Sürekli Kaygı Ölçeği (Varol, 2014) şeklinde örnek çalışmalar gözlemlenmektedir.

Çalışmaya katılan elit güreş sporcularının demografik özelliklerine göre spora özgü takıntılı davranış düzeyleri incelendiğinde; cinsiyet, derece, eğitim durumu, yaşadığı yere göre elit güreş sporcularının spora özgü takıntılı davranışlarıyla ilgili görüşlerine ilişkin ölçek toplam puan ve alt boyut toplam puanları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir. Literatürde bu kapsamda oldukça sınırlı sayıda çalışma bulgusuna rastlanılmaktadır. Örneğin yürütülen çalışmalarda; sporcuların

yaş, eğitim durumu, medeni durum değişkeni açısından obsesif kompulsif bozukluk, düşünce kontrolü ve batıl inanç ölçeklerinin tüm alt boyutlarında anlamlı bir farklılık olmadığı (Kavi ve Karagün, 2020);kadın sporcuların erkek sporculara göre fazla batıl davranış kullandıkları (Barut vd., 2016); hekimlere yapılan bir çalışmada kadınlar ve erkekler arasında yeme takıntısı açısından anlamlı bir fark olmadığı (Can, 2023) ; sporda batıl inançlar arasında örnek olarak sürekli aynı şortu giymek, sağ ayakla çıkmak gibi davranışların yer aldığı (Schippers ve Van Lange, 2006); kadınların erkek sporculara oranla sağlıklı beslenme takıntısının daha fazla olduğu (Brytek-Matera vd., 2015); takıntılı davranışların eğitim düzeyi düşük olan bireylerde daha fazla gözlemlendiği (Donini vd., 2004); düzenli egzersiz yapanların daha fazla takıntılı olduğu (Kural Atak, 2022); spor yapanların yapmayanlara oranla daha yüksek okb seviyesine sahip olduğu (Kırandı, 2017); dini duygular arttıkça dini takıntıların arttığı (Kavurkacı, 2021); şeklinde sonuçlara rastlanılmaktadır. Bu davranışların aslında performansı doğrudan etkilemediği bilinse de, sporcuların zihinsel olarak rahatlamalarına ve motivasyonlarını artırmalarına yardımcı olabilir. Ancak, her bireyin batıl inançlara farklı tepkileri olabilir ve bazı sporcular için bu tür ritüeller işlevsel olabilirken, diğerleri için etkisiz veya anlamsız olabilmektedir. Bu, bireysel farklılıkların ve kişisel tercihlerin önemli olduğunu göstermektedir. Bazı sporcular için, takıntılı davranışlar, batıl inançlar ve ritüeller, psikolojik bir destek sağlayarak güven ve odaklanma hissi yaratabilir.

Diğer taraftan yaş değişkeni açısından davranış, kıyafet ve süre alt boyutlarında 33 yaş ve üstü elit güreşçilerin 28-32 yaş aralığındaki elit güreşçilere göre daha az takıntılı olduğu tespit edilmiştir. Yaş, bireylerin olgunluk düzeyleri, deneyimleri ve psikolojik gelişimleri açısından farklılık gösterebilir. 28-32 yaş aralığındaki sporcuların bu dönemde daha yoğun bir şekilde takıntılı davranışlar sergilemesi olası olabilir. Yaşın ilerlemesiyle birlikte, bireylerin genel olarak psikolojik olarak olgunlaşması ve takıntılı düşünceleri daha iyi sınırlandırabilmesi olasıdır. Bu nedenle, 33 yaş ve üstü sporcuların daha az takıntılı olduğu tespit edilmiş olabilir. Örneğin takıntılı davranışların daha çok genç bireylerde görüldüğü (Torgler, 2003) sonucu çalışma bulgularını destekler niteliktedir.

Spor yaşı değişkeni açısından elit güreş sporcularının spora özgü takıntılı davranış ölçeği toplam ve davranış ile kıyafet alt boyutlarında 6-10 yıl aralığında ve 15 yıldan fazla güreş sporu ile uğraşan elit sporcuların daha az takıntılı olduğu

belirlenmektedir. Bu sonuç tecrübeyle ilişkilendirilebilir. Örneğin spor yaşı, sporcuların ne kadar süredir sporla ilgilendiklerini ve deneyimlerini yansıtır. 6-10 yıl aralığında ve 15 yıldan fazla güreş sporuyla uğraşan sporcular, daha fazla deneyime sahip olabilir ve sporda takıntılı davranışları daha iyi yönetebilme becerisine sahip olabilir. Bu deneyim, takıntılı düşünceleri daha etkili bir şekilde kontrol etmelerine yardımcı olabilir. İlâveten uzun süredir güreş sporuyla uğraşan sporcular, spor yeteneklerini ve becerilerini geliştirmiş olabilirler. Bu durum, sporcuların daha fazla güvene ve özgüvene sahip olmalarını sağlayabilir. Nitekim güven duygusu, takıntılı düşüncelerin ve kaygının azalmasına yardımcı olabilir. Örneğin sporda başarı önem kazandıkça batıl davranış düzeyinde azalma olduğu (Bleak ve Frederich, 1998) çalışma bulgusu bu araştırma sonucunu destekler niteliktedir. Dolayısıyla kendi yeteneklerine olan güvenleri ve başarıları, batıl inançlara veya takıntılı davranışlara olan ihtiyacı azaltabilir. Deneyimli sporcular aynı zamanda kontrol etme becerisine sahiptirler. Bu kontrol duygusu, belirsizlikle başa çıkmak için batıl inançlara ihtiyaç duymayı azaltabilir. Bu bağlamda sporcular, başarılarını performanslarına dayandırır ve batıl davranışları sergileme eğiliminde olmayabilirler.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. Sonuç

Araştırmanın genel olarak sonuçlarına bakacak olursak bireylerin veya sporcuların düzeylerini incelemek amacıyla “Spora Özgü Takıntılı Davranış Ölçeği” geliştirilmiş ve ölçeğin güvenirlik ve geçerliliğine ait çalışmalar sağlanmıştır. İlk adım olarak uzman görüşü alınarak kapsam geçerliliği sağlanmıştır. Devamında açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri uygulanarak ölçeğin yapı geçerlilik durumu incelenmiş olup geçerli ve güvenilir olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ölçeğin güvenirlik açısından iç tutarlık güvenirliliği de incelenerek Spora Özgü Takıntılı Davranış Ölçeği güvenilir bir ölçüm aracı olduğunu ortaya konmuştur.

Spora Özgü Takıntılı Davranış Ölçeği 22 madde ve 5 alt boyuttan oluşmaktadır. Bunlar; hareket ve davranış, şans, din, kıyafet ve süre, olarak ifade edilmektedir. Spora Özgü Takıntılı Davranış Ölçeği maddeleri düz puanlama şeklinde uygulanmaktadır. Herhangi bir ters madde bulunmamaktadır. Ölçeğin en düşük puanı 22, en yüksek puanı ise 110’dur. Ölçekte puanlar yükseldikçe takıntılı durum seviyeleri de artmaktadır. Bu çalışma sonucunda geçerli ve güvenilir olan Spora Özgü Takıntılı Davranış Ölçeğinin sporcuların takıntılı durumlarını ölçebilecek nitelikte bir ölçüm aracı olduğunu sonucuna ulaşılmıştır. Geliştirilen ölçek elit seviyedeki güreşçilere uygulanarak takıntılı durumları incelenmiştir. Spor yaşı ve yaş değişkenlerinde anlamlı farklılık ortaya çıktığı görülmüş olup genel olarak güreşçilerin takıntı seviyelerinin takıntı kabul edilebilecek seviyede olduğu bilgisine ulaşılmıştır.

6.2. Öneriler

Sporda takıntılı davranışlar üzerine yapılan çalışmaların oldukça kısıtlı olduğu gözlemlenmektedir. Nitekim yürütülen bu ölçek çalışmasının, sporcuların zihinsel sağlığını ve performansını anlamak ve takıntılı davranışların etkilerini belirlemek için önemli ölçüde katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Aşağıda yürütülen çalışmada kapsamında çeşitli önerilere yer verilmiştir.

- ✓ Yürütülecek olan çalışmalarda özellikle farkındalık oluşturulması gerekmektedir. Sporcular, kendi davranışlarının nedenlerini ve sonuçlarını daha iyi anlayarak, bu davranışları kontrol etmeye veya yönetmeye çalışabilirler.

- ✓ Takıntılı davranışlarla ilişkili zihinsel sağlık sorunları, sporcuların performansını olumsuz yönde etkileyebilir. Sporculara uygun zihinsel sağlık hizmetleri, danışmanlık veya terapi gibi destekler sunulabilir.
- ✓ Takıntılı davranışlar, sporcuların performansını olumsuz yönde etkileyebilir. Bu çalışmalar sporculara; özgüvenin artırılması, stres yönetimi ve motivasyon stratejileri gibi performans geliştirme yöntemlerini öğretebilirler.
- ✓ Takıntılı davranışlar, sporcuların performansını geçici olarak artırabilir, ancak uzun vadede etkili olamayabilir. Nitekim sporculara daha dengeli bir yaklaşım benimsemeleri ve sağlıklı performans stratejileri üzerinde odaklanmaları konusunda rehberlik edebilir.
- ✓ Bu süreçte takıntılı davranışların oluşmadan önce önlenmesi için risk faktörlerinin belirlenerek (spor ortamı, özgüven eksikliği, iletişim vb. hususlar) önleyici müdahalelerin geliştirilmesi gerekmektedir.
- ✓ Takıntılı davranışlara yönelik ilgili çalışmaların artırılması antrenörleri bilinçlendirme konusunda da katkı sağlayabilir. Dolayısıyla verilecek olan eğitimler ile antrenörler sporcuları desteklemek ve uygun rehberlik sağlamak konusunda daha bilinçli olabilirler.
- ✓ Takıntılı davranışlar sadece sporcular arasında yaygın değildir. Aynı zamanda toplumun genelinde de görülebilen bir durumdur. Dolayısıyla literatürde bu kapsamda yapılan çalışmaların artırılarak; sporcuların yanında diğer bireylerinde bu konuda bilinçlendirilmesi ve destek sağlanması önem arz etmektedir.
- ✓ Takıntılı davranış sergileme eğiliminde olan sporcuların bu durumla başa çıkabilmeleri için uygun tedavi yöntemlerinin belirlenerek destek verilmesi gerekmektedir.
- ✓ Spora özgü takıntılı davranış ölçeğinin farklı spor branşına sahip bireyler üzerinde uygulanarak sonuçların karşılaştırılması önerilebilir.
- ✓ Spora özgü takıntılı davranış ölçeğinin yanında nitel araştırma yöntemleri kapsamında görüşme formları hazırlanarak, daha detaylı bilgi edinmek amacıyla karma çalışmalar yürütülebilir.

KAYNAKLAR

- Abdil, A. R. I. (2023). Kırkpınar yağlı güreşlerinde pehlivanlara ödenen yolluk ve ödülleri ile ilgili kavramsal bir çalışma. *Düzce Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 3(1), 1-7.
- Amerikan Psikiyatri Birliği. Psikiyatride Hastalıkların Tanımlanması ve Sınıflandırılması Elkitabı, *Yeniden Gözden Geçirilmiş 4. Baskı (DSM-IV-TR)*, (E.Köroğlu, Çev.) Ankara, Hekimler Yayın Birliği. 2001.
- Ayre, C., & Scally, A. J. (2014). Critical values for Lawshe's content validity ratio: revisiting the original methods of calculation. *Measurement and evaluation in counseling and development*, 47(1), 79-86.
- Aytaç, M. ve Öngen, B. (2012). Doğrulamalı faktör analizi ile yeni çevresel paradigma ölçeğinin yapı geçerliliğinin incelenmesi. *İstatistikçiler Dergisi*. 5(2012). 14-22.
- Bagozzi, R.P., and Yi, Y. (1988). On the evaluation of structural equation models. *Journal of The Academy of Marketing Science*. 16(1). 74-94.
- Bartlett, M. S. (1950). Tests of significance in factor analysis. *British journal of psychology*.
- Barut, A. İ., Toros, T., & Kaçay, Z. (2016). İn Sport Sporda Batıl Davranış Kullanım Sıklıklarının İncelenmesi. *Journal Of Human Sciences*, 13(3), 6220-6227.
- Baykoçak, C. (2002). *Beden eğitimi öğretmenlerinin mesleki sorunları ve tükenmişlik düzeyleri*. (Tez No. 110019). (Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi-Sakarya). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi
- Bayraktar G. (2003). *Beden eğitimi ve spor bölümü öğrencilerinin boş zaman değerlendirme anlayış ve alışkanlıklarının incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Sosyal Bilimler Enstitüsü Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Beck, A. T. (1976). *Cognitive therapy and the emotional disorders*. New York: International Universities Press.
- Beck, A., Emery, G., & Greenberg, R. (1985). *Anxiety Disorders and Phobias. A Cognitive Perspective (pp. 300-368)*. New York Basic Books.
- Beşiroğlu, L. (2017). Obsesif Kompulsif Bozukluğun Fenomenolojisi. Raşit Tükel ve Mehmet Murat Demet (Ed.), *Obsesif Kompulsif Bozukluk ve İlişkili Bozukluklar içinde (s. 1-19)*. Ankara: Türkiye Psikiyatri Derneği Yayınları.
- Berrios, G. E. (1996). The history of mental symptoms: Descriptive psychopathology since the nineteenth century, *Cambridge University Press*.
- Bogetto, F., Venturello S, Albert U, Maina G, Ravizza LJE. Gender-related clinical differences in obsessive-compulsive disorder. *European psychiatry*, 14(8), 434-441.
- Bulut, A. (1996). *Kırkpınarda güreşen yağlı güreşçilerin fiziksel ve fizyolojik parametrelerinin ölçülmesi ve değerlendirilmesi*, İnönü Üniversitesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi.
- Büyükoztürk, Ş. (2018). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem.
- Carr, A. T. (1974). Compulsive neurosis: a review of the literature. *Psychological bulletin*, 81(5), 311.
- Cefalu, P. (2010). The doubting disease: Religious scrupulosity and obsessive-compulsive disorder in historical context. *Journal of Medical Humanities*, 31, 111-125.
- Curby, D. G., & Jomand, G. (2015). The evolution of women's wrestling: History, issues and future. *International Journal of Wrestling Science*, 5(1), 2-12.

- Çaloğlu, M., & Yalçın, Ö. M. (2020). Sporcu Eğitim Merkezlerindeki Güreşçilerin Sporcu Tükenmişlik Düzeylerinin İncelenmesi. *Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 1(2), 59-73.
- Çankaya, C. Spor Tesisleri İşletmeciliği ve planlamacılık Ders Notları, Bursa, 2001.
- Clark, D. A. (2004). *Cognitive-behavioral therapy for OCD*. Guilford Press.
- Cirit, Ö. (2021). *Takım sporu ve bireysel spor yapan sporcuların batıl inanç düzeylerinin başarı motivasyonuna olan etkisinin incelenmesi*. Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Aydın.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G. ve Büyüköztürk, Ş. (2012). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik spss ve lisrel uygulamaları*. Ankara: Pegem.
- Damisch, L. (2008). *Keep your fingers crossed! The influence of superstition on subsequent task performance and its mediating mechanism* (Doctoral dissertation, Universität zu Köln).
- Daştan, Y. (2023). *Teknoloji Kullanımının Spora Etkisi (Bireysel Ve Takım Sporları Örnekleri)*. Yüksek Lisans Tezi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü Erzurum Teknik Üniversitesi, Erzurum.
- Davis, L. L. (1992). Instrument review: Getting the most from a panel of experts. *Applied nursing research*, 5(4), 194-197.
- Dawn Huebner, “Beyninde Takıntılar Olursa Ne Yapmalısın?”, (Çev. Dr. Nursu Çakın, Dr.Şahika Gülen Şişmanlar), *1.Baskı, Eflatun Yay. Ankara, 2009,s.16*
- Demet, M. M. (2005). Obsesif-Kompulsif Bozuklukta Genetik Çalışmalar. *Klinik Psikofarmakoloji Bulteni*, 15(1).
- Dervişoğlu, M. (2012). *Kırkpınar Güreşlerinin Halk Bilimsel Açısından İncelenmesi*, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne
- Dever, A. (2010). Spor Sosyolojisi: Tarihsel ve güncel boyutlarıyla spor ve toplum. *Başlık Yayınları*.
- Dilekçi, U. (2022). *Spor Lisesinde Görev Yapan Beden Eğitimi Ve Spor Öğretmenlerinin Örgütsel Sinizmle Mesleki Tükenmişliklerinin Örgütsel Adanmışlıklarına Etkisinin İncelenmesi*. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kütahya.
- Doğan, R.N. ve Yılmaz, V. (2017). Üniversite öğrencilerinin girişimcilik niyetlerinin betimlenmesine yönelik bir yapısal eşitlik modeli önerisi. *İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 19(2). 655-675.
- Ellis, A. (1962). Reason and emotion in psychotherapy. *Secaucus, NJ: Citadel Press*.
- Ergin, R., Ermiş, E., Erilli, N. A., & Ağaoğlu, S. A. (2019). 12-14 Yaş Badminton Sporcularının Spora Katılım Motivasyonlarının İncelenmesi. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 17(3), 162-174.
- Erkuş, A. ve Selvi, H. (2019). Ölçek uyarlama ve “norm” geliştirme. *Ankara: Pegem*.
- Erol, A. E., Çalışır, M., Çıvgın, U., & Deniz, S. Elit Takım Sporcularının Performans Öncesi Ve Sırasındaki Batıl İnanç Yönelimlerinin Ve Kaygı Düzeylerinin İncelenmesi. *Uluslararası Türk Spor Ve Egzersiz Psikolojisi Dergisi*, 2(1), 22-38.
- Filiz, K. (2010). Güreşçilerin Müsabaka Öncesi Laktik Asit Seviyeleri. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 1(1). 11-16
- Fink HH., Burgoon LA., Mikesky AE., “Practical Applications in Sports Nutrition”, *Jones and Bartlett Publishers*, pp.332, 363-428, Canada, 2006.

- Fornell, C. and Larcker, D. F. (1981). Evaluating structural equation models with unobservable variables and measurement error. *Journal of Marketing Research*, 18(1), 39-50.
- Fritzler, B., Hecker, J. E. ve Fawzy, T. I. (2008). From intrusive thoughts to obsessions: The role of perceptions of responsibility, salience, and thought suppression. *Journal of Behavior Therapy and Experimental Psychiatry*, 39, 610-24.
- García-Pallarés, J., López-Gullón, J. M., Muriel, X., Díaz, A., & Izquierdo, M. (2011). Physical fitness factors to predict male Olympic wrestling performance. *European journal of applied physiology*, 111, 1747-1758.
- Goodman, W. K., Price, L. H., Rasmussen, S. A., Mazure, C., Fleischmann, R. L., Hill, C. L., ... & Charney, D. S. (1989). The Yale-Brown obsessive compulsive scale: I. Development, use, and reliability. *Archives of general psychiatry*, 46(11), 1006-1011.
- Gökdemir, K. (2000). Güreş Antrenmanının Bilimsel Temelleri. Ankara: Poyraz Ofset Yayınevi
- Gül, M. (2015). *Türkiye'deki Güreş Antrenörlerinin Sporcularına Karşı Davranış Tarzlarının Analizi*. Doktora Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.
- Gümüş, A. (1998). Güreş Tarihi. Türk Spor Vakfı. *Başkent Yayınları*, Ankara.
- Gümüş, Ç. Ve Alver, E. (2020). Obsesif Kompulsif Bozukluk Tedavisinde Sosyal Medya Etkisinin Önemi. *İnönü Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*. 9(2): 611-622.
- Güney, T. (2022). *Ortaokul Öğrencilerinin Sportif Faaliyetlere Katılım Düzeyi Ve İletişim Beceri Düzeyleri Arasındaki İlişki*. Gaziantep Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Ana Bilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi.
- Güven, Ö. (1992). Türklerde Spor Kültürü, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara.
- Hacıömeroğlu, B. A. (2008). *Algılanan anne-baba tutumları, sorumluluk algısı ve yaşam olaylarının obsesif kompulsif belirtileri yordama gücü: bilişsel modelin sınanması*. Yayınlanmamış doktora tezi. Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2010). Multivariate data analysis, Prentice Hall, New Jersey. *Technometrics*, 15(3).
- Hezel, D. M. & McNally, R. J. (2016). A Theoretical review of cognitive biases and deficits in obsessive-compulsive disorder. *Biological Psychology*, 121, 221-232.
- <https://www.doktorsitesi.com/blog/makale/obsesyon-ve-kompulsiyon-nedir>. 14.02.2023Who,2022
- Hu, L.T., Bentler, P.M. (1999). Cut- off criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling*, 6, 1- 55.
- Huang, C.C., Wang, Y.M., Wu, T.W. and Wang, P.A. (2013). An empirical analysis of the antecedents and performance consequences of using the moodle platform. *International Journal of Information and Education Technology*. 3(2).
- İşık, Ö., Gökdemir, K., Bastık, C., Yıldırım, İ., & Doğan, İ. (2013). A study on elite wrestlers: weightloss and depression. *Journal of Physical Education & Sports Science/Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 7(3).
- İşler, H. ve Alpay, B. (2003). *Türk Spor Tarihinde Geleneksel Aba-Şalvar Güreşlerimiz ve Günümüzdeki Durumunun Araştırılması*. Bilimsel ve Teknolojik Araştırmalar Projeleri Birimi, Niğde Üniversitesi, Niğde.

- Jaisooraya, T. S., Reddy, Y. J., Srinath, S., & Thennarasu, K. (2009). Sex differences in Indian patients with obsessive-compulsive disorder. *Comprehensive Psychiatry*, 50(1), 70-75.
- Kabamba, C., & Bailey, J. (2011). Personality Differences Among Team and Individual Sport Athletes. *Randolph College Sport Preferences*, 1, 2-17.
- Kahraman, A. (1989). Cumhuriyete Kadar Türk Güreşi I-II, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Kahraman, A., 1989. Cumhuriyete Kadar Türk Güreşi, C. I, Kültür Bakanlığı yayınları, Ankara, 478 s.
- Kalaycı, Ş. (2010). *Spss uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri*. Ankara: Asil.
- Karaman, D., Durukan, İ., & Erdem, M. (2011). Çocukluk çağı başlangıçlı obsesif kompulsif bozukluk. *Psikiyatride güncel yaklaşımlar*, 3(2), 278-295.
- Karamustafalıoğlu, O. ve ark. (2008), Obsesif - Kompulsif Bozukluk. Türkiye Klinikleri Dahili Tıp Bil. Der. Psi. 2, (12), 10-44.,
- Karasar, N. (2019). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel.
- Karşlıoğlu, E. H., & Yüksel, N. (2007). Obsesif kompulsif bozukluğun nörobiyolojisi. *Klinik Psikiyatri*, 10(3), 3-13.
- Kavi, O. (2019). İstanbul ili Anadolu yakası futbol kulüplerinde oynayan profesyonel futbolcuların; takıntı, batıl inanç ve düşünce kontrollerinin incelenmesi (Master's thesis, Kocaeli Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü).
- Kavurkacı, E. Z. (2023). Dini Takıntılar ve Şema Terapi: Manevi Danışmanlık Perspektifinden Analizler. *Türk Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Dergisi*, (7), 9-49.
- Kaynar, Ö. (2014). Elit Güreşçilerde Antrenmanın Hipofiz Bezi Hormonları ve Karaciğer Enzimleri Üzerine Etkisi, (Yayımlanmış doktora tezi) Erzurum Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Kelecek, S., & Altıntaş, A. (2021). Kas Yoksunluğunu Belirlemede Tutkunluk ve Bağımlılık. *Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi-BÜSBİD*, 6(2).
- Kılınç F, Göral M, Acet M. Spor Bilimleri Terminolojisi, 2.Baskı Kütahya, Tuğra Ofset. 2000; 65.
- Kılınç, F., Aydoğan, A., Ersoy, A. ve Yavuz, A. (2012). Güreşçilerde hazırlık periyodunda uygulanan kombine kuvvet antrenmanlarının kuvvet performansları üzerine etkileri. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 9(1), 398-411.
- Kıran 2015-Spor dallarına göre sporcuların kontrol odaklarının kaygı düzeylerine etkisi.Haliç Üniversitesi . Sosyal Bilimler Enstitüsü,Psikoloji Ana Bilim Dalı, Uygulamalı Psikoloji Bilim Dalı.
- Koyuncu, A., (2012). Takıntı, Kuruntu, Vesvese Obsesif Kompulsif Bozukluk (2.Basım), Liman Yayınları.
- Koyuncu İ. ve Kılıç A.F. (2019). Açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizlerinin kullanımı: bir doküman incelemesi. *Eğitim ve Bilim*. 44 (198).
- Köse, M. Edirne-Kırkpınar ve Yağlı Güreş, Polat Ofset, Edirne 1990: 160
- Kural Atak,,R., (2022). Lise öğrencilerinde sağlıklı beslenme takıntısı ile benlik saygısı ilişkisi.Manisa Celal Bayar Üniversitesi. Tıp Fakültesi,Aile Hekimliği Ana Bilim Dalı.
- Kürkçü, R., & Özdağ, S. (2005). Antrenman bilimi ışığında güreş. Saray Kağıtçılık ve Matbaacılık (ss.12-18), Ankara

- Last CG, Strauss CC. Obsessive—compulsive disorder in childhood. *Journal of Anxiety Disorders*. 1989;3(4):295-302.
- Lawshe, C. H. (1975). A quantitative approach to content validity. *Personnel psychology*, 28(4), 563-575.
- Lindell, M. K., & Brandt, C. J. (1999). Assessing interrater agreement on the job relevance of a test: A comparison of the CVI, T, rwg(j), and r*wg(j) indexes. *Journal of Applied Psychology*, 84, 640–647.
- Martinkova, I., Jirsova, A., Jirasek, I. Ve Loland, S. (2013). *Instrumentality and values In Sport: Vol. First English Edition*. Charles University In Prague, Karolinumpress.
- Miguel EC, Leckman JF, Rauch S, do Rosario-Campos MC, Hounie AG et al (2005) Obsessive-compulsive disorder phenotypes: implications for genetic studies. *Mol Psychiatry*, 10:258-275.
- MacCallum, R.C, Widaman, K.F, Zhang, S. and Hong, S, (1999). Sample size in factor analysis. *Psychological Methods*. 4(1). 84.
- Murray CL, Lopez AD. The global burden of disease: A comprehensive assessment of mortality and disability from diseases, injuries, and risk factors in 1990 and projected. Cambridge. Mass: Harvard University Pres; 1996
- Obsessive Compulsive Cognitions Working Group. (1997). Cognitive assessment of obsessive compulsive disorder. *Behaviour Research and Therapy*. 35. 667–681
- Obsessive-Compulsive Cognitions Working Group (2001). Development and initial validation of the obsessive beliefs questionnaire and the interpretation of intrusions inventory. *Behaviour Research and Therapy*, 39, 987-1006.
- Oğuz Tan, “Takıntılar”, 12. Baskı, Timaş Yay., İstanbul, 2013, s.22
- Öksüz, Y. (2012). Üniversite öğrencilerinin özerklik düzeyleri ile vücut algıları arasındaki ilişki. *Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28, 69-77.
- Orlick T. *Inpursuit of excellence*. 4th Ed. Champaign, IL: Human Kinetics. 2008
- Özbaydar S. *İnsan Davranışının Sınırları ve Spor Psikolojisi*. Altın Kitaplar Yayınevi. I. Baskı 1983.
- Özdamar, K. (2016). *Eğitim, sağlık ve davranış bilimlerinde ölçek ve test geliştirme yapısal eşitlik modellemesi*. Eskişehir: Nisan Kitapevi.
- Öztürk, H. (2020). Amatör Futbolcuların Batıl İnanç Davranışlarının İncelenmesi. *Spor Ve Performans Araştırmaları Dergisi*, 11(1), 35-45.
- Öztürk, M. O., & Uluşahin, A. (2014). Ruh sağlığı ve bozuklukları. Nobel Tıp Kitabevleri.
- Paul B, Marie S. An exploration of aggressive and prosocial behavior subtypes in adolescence. *Journal of Youth and Adolescence* 2005;31: 99-199.
- Pett, M.A, Lackey, N.R. and Sullivan, J.J. (2003). “Making sense of factor analysis: The use of factor analysis for instrument development in health care research”. Sage, 6, 9.
- Pişgin, İ., & Özen, D. Ş. (2010). Çocukluktan erişkinliğe obsesif kompulsif bozuklukta hatalı değerlendirme ve inanç alanları. *Psikiyatri Dergisi*, 2(1), 117-131.
- Purdon, C., & Clark, D. A. (1999). Metacognition and obsessions. *Clinical Psychology & Psychotherapy: An International Journal of Theory & Practice*, 6(2), 102-110.
- Rachman, S., & de Silva, P. (1978). Abnormal and normal obsessions. *Behaviour research and therapy*, 16(4), 233-248.
- Rachman, S. (1997, Sep). A cognitive theory of obsessions. *Behav Res Ther*, 35(9), 793-802.

- Rachman, S. (1998). A cognitive theory of obsessions: Elaborations. *Behavior Research and Therapy*, 36, 385-401
- Rasmussen SA, Eisen JL. The epidemiology and clinical features of obsessive-compulsive disorder. *Psychiatric Clinics of North America*. 1992; 15(4): 743-58.
- Rosenberg DR, Hanna GL (2000) Genetic and imaging strategies in obsessive-compulsive disorder: potential implications for treatment development. *Biol Psychiatry* 48:1210-1222.
- Salkovskis, P. M. (1985). Obsessional-compulsive problems: a cognitive-behavioural analysis. *Behav Res Ther*, 23(5), 571-583.
- Salkovskis, P. M. (1996). Cognitive-behavioral approaches to the understanding of obsessional problems. In R. M. Rapee (Ed.), *Current Controversies in the Anxiety Disorders* (pp. 103– 133). New York: Guilford Press
- Salkovskis, P. M. (1999, Jul). Understanding and treating obsessive-compulsive disorder. *Behav Res Ther*, 37 Suppl 1, S29-52.
- Salkovskis, P. M., Wroe, A. L., Gledhill, A., Morrison, N., Forrester, E., Richards, C., Reynolds, M., ve Thorpe, S. (2000). Responsibility attitudes and interpretations are characteristic of obsessive compulsive disorder. *Behaviour Research and Therapy*, 38, 347-372.
- Sarı, H. G., & Bozdağ, B. Lise Öğrencilerinin Çoklu Zekâ Alanları ve Sporda Yaşam Becerilerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Akdeniz Spor Bilimleri Dergisi*, 4(1), 130-144.
- Seçer, İ. (2018). *Psikolojik test geliştirme ve uyarlama süreci: SPSS ve LISREL uygulamaları*. Ankara: Anı.
- Shafran, R., Thordarson, D. S., & Rachman, S. (1996). Thought-action fusion in obsessive-compulsive disorder. *Journal of Anxiety Disorders*, 10, 379-391.
- Soygüden, A. (2018). 656. Kırkpınar Yağlı Güreşlerine Katılan Seyircilerin Sosyal Demografik Özellikleri Ve Katılım Sebepleri. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(2), 337-352.
- Söyler, D. Y., Gacar, A., & Altungül, O. (2022). Fitness Merkezlerinde Spor Yapan Kadınların Mutluluk Düzeylerinin İncelenmesi. *İnönü Üniversitesi Beden Eğitimi Ve Spor Bilimleri Dergisi*, 9(1), 30-41.
- Sporeus. (2021). Spor Nedir? Açıklamalarıyla Terimler Ve Kavramlar. <https://www.sporeus.com/spor/spor-nedir-sporcu-kime-denir-terimler-ve-kavramlar/> Sayfasından Erişilmiştir.
- Stein, D. J., Costa, D. L., Lochner, C., Miguel, E. C., Reddy, Y. J., Shavitt, R. G., and Simpson, H. B. (2019). Obsessive – Compulsive Disorder. *Nature Reviews Disease Primers*, 5(1), 1-21.
- Şahin, H. M. (2003). *Türk Spor Kültüründe Aba Güreşi*, Gaziantep Kulübü Spor Eğitim Yayınları, Ankara.
- Şahin, H.M. (1999). *Türk Spor Kültüründe Aba Güreşi*, Setma Matbaacılık, sy. 35-38, Ankara.
- Şahin, H.M.(2005). *Beden eğitimi ve spor sözlüğü*. Morpa Kültür Yayınları, İstanbul.
- Şahin, M. (2018). *Spor Ahlakı Ve Sorunları* (3. Bs). Spor Yayınevi Ve Kitapevi, Ankara.
- Tabachnick, B.G. and Fidell, L.S. (2013). *Using multivariate statistics*. Boston: Pearson.

- Taha burak toprak 2022 Dini içerikli psiko-eğitim eklenmiş bilişsel davranışçı grup psikoterapisinin dini içerikli obsesyon ve kompulsiyonları olan hastalardaki etkililiği
- Tavşancıl, E. (2014). "Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi". (5.Baskı). Ankara: Nobel Akademik.
- Tazegül, Ü. (2018). Farklı toplumlardaki geleneksel güreşler. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 6(13), 267-289.
- Tazegül, Ü., (2018). Farklı toplumlardaki geleneksel güreşler, *AVRASYA Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 6(13).
- Temel S. A. (2019). "Yöneticilik Kademesinde Görev Yapmakta Olan Çalışanların Düşünme Stilleri İle Spora Yönelik Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" . Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Doktora Tezi. Konya.
- Terlemmez, M., & Yorulmazlar, M. M. (2020). Türkiye’de Sportif Küreselleşmenin Etkileri. *International Journal of Social Science*, 3(2), 81-86.
- Topçuoğlu, V. (2003). Obsesif kompulsif bozuklukta psikanalitik görüşler. *Klinik psikiyatri*, 6(1), 46-50.
- Toros, K., 2015. Türkiye Cumhuriyeti Spor Tarihi, Ankara, 220 s.
- Toy, A.B. (2015). Serbest ve grekoromen stil güreşçilerin hedef yönelimi ve yaşam doyumu ilişkisi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Tükel, R. and M.M. Demet, Obsesif Kompulsif ve İlişkili Bozukluklar. Türkiye Psikiyatri Derneği Yayınları; 2017.
- Türkmen, M. and Arstanbekov, S. (2020). Türk Halklarında Güreş (çi) Kavram ve Algıları, Sporda Bilimsellik ve Akademik Yaklaşımlar-1, (8), 116-129. Ankara
- Türkmen, M. ve Arstanbekov, S. (2020). Türk Halklarında Güreş (çi) Kavram ve Algıları, Sporda Bilimsel ve Akademik Yaklaşımlar (içinde), Gece Kitaplığı.
- Uğuz, Ş. S. (2018). *Obsesyon, Başaçıkma ve Din* (Doctoral dissertation, Necmettin Erbakan University (Turkey)).
- Uskun, E., & Şabaplı, A. (2013). Lise Öğrencilerinin Beden Algıları ile Yeme Tutumları Arasındaki İlişki. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 12(5).
- Vahia, V. N. (2013). Diagnostic and statistical manual of mental disorders 5: A quick glance. *Indian journal of psychiatry*, 55(3), 220.
- Vatan, S. (2014). Duyguların, duygu düzenlemenin, obsesif inançların, düşünce kontrolünün ve bağlanmanın, obsesif kompulsif bozuklukta farklı belirtilerdeki rollerinin incelenmesi.
- Vogel, P. A., Solem, S. (2017). Assessment of cognitive distortions and cognitive biases. *The Wiley handbook of obsessive compulsive disorders* (pp. 138–154). Chichester: Wiley
- Wilson, K. A. ve Chambless, D. L. (1999). Inflated perceptions of responsibility and obsessive-compulsive symptoms. *Behaviour Research and Therapy*, 37, 325-35.
- Yalçın, Z. B., & KUTLUCA, A. Y. (2023). Okul Öncesi Eğitime Yönelik Teknolojik Pedagogik Alan Bilgisi (TPAB) Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenilirlik Çalışması. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(1), 1-27.
- Yaşlıoğlu, M. M. (2017). Sosyal bilimlerde faktör analizi ve geçerlilik: keşfedici ve doğrulayıcı faktör analizlerinin kullanılması. *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*. 46(Özel sayı). 74-85.

- Yetim, A. A. (2019). “Yönetim Bilimi: Tarihi Gelişim Süreci ve Alt Dalları”. A. A. Yetim (ed.). *Yönetim ve spor*. (s.3-32). Ankara: Gazi Kitapevi.
- Yılmaz, O., Boyraz, R. K., Kurtulmuş, A., Parlakkaya, F. B., & Öztürk, A. (2020). Orjinal Makale Obsesif Kompulsif Bozuklukta İçgörünün Obsesif İnançlar Ve Üstbiliş İle İlişkisi.
- Yorulmaz, O., Karancı, A. N., Dirik, G., Baştuğ, B., Kısa, C., Göka, E. ve Burns, G. L. (2007). Padua Envanteri-Washington Eyalet Üniversitesi revizyonu: Türkçe versiyonunun psikometrik özellikleri. *Türk Psikoloji Yazıları*, 10, 75-85.
- Zamanzadeh V, Ghahramanian A, Rassouli M, Abbaszadeh A, Alavi-Majd H, Nikanfar AR. Design and Implementation Content Validity Study: Development of an instrument for measuring Patient-Centered Communication. *J Caring Sci*. 2015 Jun 1;4(2):165-78.
- Zayman, E. P. (2016). DSM-5'te obsesif kompulsif bozukluk. *CukurovaMedicalJournal*, 41(2), 360-362.

EKLER

EK 1 Etik Kurul Kararı

ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ARAŞTIRMALARI ETİK KURUL KARARLARI

KARAR TARİHİ	TOPLANTI SAYISI	KARAR SAYISI
30.04.2021	04	2021/403

KARAR NO: 2021-403
Üniversitemiz Lisansüstü Eğitim Enstitüsü öğrencisi Mert ÇALOĞLU' nun Prof. Dr. Soner ÇANKAYA danışmanlığında "Elit Güreşçilerde Spora Özgü Takıntılı Davranışların İncelenmesi" isimli doktora tezine ilişkin anket, ölçek ve bilgisayar ortamında anket/test çalışmasını içeren 12531 sayılı dilekçesi okunarak görüşüldü.

Üniversitemiz Lisansüstü Eğitim Enstitüsü öğrencisi Mert ÇALOĞLU' nun Prof. Dr. Soner ÇANKAYA danışmanlığında "Elit Güreşçilerde Spora Özgü Takıntılı Davranışların İncelenmesi" isimli doktora tezine ilişkin anket, ölçek ve bilgisayar ortamında anket/test çalışmasının kabulüne oy birliği ile karar verildi.

EK 2 Spora Özgü Takıntılı Davranış Ölçeği

Kişisel Bilgi Formu

YAŞ:

CİNSİYET: Kadın () Erkek ()

EĞİTİM DURUMU: Ortaokul() Lise() yüksek okul ve üniversite
Lisansüstü ()

SPOR YAŞI: 1-5() 6-10 () 11-15 () 16 ve Üstü ()

YAŞADIĞI YER : Köy () İlçe () İl ()

DERECE : Ulusal () Uluslar arası ()

YARIŞMA ŞEKLİ : Yağlı,Karakucak vb. () Minder ()

	<u>SPORA öZGÜ TAKINTILI DAVRANIŞLARÖLÇEĞİ (SÖTDÖ)</u>	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Bazen Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
	DAVRANIŞ VE HAREKET					
1	Maç/antrenman günü yada maç/antrenman öncesi yediğim yiyeceklerin performansımı etkilediğine inanırım					
2	Maç günü yediğim yiyeceklere dikkat ederim					
3	Müsabakadan önce/müsabaka anında su/ başka içecek içmenin performansımı etkilediğine inanırım					
4	Antrenmanda /müsabaka da bazı hareketleri yapmak beni daha mutlu eder					
5	Antrenmanda yaptığım hareketlerin tekrar sayılarına dikkat ederim					
6	Maçtan/antrenmandan sonra hemen duş almazsam rahat edemem					
7	Sahanın bazı bölgelerinde oynadığımda/mücadele ettiğimde daha iyi performans sergileyeceğime inanırım					
8	Antrenman/müsabaka sahasının temiz olması benim için çok önemlidir					
9	Müsabaka/antrenman alanının çok sıcak/soğuk olması beni rahatsız eder					
10	Spor yaparken ayrıntılara dikkat ederim					
	ŞANS					
11	Giydiğim bazı kıyafetlerin maçlarda bana şans getirdiğine inanırım					
12	Bazı sahaların bana uğurlu geldiğine inanırım					
13	Müsabaka/antrenman için bazı günlerin uğurlu olduğuna inanırım					

14	Maça/antrenmana uğurlu olduğuna inandığım eşyalar (müska,kolye vb.) ile çıkarım					
	DİN					
15	Müşabakaya/antrenmana çıkmadan önce abdest alırım					
16	Sahaya sağ ayak ile girerim					
17	Maça çıkmadan önce dua ederim					
	KIYAFET					
18	Kıyafetlerimin aşırı derecede temiz olmasını isterim					
19	Spora giderken yanıma çok az/fazla eşya alırım					
20	Kıyafetlerimi düzenli bir şekilde yerleştirmesem huzursuz olurum					
	SÜRE					
21	Planlanan Antrenman saatine geç kaldığımda performansımın etkileneceğini düşünürüm					
22	Antrenmanların yapıldığı saatlerin performansımı etkilediğine inanırım					

ÖZ GEÇMİŞ

Mert ÇALOĞLU, Ladik Süper Lisesi’ni bitirdikten sonra Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunu kazandı ve 2013 yılında mezun oldu. Aynı yıl Dumlupınar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Anabilim Dalı’nda yüksek lisans eğitimine başladı. 2018 yılında yüksek lisans eğitimini tamamladı. 2016 yılında MEB’ a bağlı olarak öğretmen olarak atandı ve halen öğretmen olarak görev yapmaktadır. (22/06/2023).

İletişim Bilgileri

ORCID ID : [0000-0001-5513-3634](https://orcid.org/0000-0001-5513-3634)

Yayınlar:

- 1.Çaloğlu, M. & Menteş Yalçın, Ö. (2020). Sporcu Eğitim Merkezlerindeki Güreşçilerin Sporcu Tükenmişlik Düzeylerinin İncelenmesi. Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi , 1 (2) , 59-73
- 2.Çaloğlu, M., (2022). Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Spor Karakter Düzeylerinin İncelenmesi. Çankaya, S., Cevahircioğlu, B., Sabah, S. (Ed.). Spor Bilimleri Alanında Güncel Araştırmalar-III. (Sayfa 28-46). Ankara: Gazi Kitapevi.